

BiblioPolis • Vol. 78 (2020) Nr. 3

Biblio POLIS

Biblioteca Municipală B.P. HASDEU Vol. 78 (2020) Nr. 3

ISSN 1811-900X

The logo for BiblioPolis is a grey square containing the words "Biblio" and "Polis" in a white, stylized, serif font. "Biblio" is positioned above "Polis".

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 78 (2020) Nr. 3

Director-fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Ivan PILCHIN

Colegiul de redacție:

Elena BUTUCEL (*Servicii, Imagine*);

acad. Mihai CIMPOI;

Tatiana COȘERI (*Evaluare*);

Nicolae DABIJA, membru de onoare al Academiei Române;

dr. Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politici*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Dezvoltare, Inovații*);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARI (*Tehnologii, Resurse*);

Ivan PILCHIN (*Editorial, Lectură*);

Maria PILCHIN (*Programe și evenimente*);

Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

drd. Sorina STANCA (Cluj-Napoca);

Margarita ȘCELICOVA (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

conf. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică*);

dr. hab. Elena UNGUREANU (*Studii și cercetări*)

Secretar general de redacție:

Genoveva SCOBIOALĂ

Coperta:

Valeriu HERȚA

Tehnoredactare:

Ion VÂRLAN

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova

Tel. redacției: 022 210 734; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com;

www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

CUPRINS

EDITORIAL

<i>Ivan PILCHIN</i> Citesc, deci devin	5
---	---

STUDII ȘI CERCETĂRI

<i>Emilia GRIGORAȘ (IOSUB)</i> Ritualul lecturii într-o paradigmă modernă	8
--	---

TEORIE ȘI PRACTICĂ

<i>Tatiana COȘERI</i> Gândirea pe bază de risc în managementul calității	20
---	----

<i>Elena TARAGAN</i> Comunicare instituțională. Imaginea instituțională	29
--	----

<i>Lidia KULIKOVSKI</i> Provocarea ODD – O Provocare Vulcanică	37
---	----

INTERVIURI MAGISTRALE

Iurie Colesnic: „Viața mea e strâns legată de Biblioteca Municipală B.P. Hasdeu”, colaborez fructuos cu această instituție prestigioasă...” (Consemnare: Raia ROGAC)	49
--	----

ANUL LECTURII

<i>Angela TIMUȘ, Marcel BĂLICI</i> Diagnosticarea și interpretarea rezultatelor chestionarului „Lecturi în familie”	61
---	----

<i>Lilia CANȚÎR</i> Imaginea bibliotecii prin carte și lectură	73
---	----

<i>Diana DROZDOVSCHI</i> Lectura între tradițional și modern la Biblioteca „Liviu Rebreanu”	76
---	----

PROVOCAREA VERII 2020

<i>Angela TIMUȘ, Marcel BĂLICI</i> Programul „Provocarea verii 2020”	79
---	----

<i>Svetlana GUMENI</i> Provocarea verii – caleidoscop online	84
---	----

SERVICII

<i>Liliana JUC</i> Ecolectură – cartea de vizită a Bibliotecii „Târgoviște”	89
--	----

EVENIMENTE ONLINE

Lidia KULIKOVSKI

Săptămâna Creativității și Inovației 2020: starea de îm-pre-u-nă . . . 93

Lidia KULIKOVSKI

Creativitate și Inovație – un *modus vivendi* al Echipei Hasdeu . . . 101

Elena TARAGAN

Colocviile de vară „Construim comunități inteligente
prin lectură”, ediția a IX-a 110

DIALOGURI ACTUALE

Adriana Ungureanu: „Pentru Iulia mă iau la *trântă* cu critici,
încerc să conving oamenii că nu este fantomă, ci scriitoare,
că poate fi un model real al tinerilor din zilele noastre...”
(*Consemnare: Raia ROGAC*) 123

ANIVERSĂRI

Liliana JUC

Biblioteca „Târgoviște” – 25 de ani de la fondare 139

Vera GOLDMAN

Biblioteca „Alexandru Donici” – 50 de ani
în serviciul comunității 145

RECENZII ȘI CONSEMNĂRI

Doisprezece într-o barcă
(*Cristina DICUSAR*) 150

PREMIERĂ EDITORIALĂ

De la manipulare la hohote de râs
(*Dumitru CRUDU*) 155

REVISTA PRESEI

(*Rubrică susținută de Natalia ZAVTUR*) 165

CITESC, DECI DEVIN

Ivan PILCHIN,
redactor-șef

Cred că va suna cumva paradoxal, dar, judecând la rece, este destul de greu să scrii astăzi despre lectură și despre cărți. Și asta pentru că, pe de o parte, există riscul să luneci, uneori inevitabil, în formulări aforistice, sensibilizante și motivaționale, într-o pledoarie șablonată și patetică pentru o lectură aproape necondiționată, impunând o valoare apriorică oricărei cărți și oricărui text. Pe de altă parte însă există și riscul declanșării unui discurs emoționant, entuziast și extrem de personalizat, trădând propriile bucurii, suferințe sau obsesii bibliofile, expunând relația ta intimă, organică și subtilă cu biblioteca din propria casă sau cu cea din comunitate și cu tot ce-ți oferă aceasta.

Problema, așadar, constă în a găsi un echilibru între o pledoarie pompoasă și generalizantă și un discurs reduționist, împătimit, bazat pe gusturi și dispoziții subiective. Căci, se pare că a vorbi despre lectură înseamnă, de fapt, a vorbi de fiecare dată despre lectura unei anumite cărți, a unui anumit autor sau a unui anumit text. Doar în acest caz pledoaria pentru lectură poate fi credibilă. În caz contrar, ea ar suna dogmatic.

Abordarea de acest tip a subiectului lecturii nu e deloc întâmplătoare sau voit polemică. Dimpotrivă, este una cât se poate de firească și necesară. Argumentele în favoarea unei detașări de un discurs pentru o lectură necondiționată, dar și instituționalizată, sunt cât se poate de substanțiale și reies din însăși trăsătura definitorie a culturii moderne, în care secularizarea, liberalizarea și democratizarea actului și produsului cultural au devenit elemente, în esență, fundamentale.

Secularizarea, liberalizarea și democratizarea s-a produs și în sfera lecturii. Dacă e să ne amintim de clasificarea lui Nicolae Manolescu din *Lectura pe înțelesul tuturor*, care distingea epoci „religioase”, având *cultul Cărții*, și epoci „laice”, având *cultul*

cărților, al bibliotecii, putem, fără îndoială, să afirmăm că facem parte din „civilizația cărților și bibliotecilor” și că suntem, în consecință, niște produse ale „galaxiei Gutenberg”. Diversificarea și multiplicarea lecturilor, în epoca postmodernă, a distrus singularitatea dogmatică a Cărții, punând sub semnul întrebării calitatea cititului. Dar și Cartea (una singură) poate să compromită lectura prin însăși limitele și restricțiile pe care i le impune. În ambele cazuri (cel al Cărții și al cărților), de altfel, extreme, vorbim despre necesitatea armonizării raportului deja menționat dintre *diversitatea și calitatea lecturii*.

Pe de altă parte, instituțiile infodocumentare moderne, pornind de la același principiu al diversității, tind tot mai mult să devină atotcuprinzătoare, oferind cititorilor avalanșe de date și informații incomensurabile cu posibilitățile și capacitățile omului de a le asimila. Ieșirea din acest cerc contradictoriu ar putea fi *discernământul lecturii*, soluția, conform căreia *lectura nu este un scop în sine, ci un instrument* de cunoaștere și devenire individuală. Cu atât mai mult, cu cât, așa cum atenționa și Erich Fromm în *Arta de a iubi*, bunurile spirituale, pe lângă cele materiale, în epoca modernă, tot mai evident sunt incluse circuitul ofertei și consumului: cărțile, filmele, spectacolele, operele de artă, produsele alimentare sau articolele de design și vestimentație fac parte din „asortimentul” unei piețe orientate spre a satisface investițiile (financiare, intelectuale, afective) sau plăcerile individului, spre a-i confirma sau reformata statutul social și percepția celor din jur. Și asta într-un regim de deficit constant al timpului.

Cum e posibil, în ultimă instanță, să depășim perspectiva lecturii ca o formă de consum? Mai întâi, să vedem în ea, așa cum zicea profesorul Mircea Martin într-o conferință recentă, o formă de „continuitate și solidaritate culturală” care face valabil și viabil proiectul umanist al civilizației moderne. În al doilea rând, să vedem în lectură o formă de realizare a proiectului existențial al individului. Așa cum scria și J.-P. Sartre, în *Existențialismul este un umanism*, „omul nu este altceva decât ceea ce face din el însuși”, căci omul mai întâi „se ivește în lume și după aceea se definește”. Cu alte cuvinte, parafrazându-l pe Sartre, dar și pe Descartes, *citesc, deci devin* sau *citesc, deci mă definesc*. Pentru că, oare nu căutăm noi în lectură o șansă de a deveni mai buni, mai înțelepți, mai empatici? Mai fericiți, cum sugera și J.L. Borges. În fine, citând din *Întru lauda cititului și scrisului* de Mario Vargas Llosa, un discurs

de acceptare a Premiului Nobel pentru Literatură, nu putem să nu fim de acord cu faptul că cititul, ca și scrisul „este un mod de a protesta împotriva insuficiențelor vieții, un mod de a trăi viețile multiple pe care am fi dorit să le avem, când de fapt nu dispunem decât și abia de una sigură”.

Rămâne un prilej de bucurie faptul că în *Anul lecturii 2020* Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău vine cu un șir de programe comunitare de lectură, fiind astfel un factor activ în devenirea intelectuală și culturală a comunității. Impactul calitativ și nu doar cantitativ al programelor și evenimentelor dedicate cărții și cititului, implementate de Biblioteca Municipală, cu siguranță, va rezulta, în timp, în schimbări și salturi esențiale în viața și activitatea chișinăuienilor.

RITUALUL LECTURII ÎNTR-O PARADIGMĂ MODERNĂ

*Emilia GRIGORAȘ (IOSUB)
drd., USM,
profesoară de limba și literatura română,
Școala Gimnazială Solonț,
Județul Bacău, România*

Rezumat: Pentru generațiile actuale cititul nu mai reprezintă o activitate care să delecteze. Internetul, jocurile video le acaparează toată atenția și toată imaginația. Nimic din plăcerea pe care o simțeam noi altădată nu mai transpare pe chipul copiilor noștri. Când e vorba de citit o carte, prima întrebare nu este „Ce titlu are cartea?”, așa cum poate ar fi fost firesc, ci „Câte pagini are?” sau, mai grav: „Oare nu găsesc un referat pe net?”. Noile generații s-au obișnuit să înghită rapid și sigur ideile altora fără a îndrăzni „să mestece și să digere” propriile opinii. Internetul este o sursă importantă de informații, dar cu siguranță și una care poate să te limiteze ca om dacă nu știi să o folosești.

O carte nu îți obosește nici ochii, nici sufletul, nici mintea. Ea este întotdeauna o sursă inepuizabilă de idei, de optimism, reprezintă o posibilitate extraordinară de a evada din cotidianul pe care Internetul nu ezită să-l prezinte în cele mai sumbre culori. Cititul se realizează sub forma unui ritual, deoarece fiecare parte componentă interrelaționează. Or, dacă această conexiune este slabă sau nu există, lectura este un eșec total, iar cartea este abandonată.

În acest articol mi-am propus să analizez pe scurt importanța fiecărui element ce contribuie la ritualul lecturii. Sprijinindu-mă pe opiniile lui Paul Cornea, Umberto Eco, Emile Faguèt, Wolfgang Iser, Roland Barthes și Al. Philippide, am pătruns în universul minunat și totuși atât de întortocheat al lecturii tocmai pentru a pune în evidență rolul esențial al celor trei factori: textul, cititorul și scriitorul.

Cuvinte-cheie: lectură, prelectură, paradigmă, text, cotext, cititor, titlu, scriitor, public.

Abstract: For current generations reading is no longer an activity meant to enjoy. The Internet, video games capture all their attention and imagination. Nothing of the pleasure that we once felt is seen on the face of our children. When it comes to reading a book, the first question is not “What title does the book have?”, as it might have been natural, but “How many pages does it have?” or worse: “Can’t I find a report on the Internet?”. New

generations have become accustomed to swallowing the ideas of others quickly and safely without daring to “chew and digest” their own opinions. The Internet is an important source of information, but certainly one that can limit you as a human being if you do not know how to use it.

A book does not tire your eyes, your soul, or your mind. It is always an inexhaustible source of ideas, of optimism; it is an extraordinary possibility to escape from the everyday that the Internet does not hesitate to present in the most somber colors. Reading is done in the form of a ritual, as each component part interrelates. However, if this connection is weak or does not exist at all, reading is a total failure and the book is abandoned.

In this essay, I set out to analyze briefly the importance of each element that contributes to the reading ritual. Based on the opinions of Paul Cornea, Umberto Eco, Emile Faguët, Wolfgang Iser, Roland Barthes and Al. Philippide I entered the wonderful and yet so twisted universe of reading precisely to highlight the essential role of the three factors: the text, the reader and the writer.

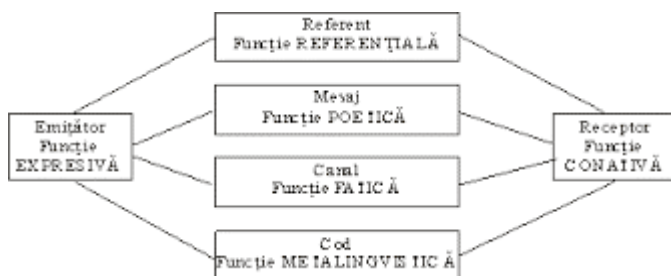
Keywords: reading, pre-reading, paradigm, text, context, reader, title, writer, audience.

În opinia lui Paul Cornea, lectura reprezintă „ansamblul activităților perceptive și cognitive vizând identificarea și înțelegerea mesajelor transmise scriptic” [2, p. 9], un fel de „formă universală a semiozei, un mod de a instaura semnificații” [2, p. 11]. Ea este concepută sub trei etape ce pornesc de la simplu la complex: ca citire, ca decodificare și ca receptare. Lectura ca citire reprezintă identificarea mecanică a literelor și a sunetelor pe când lectura ca decodificare este mai evoluată și se axează pe identificarea mesajului și corelarea dintre litere și sunete. Lectura ca receptare este cea mai importantă pentru că, ajuns la acest nivel, cititorul este capabil să aibă o reacție, fie pozitivă, fie negativă, față de textul pe care-l citește.

Cu toate că suntem obișnuiți să asociem cuvântul *lectură* cu literatura, ea nu înseamnă numai parcurgerea unor foi pe care sunt frumos înșiruite litere, ci se poate adapta și altor domenii ca de exemplu: chiromanției (citirea liniilor în palmă), geneticii (citirea codului genetic), fizionomiei (citirea trăsăturilor feței), grafologiei (citirea caracterelor scrisului), psihanalizei (citirea viselor), citirea îmbrăcămintei, a peisajelor etc.

Nu putem vorbi de lectură dacă nu avem, așa cum am văzut, un material pe care să-l citim. În literatură materialul pe care se realizează lectura este textul care, de obicei, reprezintă un document scris, o operă literară, filosofică, o unitate comunicativă verbală sau scrisă de dimensiuni variabile.

În accepțiunea lui Paul Cornea, textul nu este decât „practică semnificată, spațiu al emergenței infinite a semnificației” [2, p. 17], pe când Umberto Eco îl consideră mai degrabă un „produs a cărui soartă interpretativă trebuie să facă parte din propriul mecanism generativ” [3, p. 84]. În studiul său *Introducere în teoria lecturii*, Paul Cornea analizează textul din cinci puncte de vedere. Inițial textul este actul scrierii, totalitatea frazelor care constituie o scriere, sau o operă, o scriere considerată în redacția sa originală și autentică. În acest caz, este nevoie să subliniem dubla identitate a textului: materială (ansamblu de semne grafice) și mentală (structură de sens, conținut de idei). Apoi el devine o modalitate de comunicare, o formă specifică de existență a limbii și unitate originară a interacțiunii comunicative. Importantă nu e cunoașterea abstractă a limbii, ci abilitățile care-i dau locutorului posibilitatea să-și organizeze noțiunile lingvistice în activitatea sa. Aici putem aminti schema comunicațională a lui Jakobson a cărei importanță nu o putem neglija.

După ce își asumă rolul de instrument de comunicare, textul devine semnificație. În acest context se impune distincția dintre *fenotext* (fenomenalizarea semnificației) și *genotext* (operația prin care semnificația ia naștere). Fenotextul este una dintre variantele posibile ale genotextului care-l excede din toate părțile și pentru care el nu constituie o finalitate, ci o secțiune sau o limită trasată în interiorul limbajului. Textul mai reprezintă și o multitudine de conexiuni, ansamblu frastic interrelaționat, caracterizat de continuitatea și stabilitatea sensului. Din acest punct de vedere, el este privit pe trei niveluri: la nivel de **coeziune**, totalitatea dependențelor gramaticale, mai ales pe plan sintactic, la nivel de **coerență**, totalitatea dependențelor logico-semantice subiacente textului de suprafață, și la nivel de **conexitate** ce prezintă o coeziune mai slabă (același tipar ritmic ori sintactic, independent de semnificație). Conexitatea și coeziunea se raportează la construcția verbală

a textului, iar coerența la relațiile între stările de lucruri enunțate. În final, textul este un întreg de sine stătător cu caracter de totalitate autonomă care derivă din desfășurarea completă a temei. Funcțiunea unui text constă în instrucțiunea dată receptorului cu privire la modul în care emitențul dorește să fie înțeles.

După Arrivé, povestirea și discursul sunt două categorii fundamentale ale narativității ce pot realiza patru posibilități:

1. discurs închis – povestire închisă (tragedie clasică, romanul polițist);
2. discurs închis – povestire deschisă (texte dramatice fără deznodământ, cicluri romanești unde aceleași personaje revin indefinit);
3. discurs deschis – povestire deschisă (noul roman francez);
4. discurs deschis – povestire închisă (povestirea inclusă într-un comentariu).

Tipologia textelor

Primul criteriu de clasificare a textelor ar fi criteriul transistoric ce implică modalități fundamentale ale verbalizării: texte referențiale (TR), texte pseudo- și transreferențiale (TPR), texte autoreferențiale (TAR). Al doilea criteriu, pe care se bazează semioticianul Jurij Lotman, vizează prezența sau absența subiectului: fără subiect (calendarul, anuarul telefonic, poema lirică fără subiect), cu subiect (apar peripeții și personaje; personajele sunt mobile, pun în discuție ordinea rigidă a lumii, traversează frontierele dintre vii și morți (de exemplu: Telemac, Romeo și Julieta, Rastignac etc.). Al treilea criteriu de clasificare se realizează ținând cont de funcția comunicativă a textelor. În textele descriptive centrele de control sunt obiecte sau situații, ele implică frecvente relații conceptuale instituite prin atribute, stări, reprezentări și specificații, iar suprafața textuală cuprinde numeroși modificatori. În cele narative, evenimentele și acțiunile se aranjează într-o ordine secvențială, relațiile conceptuale des întâlnite sunt de cauză, de motivare, finalitate, proximitate temporală, iar suprafața textuală reflectă frecvența subordonărilor. Textele argumentative favorizează ca adevărate sau false, pozitive sau negative acceptarea ori valorizarea unor idei și convingeri determinate. Relațiile conceptuale tipice sunt cele de motivare rațională, semnificație, valoare, voință și opoziție, iar suprafața textuală conține procedee coezive pentru exprimarea accentuării și insistenței (recurența, paralelismul, parafraza). Ultimul criteriu se bazează pe mesajul transmis de text: textele literare și textele poetice conțin forme diverse de descriere, narațiune, argumentare; textele științifice urmăresc să

exploreze, să dezvolte, să clarifice și textele didactice difuzează cunoștințele într-un mod explicit și sistematic.

Raportul text-cotext

Un text nu poate exista niciodată singur și independent de alte texte. Inevitabil el face aluzie mai explicit sau puțin explicit la un alt text care se presupune că face parte din cultura generală. În analiza sa despre ritualul lecturii, Paul Cornea aduce în discuție raportul textului cu cotextul și reamintește cele cinci relații esențiale pe care Gérard Genette le identifică în studiul său *Palimpsestes*. Prima conexiune este *intertextualitatea* – reprezintă relația de coprezență dintre două sau mai multe texte (plagiatul, citatul, aluzia). Deși este situată pe locul al doilea, *paratextualitatea* este cea mai des întâlnită și cea mai ușor de identificat, deoarece ea reprezintă relația textului cu titlul (prefață, notele marginale și infrapaginale, ilustrațiile, coperta). *Metatextualitatea*, cea de-a treia conexiune dintre text și cotext, este relația dintre comentariul care leagă un text de altul, fără ca să-l citeze sau să-l numească. La nivel *hipertextual* se conturează relația de derivare a unui text din altul prin transformare sau imitație, iar la nivel *arhitextual* apare relația de apartenență taxinomică de gen (poezie, roman, eseu), se uzează uneori de o mențiune paratextuală, titulară sau infratitulară. Alături de cele cinci niveluri, Paul Cornea adaugă *contextualitatea* bazată pe relațiile textului (de interacțiune, implicare, interferență) cu câmpul socio-cultural de apartenență.

Cititorul

Cititorul are importanță capitală, deoarece fără destinatar textul nu există decât ca virtualitate, ca suport material al unei încărcături simbolice. El este supranumit de Paul Cornea și „cenușăreasa” [2, p. 59] științei literare, deoarece interesul pentru sine a cunoscut de-a lungul timpului momente de vârf și momente de eclipsă. Pentru Umberto Eco, cititorul este mai degrabă o „strategie textuală” [3, p. 93].

Acesta îndeplinește trei funcții: de decodificare a semnelor și de interpretare a lor, de evaluare, afirmare a unei atitudini față de text din punct de vedere afectiv (reacții emotive) și axiologic (judecăți de valoare), de cooperare, rezultată din primele două funcții. Finalizarea actului de comunicare scriptică ține de competența

și structura personalității. Așadar emitentul unui text ia în considerare ambele roluri încă de la început.

Tipuri de cititori

Paul Cornea identifică în studiul său șase tipuri de cititori. Primul este cititorul „alter-ego” reprezentat prin însuși scriitorul. Lectura coincide, în acest caz, cu elaborarea scriptică, iar elaborarea scriptică se transformă în lectură. Cititorul vizat (destinatul) este cel pe care-l are nemijlocit în vedere emitentul unui text; textele se adresează unei anumite categorii de cititori (copii, sportivi) prin semnalizări meta- și supratextuale (subtitluri, copertă). Lectorul prezumptiv (ideal) este cel pe care autorul îl revendică fără a-l cunoaște. Cititorul virtual este un construct abstract cu rolul de a prescurta potențialitățile semantice ale textului, pe când cel înscris, reprezentat „în carne și oase” în text, apare ca personaj ce găsește sau publică un manuscris, are funcția de a devansa reacțiile receptorului și de a-i orienta lectura. Lectorul real, cel mai important cititor, este cititorul propriu-zis, cu o identitate socio-culturală, care citește efectiv textul. Acest cititor are doi reprezentanți: criticul și expertul. Criticul vizează elucidarea sensului operei și aprecierea valorii ei estetice, pe când expertul întreprinde clasificări, separă aprecierea de interpretare. Despre critic, Émile Faguet afirmă în lucrarea sa *Arta de a citi* că rolul lui este „să te îndemne să recitești și să meditezi din nou asupra lecturii” [4, p. 121] și nu să descoperi pentru prima oară cartea.

Lectorul virtual este un personaj născocit, foarte competent și foarte cooperativ, care aparține în esență structurii textuale însăși. Se presupune a ști și ceea ce autorul semnifică, și ceea ce implică, și ceea ce e prezumat de totalitatea intenționată a textului. Acest cititor este imaginat ca o competență ideală, ca o mașină de construit sens. Pare a fi un „construct” fiabil, dezbărat de ambiții, pasiuni și interese particulare. Pentru Iser, acest cititor virtual este cititorul implicit, o reprezentare alegorică a setului de norme interpretative, grație cărora pot fi recuperate în mod ideal toate proprietățile semantice ale textului. Pentru Eco, el este cititorul model, un „ansamblu de condiții de succes stabilite în mod textual, care trebuie să fie satisfăcute, pentru ca un text să fie deplin actualizat în conținutul său potențial” [3, p. 195].

Lectorul real are rol de consumator, menține fluxul producției de carte și al circuitelor mass-media, are capacitatea de a decide,

contează ca membru al grupului, ca unitate componentă a publicului. El este obiect de atenție doar căzând în anonimat, când se smulge din biografic și din contingență, personaj incomod cu reacțiuni capricioase și imprevizibile. Când se plictisește, sare pasaje întregi, iar când dă de greu, se descurcă la întâmplare și îi impune textului propriile-i predilecții și idei. Mărturia lui suferă de inadecvare, dar e autentică, relatează nu despre ceea ce ar trebui să fie lectura, ci despre ceea ce este efectiv.

Competențe necesare cititorului

Pentru ca cititorul să fie capabil să înțeleagă un text și să se bucure într-adevăr de lectură, acesta are nevoie de câteva competențe. În primul rând, *competența lectorală* (ansamblu de cunoștințe necesare citirii și înțelegerii textelor) l-ar ajuta să intre în atmosfera pe care textul o impune. Apoi îi este necesară *competența comunicățională* alcătuită dintr-un set de modele globale lingvistice, instituționalizate, permițând organizarea, integrarea și controlul informațiilor, format din cadre, scheme și scenarii și reprezentată de o serie de strategii preferențiale precum concentrarea atenției asupra primei părți a enunțurilor, selectarea prioritară a informațiilor relevante pentru țelul urmărit. O a treia competență de care are nevoie cititorul este cea literară ce indică cunoașterea sistemelor de coduri și experiența transtextualității. Iar ultima competență, de altfel și cea mai importantă, este cea culturală, compusă din corpusul rezumativ al cunoștințelor de bază în diverse domenii, un set de evidențe ale simțului comun (propozițiile considerate adevărate în societatea respectivă – modul acceptat de lumea reală), tezaurul sapiențial (aforisme, proverbe) ce condensează experiența multiseculară a colectivității, o listă de personalități venerate și un ansamblu de mituri și simboluri.

Prelectura

Prelectura reprezintă contactul cu textul ce este întotdeauna mediat de *opinii, impresii, puncte de vedere* sugerate de ceilalți ori induse prin observarea nemijlocită a *ambalajului* (titlu, copertă, semnalmente de gen etc.) și a *vecinătăților* (locul textului în raport cu altele). Totalizate, cunoștințele „despre” alcătuiesc un fel de „grilă” mai bine sau mai prost structurată, care funcționează ca un instrument de selecție a componentelor textuali.

Primul factor al prelecturii, rumoarea, ansamblu de opinii și impresii pe care le primim de la ceilalți, constituie un factor de însemnătate variabilă: important și eficace în direcția recomandărilor de lectură, inegal și aleatoriu în facilitatea înțelegerii.

Cel de-al doilea factor, vecinătățile și ambalajul, vizează locul pe care textul îl ocupă ca unitate a unui ansamblu (poemul într-un volum), ori ca entitate independentă, ori corelativă, furnizează indicații utile asupra conținutului și structurii sale (cunoscând majoritatea poemelor, sunt împins să deduc particularitățile de viziune tematică, de stil ale celor pe care nu le-am citit). Cunoașterea vecinătăților oferă probabilități, nu certitudini. Examenul exteriorităților (forma copertii, dimensiune, culoare, grafică, numele autorului, numele editurii etc.) e suficient ca să edifice asupra a ceea ce unii numesc „contractul de lectură” (ce cuprinde cartea, cui i se adresează, ce nevoi satisface în mod special, ce reprezintă pentru cititor etc.).

Ultimul factor, discursurile de escortă, se constituie din texte, servind ca adjuvanți ai textului propriu-zis (prefața, postfața, rezumatul, sumarul, bibliografia) utilizate cu scopul de a explicita, de a condensa, de a comenta ori de a crea conexiuni cu alte texte.

Titlul

Titlul reprezintă, în majoritatea situațiilor, unul dintre motivele esențiale pentru care este aleasă o carte spre a fi citită. În vechime, rolul titlului se limita la a distinge volumele unele de altele și de a avertiza asupra conținutului lor. El are dublă determinare, în funcție de opera pe care o denotă, și în funcție de concurența celorlalte titluri. Astăzi, pentru a atrage cititorul, titlul nu trebuie să fie corect, cât șocant, nu exact, cât sugestiv. În primele decenii ale secolului XX, titlurile celor mai bune romane izbesc prin caracterul lor prevalent enunțiativ, transparent și tematic. Acesta anunța protagoniștii (*Mara*, *Ion*, *Frații Jderi*, *Rusoaica*, *Moromeții* etc.), locul desfășurării acțiunii (*Calea Victoriei*, *La Medeleni* etc.), tema (*Răscoala*, *Enigma Otiliei*, *Venea o moară pe Siret* etc.), metafora (*Patul lui Procust*, *Gorila*, *Întunecare* etc.). Pentru a scăpa de tipare, modernii fug de exprimarea directă, caută simboluri: *Fețele tăcerii* (A. Buzura), *Maimuțele personale* (R. Cosașu), *Alexandra și Infernul* (Laurențiu Fulga). În domeniul liric originalitatea e la ea acasă, titlul devenind creație în sine: *Clar de inimă* (N. Stănescu), *Madona din dud* (C. Baltag),

Descântoteca (M. Sorescu). Însă trebuie ținut cont că de multe ori elocvența titlurilor e amăgitoare, mai ales când acestea produc expectanțe mari.

Practici și tipuri de lectură

Există două moduri principale de lectură: stângace, dependentă, de slab randament, mecanică, aditivă, bazată pe descoperirea literelor, cuvintelor, propozițiilor, frazelor; denumită de către Escarpit și lectură *hipologografică* – stadiu al perioadei de ucenicie, stopată înainte de finalizare; și avizată, autonomă, potențial productivă, *hiperlogografică* - semnele grafice conduc la semnificație, lectura devine silențioasă, capătă autonomie și funcționalitate. Lectura avizată sau hiperlogografică se clasifică în șapte tipuri. Primul tip: lineară, neevoluată, textul e parcurs secvențial și în întregime, reduce cititorul la pasivitate și-l dezangajează. Al doilea tip: receptivă, o variantă ameliorată a lecturii lineare, se bazează pe executarea integrală a parcursului textual cu suplețe, variind viteza cu reveniri ocazionale, explorând atent locurile strategice (introducere, concluzie). Cel de-al treilea tip: literară, variantă a lecturii receptivă, este condiționată de specificitatea textului (roman clasic, roman modern, poem) și de proiectul cititorului (degustare, cronică literară, survol informativ, studiu analitic). Cea informatică, globală, este o lectură selectivă, având ca scop obținerea unei idei de ansamblu asupra textului. Cu ajutorul ei cititorul „vânează” puncte de sprijin: cuvinte-cheie, titluri, grupuri nominale cu funcție tematică, încercând să afle despre ce e vorba fără să se aprofundeze. Lectura exploratorie se face pentru recuperarea unui simbol sau unui grup de simboluri predeterminate din ansamblul unui text, focalizându-se pe un singur punct. Lectura de cercetare este o variantă a celei exploratorii și este folosită pentru recuperarea unei informații pe o temă prestabilită clar, căreia nu-i cunoaștem cu precizie reprezentarea simbolică. Se bazează pe citire-recitare, pe revenirea asupra pasajelor citite până când sensul iese la iveală. Ultimul tip de lectură, cea rapidă, se bazează pe raționalizarea mecanismelor perceptivă și ameliorarea comprehensiunii spre a obține performanțe superioare, atât cantitativ, cât și calitativ. E necesar ca cititorul să fie motivat, să se poată investi afectiv, să știe clar ce urmărește, să fie în stare să-și conștientizeze și să-și planifice modul de a proceda.

Cheile de lectură

Din punctul de vedere al cititorului, „cheile” constituie un ansamblu de dispozitive și semnalări care furnizează „instrucțiuni” relevante în vederea accelerării și a corectării inferențelor. Aceste chei îi sunt indispensabile lectorului în actualizarea potențialului semantic și în construirea sensului adecvat. Ele au un spectru variat, unele fiind de uz general, altele foarte specifice, utilizate numai în anumite categorii de texte sau de anumiți autori.

Genul este un purtător al modului de enunțare, „mod de scriitură” pentru autor, „orizont de așteptare” pentru cititori. Cunoașterea lui permite formarea expectațiilor chiar după apariția primelor mărci, lectura desfășurându-se pe un teren jalonat.

Suprastructurile semantice au caracter de organizări secvențiale tipizate: performarea primului termen îi anunță pe următorii, astfel încât se desfășoară ca o umplere a „căsuțelor goale”. Sunt utilizate în publicitate, reportaje, fapte diverse, texte didactice și de inițiere. Cele mai frecvente exemple sunt: succesiunea, comparația, enumerarea, descrierea, cuplul întrebare-răspuns.

Cuvintele-cheie sunt locuri de coagulare semantică în lungul lanțului verbal, centre de control tematic către care converg ori de la care pleacă fluxuri de semnificație. Recuperarea lor e decisivă în textele poetice, unde induc obsesii, curente subterane de sensibilitate. O întreagă direcție critică se servește predilect de identificarea acestor termeni, puternic conotați, spre a pune în lumină specificitățile autorilor și a le investiga particularitățile universului tematic.

Semnalările emfatiche sunt inserturi de tip metatextual prin care autorul își face cunoscută opinia în mod explicit. Sunt utilizate în genurile non-ficționale, în eseu, în critică, în textele didactice, științifice, în discursurile de escortă etc. Inserturile sunt: asertive („cred”, „țin să precizez”, „mi se pare”), preventive (ceea ce va fi enunțat ulterior), rezumative („pe scurt”, „în rezumat”), concluzive, evolutive („e important că”). Reduplicările sunt niște reiterări, sub formă contrasă, a nucleului epic, în cadrul aceleiași opere, ceva analog motivului „tablou în tablou”.

Scriitorul

În studiul său *Plăcerea textului*, Roland Barthes consideră scriitorul ca fiind o făptură de limbaj prins întotdeauna în războiul ficțiunilor, o jucărie, deoarece limbajul care îl constituie

(scriitura) nu-și găsește niciodată locul. El este întotdeauna pe pata oarbă a sistemelor, în derivă. De aceea, Roland Barthes îl supranumește „joker, mână, grad zero, mortul de la bridge” [1, p. 59] necesar sensului, dar lipsit el însuși de sens fix. Locul său, valoarea sa variază după mișcările istoriei, după loviturile tactice ale luptei: i se cere totul și/sau nimic. Relațiile dintre public și scriitori au fost întotdeauna variabile. Nu se poate vorbi despre o atitudine față de public atunci când scriitorul se adresează unui anumit auditoriu pe care îl cunoaște, pe care îl cultivă, îl măgulește sau îl satirizează și după care își potrivește și își modelează scrisul. Conflictul dintre scriitor și public apare abia atunci când publicul devine amestecat, întins și imprevizibil. În acest context apar acele imponderabile care pot, de pe o zi pe alta, să prăbușească și să creeze glorii.

Făcând referire la rolul scriitorului în timpurile noastre, Émile Faguet afirmă că „un autor, în zilele noastre, e un călugăr care creează pentru mânăstirea sa, izolat într-o mică lume izolată. Literatura a devenit monahală” [4, p. 101]. Scriitorii de astăzi se adresează unui anumit tip de public și nu se mai interesează dacă cei care nu fac parte din acest auditoriu îi înțeleg sau nu opera. Din acest punct de vedere și opera și scriitorul au foarte multe de pierdut.

Relația scriitorului cu publicul

Atitudinea cu care își tratează scriitorul publicul este foarte importantă. În zilele noastre, ea poate propulsa o carte în rândul celor mai căutate, cum la fel de bine o poate da uitării. În cartea sa *Scriitorul și arta lui*, Al. Philippide surprinde relația scriitorului cu publicul în funcție de epocă și de curentul literar. Astfel, la romantici, scriitorul este înfățișat ca un izolat, ca un individ postat pe un pedestal, deasupra publicului. El este un neînțeles, un om excepțional nu numai prin talentul lui, ci și prin alcătuirea lui sufletească. Scriitorii care sunt adepții școlii parnasiene franceze, își afirmă disprețul pentru public, deoarece voiau o poezie obiectivă și rece și disprețuiau orice etalare a sentimentelor. Adepții doctrinei „artă pentru artă” disprețuiesc marele public și îl ignoră sistematic, rezervându-și opera pentru un cerc de „inițiați”. Scriitorii naturaliști se apropie mai mult de public, deoarece oferă în scrierile lor propria imagine. Ei coboară de pe pedestal și se amestecă cu ceilalți. Primejdia care pândește pe orice scriitor este cea a rutinei

profesionale. Ceea ce ferește pe scriitori de rutinizare este tocmai experiența personală, contactul lor cu viața și cu societatea.

Concluzii

În studiul său *Arta de a citi*, Émile Faguet face o constatare amară: „Cartea nu se mai citește decât bucată cu bucată, 20 de pagini și iar 20 și, chiar dacă ai citit-o, nu e citită deloc; continuitatea în lectură este necesară nu numai pentru a judeca o lucrare bună, dar și pentru a o înțelege” [4, p. 101]. Internetul ne-a obișnuit să citim fragmentar, să sărim de la un articol la altul, să construim colaje fără să stăm prea mult pe gânduri. Or, a citi o carte înseamnă a lăsa grijile de o parte, a plonja cu trup și suflet în lectură, căci numai așa poți descoperi sensul textului.

Referințe bibliografice:

1. BARTHES, Roland. *Plăcerea textului*. Trad. de Marian PAPAHAĞI. Cluj: Echinocțiu, 1994.
2. CORNEA, Paul. *Introducere în teoria lecturii*. Ed. a 2-a. Iași: Polirom, 1998.
3. ECO, Umberto. *Lector in fabula*. Trad. de Marina SPALAS. București: Univers, 1994.
4. FAGUET, Émile. *Arta de a citi*. Trad. de Lidia CUCU-SADOVEANU. București: Albatros, 1973.
5. ISER, Wolfgang. *Actul lecturii*. Trad. din limba germ., note și pref. de Romanița CONSTANTINESCU. Pitești: Paralela 45, 2006.
6. PHILIPPIDE, Al. *Scriitorul și arta lui*. București: Editura pentru Literatură, 1968.

GÂNDIREA PE BAZĂ DE RISC ÎN MANAGEMENTUL CALITĂȚII¹

Tatiana COȘERI,
director adjunct, BM „B.P. Hasdeu”

Rezumat: Articolul este focusat pe aplicarea sistemului de management al calității în bibliotecă. Sunt analizate cerințele referitoare la risc în conformitate cu standardul SM EN ISO 9001:2015 „Sisteme de management al calității. Cerințe”. Accentul prioritar se pune pe tipologia, măsurarea și abordarea riscurilor.

Cuvinte-cheie: risc, oportunitate, gândire pe bază de risc, neconformitate, managementul calității, evaluarea riscului.

Abstract: The article focuses on the application of the quality management system in the library. The risk requirements are analyzed in accordance with the standard SM EN ISO 9001:2015 “Quality management systems. Requirements”. The priority is given to the typology, measurement and approach of risks.

Keywords: risk, opportunity, risk-based thinking, non-compliance, quality management, risk assessment.

Aplicarea sistemului de management al calității contribuie la regândirea eficienței proceselor tehnologice și la reorganizarea algoritmului de execuție/realizare/livrare a serviciilor. O valență esențială o are identificarea riscurilor, oportunităților la fiecare etapă a proceselor. Riscurile sunt o serie de estimări privind evenimentele și situațiile viitoare ca rezultat al incertitudinii, necunoașterii. Gândirea pe bază de risc este esențială pentru implementarea unui sistem de management al calității. În acest caz, de obicei, riscurile sunt problemele care nu au apărut, dar care pot ulterior să se manifeste. Gestionarea riscurilor începe la nivel strategic și este tangențială cu analiza SWOT – puncte tari, puncte slabe, oportunități și amenințări. Amenințările se referă la riscuri.

Pe parcursul dezvoltării societății umane conceptul de risc a avut semnificații și caracteristici esențiale:

¹ Acest articol este elaborat în baza cunoștințelor obținute de la cursul de instruire „Sisteme de management al calității. ISO 9001:2015”, organizat de Institutul Național de Standardizare în perioada 19-21 februarie 2020.

- apare în poemele lui Homer;
- provine din vocabularul maritim;
- se aplică de la dimensiunea juridică și politică la cea militară, civică, comercială, economică, socială;
- are originea științifică în dezvoltarea statistică, teoria probabilităților.

Mai multe standarde atrag atenția în mod special riscului: ISO 31000:2009 Managementul riscului – Principii și ghiduri; ISO 31010:2010 Managementul riscului – Tehnici de evaluare a riscului; ISO/TR 31004:2013 Managementul riscului – Ghid de implementare a ISO 31000. Standardul ISO 9001:2015 precizează mai multe cerințe în ceea ce privește riscurile și oportunitățile:

- *Introducere* – conceptul gândirii bazate pe risc;
- *Clauza 4* – la determinarea proceselor să se abordeze riscurile și oportunitățile;
- *Clauza 5* – managementul de vârf trebuie să promoveze conștientizarea gândirii bazate pe risc; să se asigure că sunt determinate riscurile și oportunitățile care pot influența conformitatea produselor/serviciilor și capacitatea de a crește satisfacția utilizatorului;
- *Clauza 6* – instituția trebuie să determine riscurile și oportunitățile și să întreprindă acțiunile adecvate pentru a le aborda;
- *Clauza 7* – instituția trebuie să furnizeze resursele necesare (riscul este implicit oricând, se menționează prin cuvintele „potrivit” sau „adecvat”);
- *Clauza 8* – instituția trebuie să-și gestioneze procesele operaționale pentru a satisface cerințele pentru livrarea produselor și serviciilor și să implementeze acțiunile stabilite pentru abordarea riscurilor;
- *Clauza 9* – instituția trebuie să monitorizeze, să măsoare, să analizeze și să evalueze eficacitatea acțiunilor întreprinse pentru abordarea riscurilor și oportunităților;
- *Clauza 10* – instituția trebuie să corecteze, să prevină sau să reducă efectele nedorite și să îmbunătățească performanța și eficacitatea.

De fapt, cuvântul „risc” este menționat de circa 50 de ori în cadrul standardului, demonstrând semnificația și importanța gândirii bazate pe risc. Astfel, delimităm trei elemente indispensabile:

- efectul imprevizibilului – riscul;
- efectul pozitiv sau negativ al unui risc – oportunitate;
- un set de circumstanțe care fac posibilă realizarea unui lucru – incertitudine.

Gândirea pe bază de risc stabilește factorii care ar putea cauza abateri sau rebuturi și să se întreprindă acțiuni preventive pentru a elimina neconformitățile ulterioare. Ea permite analiza cu perseverență a impedimentelor, oferă oportunități facile, stabilește o cultură proactivă de îmbunătățire, asigură atingerea calității produselor și serviciilor, îmbunătățește încrederea și satisfacția utilizatorului.

Acțiunile întreprinse pentru tratarea riscurilor și oportunităților trebuie să fie proporționale cu impactul potențial asupra conformității produselor și serviciilor. La rândul lor, ele permit atragerea utilizatorilor, dezvoltarea de noi produse și servicii, îmbunătățirea productivității, extinderea parteneriatelor. Este necesar să se cunoască și tipologia riscurilor:

inerente: există forțe externe ce pot afecta performanța organizației sau pot face ineficiente opțiunile referitoare la strategiile, operațiile, relațiile externe, structura organizațională și finanțările acestora (schimbări în legislație, bugete austere, implementarea tehnologiilor, calamități, crize);

de control: sistemele de control intern nu pot oferi asigurarea utilizării într-un mod eficient a surselor și resurselor pentru scopul propus (procese ineficiente, aplicarea inadecvată a informațiilor documentate, rapoarte necorespunzătoare, comunicare/coordonare insuficientă, angajații nu au competențe necesare, lipsa unei strategii, fraude în utilizarea IT);

interne: lipsa resurselor (oameni, IT, consumabile, climatul psiho-emoțional); lipsa surselor financiare;

externe: mediul social și politic.

În funcție de tipologia și modul de abordare a riscurilor – *proactivă* (permite o anticipare maximă a apariției unor eventuale evenimente adverse) sau *reactivă* (prezența evenimentelor nedorite care au avut loc deja, face posibilă punerea în discuție a impactului nedorit/advers al evenimentului) – se evidențiază diverse opțiuni de acțiune: evitarea, asumarea, eliminarea. Această decizie elucidează concepția vastă a instituției din perspectiva îmbunătățirii continue prin schimbare și inovare.

Demersurile instituției trebuie să fie orientate spre:

- *identificarea riscurilor și oportunităților*: elaborarea unui tabel al riscurilor și oportunităților pentru procesele realizate. Instituția trebuie să-și cunoască riscurile aferente. Acest pas, de obicei, se realizează în perioada planificării activității și se accentuează prin răspunsul la următoarele întrebări: *ce ar putea merge prost? care este probabilitatea că va merge prost? care sunt consecințele?* În ultimii ani, planurile de activitate a bibliotecilor conțin și rubrica „Riscuri”;
- *evaluarea riscurilor identificate*: atribuirea unui grad de toleranță care exprimă impactul riscului asupra procesului și/sau instituției. Gradul de toleranță specifică măsurile ce trebuie întreprinse;
- *stabilirea acțiunilor de tratare a riscurilor identificate*: elaborarea informației documentare sub formă de politică, schemă-bloc, traseu tehnologic sau tabel care prezintă riscurile și acțiunile de soluționare. Este o dovadă că acestea au fost evaluate cu acuitate. Declarația privind abordarea riscurilor demonstrează orientarea spre îmbunătățirea continuă și indică pașii concreți, acțiunile pentru a elimina varia impedimente;
- *stabilirea responsabililor de implementare a măsurilor de tratare a riscurilor*: atribuirea responsabilităților managementului de vârf și intermediar;
- *stabilirea termenilor pentru implementarea măsurilor de tratare a riscurilor*: oferirea unui termen de remediere/corectare a situației;
- *monitorizarea implementării măsurilor de tratare a riscurilor*: verificarea/controlul respectării termenilor de tratare a riscurilor. Echipa de monitorizare specifică gradul de persistență: *au apărut riscuri noi; riscul a suferit modificări; modificarea termenelor; eliminarea riscurilor*;
- *înregistrarea datelor privind tratarea riscurilor*: consemnarea informației despre risc, informarea salariaților despre sursele și factorii de risc, diseminarea bunelor practici.

La elucidarea și abordarea sistemică a riscului se aplică mai mulți descriptori:

A. Estimarea probabilității apariției riscului:

- a) Valoare = 1: scăzut;
- b) Valoare = 2: mediu;

c) Valoare = 3: mare.

B. Stabilirea nivelului de impact:

a) Valoare = 1: minim (ignorare);

b) Valoare = 2: mediu (prudență);

c) Valoare = 3: maxim (acțiune).

C. Evaluarea valorii riscului sau stabilirea scorului de risc:

Probabilitate x Impact:

Probabilitate	mare	3	6	9
	medie	2	4	6
	scăzută	1	2	3
	Impact	minim	mediu	maxim

Tabelul nr. 1. Valoarea riscului

Fiind inevitabile, riscurile trebuie identificate și gestionate din perspectiva a trei parametri:

- tolerabil (scăzut) = puțin importante și acceptate;
- tolerabil mediu (moderat) = necesare și tratate, diminuate;
- intolerabil (ridicat) = vitale și eliminate, terminate.

Astfel, limitele de toleranță sunt prezentate în tabelul de mai jos și au un caracter obligatoriu pentru măsurarea riscurilor:

Nivelul riscului		Explicații
1-2	tolerabil sau acceptabil	Nu necesită măsuri de control. Probabilitate scăzută. Impact foarte scăzut. Puțin important. Ignorare.
3-4	tolerabil mediu sau redus	Necesită măsuri de control pe termen mediu/lung. Monitorizare. Probabilitate medie. Necesare. Impact major. Prudență.
6-9	intolerabil	Necesită măsuri de control pe termen scurt sau urgențe. Probabilitate ridicată. Vital. Impact semnificativ, critic. Acțiune.

Tabelul nr. 2. Nivelul riscului

Analiza riscurilor permite de asemenea identificarea proceselor și stabilirea necesităților de elaborare a informației documentate. Implicit riscurile constatate sunt cauzate și de controlul defectuos al activității sau lipsa acestuia. Prin tabelul de mai jos vom explica cum se analizează riscurile:

Structura (itemi)	Cazul I	Cazul II
Obiectivele activității	Creșterea gradului de asigurare a chișinăuienilor cu resurse informaționale apărute în ultimii trei ani.	Creșterea gradului de asigurare cu materiale consumabile până la 100%.
Riscul	1. Epuizarea stocului de titluri solicitate. 2. Oferirea numărului mai mic de exemplare solicitate per titlu.	1. Diminuarea bugetului alocat. 2. Oferirea consumabilelor cu alte specificații. 3. Întârzieri în realizarea sarcinilor de serviciu din cauza lipsei consumabilelor.
Cauzele care favorizează apariția riscului	1. Organizarea unei licitații per an. 2. Procedură de achiziție îndelungată ca timp.	1. Creșterea prețurilor la anumite materiale. 2. Realocări de resurse pentru alte priorități.
Evaluarea probabilității apariției	Mare	Medie
Stabilirea nivelului de impact	Maxim	Mediu
Evaluarea valorii riscului	3 x 3 Acțiune vitală cu impact semnificativ și cu probabilitate urgentă.	2 x 2 Acțiune tolerabilă moderată cu impact major și cu probabilitate medie.
Strategia adoptată	1. Organizarea mai multor licitații per an. 2. Atribuirea resurselor informaționale cu statut de resursă sezonieră. 3. Semnarea contractelor direct cu editorii.	1. Revizuirea planului de necesități. 2. Selectarea consumabilelor stringente.
Responsabili	Director adjunct Resurse; Șef, Secția managementul resurselor informaționale; Șef, Secția achiziții publice.	Director adjunct Gestionarea și monitorizarea rețelei; Șef, Secția logistică; Șef, Secția achiziții publice.
Observații	1. Lista titlurilor a fost prezentată la timp conform Planului de aprovizionare. 2. În cazul lipsei titlurilor sau exemplarelor au fost propuse alte resurse informaționale.	1. Lista consumabilelor a fost prezentată la timp. 2. Achiziționarea unui număr mai mic al consumabilelor.

Tabelul nr. 3. Analiza riscurilor

Monitorizarea și controlul riscurilor pot fi efectuate cu succes, aplicând cu rigiditate mai multe instrumente și/sau metode, care au funcția de evaluare, diagnosticare și îmbunătățire continuă. Vom concretiza unele din ele.

I. Procedura Managementului riscurilor este necesară și chiar recomandată pentru instituțiile care își doresc certificarea în managementul calității. Documentul este destinat pentru toate compartimentele instituției și indică, pas cu pas, procesele referitoare la: identificarea riscurilor, stabilirea nivelurilor de impact, stabilirea valorilor riscului, evaluarea, luarea măsurilor de atenuare sau anticipare ale acestora, revizuirea periodică și monitorizarea progresului, stabilirea responsabilităților. De asemenea, este relatată și structura tipizatelor: *Registrul riscurilor*, *Formularul de urmărire a riscului*, *Formularul de alertă la risc*.

Formularul de alertă la risc și *Formularul de urmărire a riscului* sunt distinctive pentru control și monitorizare. Aceste componente lipsesc în unele instituții ce livrează servicii culturale și educaționale, fapt constatat în procesele verbale sau rapoartele misiunilor de audit. Formularele sunt pentru managerii intermediari, șefii de subdiviziuni pentru a monitoriza dacă obiectivele planificate se realizează în conformitate cu termenii menționați, dacă acțiunile au randament. În cazul situațiilor de neconformitate, se completează aceste tipizate în care se indică: subdiviziunea unde s-au depistat erori, denumirea riscului, obiectivele specifice, impactul și valoarea riscului, documentația utilizată pentru fundamentarea/argumentarea riscului, acțiunile preventive propuse, termenul de implementare, stadiul implementării acțiunilor preventive/recomandărilor, dificultăți întâmpinate, persoana care a identificat riscul, conducătorul subdiviziunii. Traiectul dat permite îmbunătățirea continuă a activității și este recomandat să se realizeze de câte ori este nevoie.

II. În majoritatea situațiilor se observă o combinație a mai multor aspecte critice, care printr-un lanț consecutiv duc la apariția riscului. Ishikawa (profesor universitar japonez și inovator influent în managementul calității) propune o analiză a riscurilor axate pe procese prin **diagrama cauză-efect**. Instrumentul ajută și la studierea motivelor apariției imperfecțiunilor, variațiilor sau eșecurilor. Diagrama arată exact ca scheletul unui pește cu problema la cap (orientată spre dreapta) și cauzele problemei care se alimentează în coloana vertebrală. Odată identificate toate cauzele

care stau la baza problemei, pot fi căutate soluții. Cauzele apar prin analize, sesiuni de brainstorming și sunt grupate în categorii pe „ramurile” principale de pe osul de pește. Construcția osului de pește se poate ramifica în mai multe niveluri.

III. Aspectul cantitativ. *Indicatorii statistici și de performanță:* dacă indică o diminuare sau o creștere bruscă, ar trebui să alerteze echipa de management, deoarece aceștia pot fi primele semne ale unui risc de dezvoltare. De asemenea, nerespectarea realizării serviciilor/produselor conform normelor și planului pot identifica riscurile care au dus la apariția neconformităților.

IV. Auditul este un proces sistematic, independent și documentat în scopul obținerii de dovezi obiective pentru a determina măsura în care sunt îndeplinite procesele sau corespunderea instituției la cerințele standardelor de referință. Misiunea de audit deseori se realizează de fondator. Acest tip de audit fiind numit *audit intern* se desfășoară conform unui program care include: scopul și obiectivele misiunii de audit, metodele de audit aplicate, criteriile de audit, riscurile, informații documentate relevante. Membrii echipei *întreabă* (foarte des întrebările deschid locul altor întrebări sau verifică răspunsurile), *observă* (unde au sesizat anumite nereguli), *verifică* (dacă sunt informațiile documentate, dacă există conștientizare, conformitate cu informațiile documentate), *înregistrează* (probele pozitive și negative). Raportul de audit conține analizele dimensiunilor stipulate în program, focusându-se pe dovezi; concluziile conform scopului stabilit și planul de acțiuni pentru înlăturarea neconformităților.

Pentru certificarea instituțională se aplică rigorile auditului extern. Acest tip de audit este mai complicat și mai riguros.

Auditul devine un proces gândit și realizat pentru a promova claritatea și transparența activității, pentru a identifica oportunitățile de îmbunătățire a serviciilor/produselor, pentru a evalua compatibilitatea obiectivelor realizate cu direcțiile strategice, pentru a identifica posibilele abateri sau incertitudini în managementul instituțional.

Analiza riscurilor permite întreprinderea acțiunilor preventive prin diagnosticarea oricăror neconformități și acționarea corespunzătoare pentru a preveni apariția lor repetată. Neconformitatea nu trebuie să aibă o conotație negativă, ci deopotrivă trebuie considerată un ecou al lucrurilor care nu merg spre bine. Ea permite identificarea oportunităților prin care ajută să progreseze instituția.

Standardul temeinic argumentează necesitatea preocupării față de risc și neconformitate:

- *Cerința 10.1.* Îmbunătățirea continuă;
- *Cerința 8.6.* Eliberarea produselor și serviciilor;
- *Cerința 8.7.* Controlul elementelor de ieșire neconforme.

Neconformitatea abordată în timp util și în mod adecvat devine o soluție proactivă pentru instituție. În acest caz, prin gândirea axată pe dezvoltare și durabilitate, eșecul devine succes, dacă se învață din el.

Specificul neconformității este marcat prin două dimensiuni:

1. majoră: neîndeplinirea mai multor cerințe, care afectează capacitatea de realizare a obiectivelor stabilite, influențează calitatea activităților desfășurate, așteptările și satisfacerea utilizatorilor: încălcări multiple și/sau imense ale cerințelor, multe modificări neautorizate ale documentelor, mai multe documente lipsă sau nesemnate, probleme care afectează negativ operațiunile și procesele.

2. minoră: neîndeplinirea unei cerințe care nu afectează capacitatea de realizare a obiectivelor stabilite: evenimente individuale și mici erori care pot fi corectate cu ușurință; o modificare neautorizată a documentului, a procesului tehnologic; incident izolat; un document lipsă.

Deseori dimensiunile riscului și ale neconformității sunt utilizate în misiunile de audit și în analiza efectuată de management. Termenii specificați determină rezonanța, angajamentul pentru acțiuni preventive și corective.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” consideră managementul calității pe bază de risc o activitate de conștientizare și de dezvoltare instituțională, care conduce la o analiză lucidă a cauzelor cu efect pozitiv sau negativ. Riscul devine o componentă esențială orientată spre durabilitate și inovare cu multiple beneficii:

- posibilitatea de a furniza servicii și produse în corelație cu cerințele utilizatorilor și a normelor reglementare aplicabile;
- creșterea nivelului de satisfacere a utilizatorilor externi (persoanele care beneficiază de serviciile Bibliotecii Municipale) și interni (angajații Bibliotecii Municipale);
- sporirea calității serviciilor/facilităților și produselor livrate utilizatorilor;
- gestionarea coerentă a resurselor;
- luarea în considerare a riscurilor și acționarea asociată;

- capabilitatea de a demonstra conformitatea produsului/serviciului cu cerințele specifice cadrului strategic, directiv, de reglementare, normativ și tehnologic;
- crearea unui spirit competitiv și de loializare a utilizatorilor;
- formarea culturii de încredere în serviciile și produsele bibliotecii.

Astfel, riscul nu trebuie privit ca o barieră în atingerea misiunii și obiectivelor instituționale, ci ca o oportunitate de îmbunătățire continuă prin prisma orientării către utilizator.

Referințe bibliografice:

1. CORTELLINI, Ennio; TOFAN, Ioan. Repere în istoria teoriei riscurilor. In: *Teoria riscurilor și aplicații*. 2011, nr. 1, pp.1-3.
2. MUNTEAN, Neli. *Analiza și evaluarea riscurilor la nivel de întreprindere: aspecte teoretice și aplicative*. Chișinău: ASEM, 2010.
3. MUNTEAN, Neli; MUNTEAN, Iulian. Accepțiuni ale conceptului de risc în activitatea de antreprenariat. In: *Economica*. 2015, nr. 1, pp. 69-79.
4. SM SR EN ISO 9001:2015 Sisteme de management al calității. Cerințe. Adopt. 23.10.2015. Chișinău, 2015.

COMUNICARE INSTITUȚIONALĂ. IMAGINEA INSTITUȚIONALĂ

*Elena TARAGAN,
masterandă, Facultatea de Jurnalism și Științe ale
Comunicării*

DOCUMENTARE

Conceptul conștiinței sociale

Într-o primă și generală caracterizare, conceptul de conștiință socială se referă la totalitatea laturilor și manifestărilor vieții spirituale colective, atât sub aspectul lor trăit, interiorizat, cât și sub cel al obiectivării lor în atitudini, comportamente, acțiuni. Altfel spus, conștiința socială cuprinde ansamblul ideilor, concepțiilor, teoriilor, mentalităților, năzuințelor, credințelor, aspirațiilor, modalităților de valorizare și semnificare socială, principiilor de comportare și acțiune specifice unei comunități sociale sau tezaurizate de omenire în decursul dezvoltării ei pe temeiul experienței practice. Conștiința socială este o realitate cu un grad de complexitate

pronunțat, un fenomen psihosocial global, cu o funcționalitate proprie, asigurată prin asimilarea determinărilor și supradeterminărilor existenței sociale.

Inițial, în perioada constituirii societății umane, când producția ideilor, a reprezentărilor, a conștiinței se împletește direct cu activitatea materială și cu legăturile materiale ale oamenilor, cu acest limbaj al vieții lor reale, conștiința constituie un ansamblu difuz, insuficient structurat, conținând deopotrivă experiența practic-spirituală a oamenilor sub imboldul relațiilor directe cu natura, reprezentări primitive, arhaice despre lume, reacții afective față de colectivitatea în care sunt integrați. Odată cu **diviziunea socială a muncii** (*sublinierea noastră – E.T.*), în special diviziunea între **munca fizică și munca intelectuală**, cu **specializarea** crescândă a diferitelor activități umane, conștiința socială a dobândit o structură complexă și diversificată. Prin apariția unor construcții teoretico-ideologice în care legătura originară cu viața materială a societății este mediată și, uneori, chiar voalată, se accentuează o relativă autonomie a conștiinței sociale, o „emancipare” de sub „blestemul de a fi împovărată de materie”, ceea ce a creat iluzia că viața spirituală a societății ar constitui ceva de sine stătător. Trecând dincolo de aparențe, constatăm însă că legătura genetică și funcțională cu existența nu poate fi eludată.

Abordarea naturii conștiinței sociale, a funcțiilor și mecanismelor prin care aceasta ființează și se dezvoltă impune adoptarea unor criterii cu relevanță metodologică, prin intermediul cărora să se poată surprinde domeniile, formele și nivelurile ei de structurare. Dintre diversele criterii de analiză a nivelurilor și formelor de manifestare a conștiinței sociale vom surprinde pe cele mai importante.

Adoptând criteriul raportului „general-individual”, putem înțelege mai bine notele distinctive ale conștiinței sociale și, în același timp, corelațiile dintre conștiința despre lume și conștiința de sine, dintre conștiința socială (colectivă) și cea individuală, dintre conștiința ca trăire (subiectivă) a existenței și conștiința socială instituită ca domeniu (obiectiv) al sociosferei.

Între conștiința socială și cea individuală există o unitate dialectică. Evident, conștiința socială nu este suma conștiințelor individuale și nici un „spirit social” supraindividual, este o entitate situată în afara și deasupra indivizilor umani, așa cum, spre exemplu, considera sociologul francez E. Durkheim. Ea cuprinde

fenomenele de conștiință colectivă și există în și prin conștiințele indivizilor ce alcătuiesc colectivitățile umane, grupurile sociale, societatea omenească.

Conștiința individuală are o determinare complexă. Pe de o parte, dezvoltarea spirituală și educația individului, formarea gândirii și, în ultimă instanță, a personalității sale sunt rezultatul influențelor conjugate exercitate asupra individului de către existența socială, trecută prin filtrul experienței individuale. Pe de altă parte, în concordanță cu existența lor socială, oamenii împărtășesc unele concepții, aspirații, mentalități sau credințe ale comunității sociale, răspândite în mediul socio-cultural dat, într-un anumit moment istoric. Ei se realizează unor idealuri sau altora, respectă sau se opun anumitor norme de conduită, astfel încât conștiința individuală se formează prin **asimilarea selectivă**, creativă, în experiența acțiunii și comunicării, a conștiinței sociale. Prin structurile cognitive, efective, volitive și motivaționale, individul selectează și interiorizează principii morale, exigențe politice, rezultate ale creației științifice, artistice, interpretări filosofice, înscrise în evantaiul de posibilități deschis de viața spirituală a societății respective. Astfel, prin „învățare”, ele sunt transformate din starea lor de elaborări spirituale obiectivate în date de experiență subiectivă, ceea ce poate conduce la transformarea acestora în convingeri și motivații pentru acțiune. Așa cum ele apar transfigurate prin gândurile, sentimentele, motivațiile și opțiunile indivizilor, elementele conștiinței sociale conturează o configurație spirituală cu o structură și funcționalitate specifică și care, la rândul ei, pune o puternică amprentă asupra conștiinței și comportamentului fiecărui individ. Procesul de socializare, mereu deschis, prin care omul **interiorizează valori**, norme, idealuri caracteristice vieții spirituale a epocii sale, exteriorizându-le prin conduită și acțiune, transformă individualitatea biopsihică în personalitate socio-spirituală. Din punct de vedere genetic, conștiința socială este un rezultat al obiectivărilor istoricește „cristalizate”, al conștiințelor individuale, iar din punct de vedere funcțional, ea se manifestă numai prin conștiințele indivizilor. Conștiința socială, în calitate de constituent al „mediului social” (ca obiectivare în creații cultural-artistice, științifice, filosofice), prin care individul se socializează, se prezintă, deci, ca premisă și factor al formării și dezvoltării conștiinței individuale¹.

¹ CAPCELEA, Valeriu. *Filosofia socială – introducere în istoria filosofiei sociale și în studiul problemelor ei fundamentale*. Chișinău: Arc, 2009, pp. 364-367.

Am putea deduce următoarea formulă:

$X1+X2+X3=L$, dar $X1 \neq L-X3-X2$ (idee proprie)

Formele conștiinței sociale

Creierul sociabil

Una dintre cele mai mari descoperiri actuale este următoarea: cu toții suntem interconectați. Neuroștiințele au descoperit că însăși structura creierului ne face *sociabili*, adică ne atrage în mod inexorabil într-o intimă conexiune de la un creier la altul ori de câte ori intrăm în contact cu altcineva. Puntea neuronală ne îngăduie să influențăm creierul – și, astfel, corpul – oricărei persoane cu care interacționăm, așa cum și aceasta ne influențează pe noi.

Chiar și cele mai banale întâlniri acționează asupra creierului ca declanșatori ai emoțiilor, unele de dorit, altele – nu. Cu cât suntem mai atașați emoțional de cineva, cu atât mai mare este forța reciprocă. Cele mai puternice schimbări se petrec între noi și acele persoane cu care ne petrecem cea mai mare parte a timpului, zi de zi, an de an – în special, cele la care ținem cel mai mult.

Atunci când au loc aceste conexiuni neuronale, creierele noastre se angajează într-un tangou al emoțiilor. Interacțiunile sociale în care suntem implicați acționează ca niște modulatori, ca un fel de termostate interpersonale care, pe măsură ce ne orchestrează emoțiile, ajustează permanent aspectele-cheie ale funcțiilor cerebrale.

Emoțiile rezultate afectează în chip profund întregul organism: sunt trimise cascade de hormoni cu rol în reglarea sistemelor biologice de la inimă până la globulele albe. Lucrul cel mai uluitor, probabil, este acela că știința depistează acum anumite legături între relațiile cele mai stresante în care suntem implicați și acțiunea unor gene specifice care ne reglează sistemul imunitar.

În mod surprinzător, așadar, relațiile cu alții ne modelează nu numai experiența de viață, ci și funcțiile biologice. Legătura dintre

creierile noastre face ca relațiile cele mai puternice să ne influențeze în chestiuni minore, cum ar fi faptul că râdem la aceleași glume, ori în chestiuni majore: de pildă, ce gene sunt (sau nu sunt) activate în celulele T, acei soldați ai sistemului imunitar aflați într-o luptă permanentă cu bacteriile și virușii invadatori¹.

Esența socială a vieții psihice

Ca să înțelegem ce se petrece într-un om, este necesar să supunem examenului atitudinea acestuia față de semenii săi. Raporturile interumane sunt, în parte, date în mod natural și, ca atare, susceptibile de modificări, dar ele se încadrează și în relații structurate conform unui plan, așa cum se observă în special în viața politică a popoarelor, în formarea statelor – în general, în colectivități. Viața psihică a omului nu poate fi înțeleasă fără a cerceta concomitent asemenea conexiuni.

Viața psihică a omului nu este în stare să se gverneze în mod liber, ci se găsește, permanent, în fața unor sarcini stabilite de undeva din afară. Toate aceste sarcini sunt inseparabil legate de *logica vieții în comun a oamenilor*, condiție esențială, care acționează neîntrerupt asupra individului și care nu se lasă influențată de el decât într-o anumită măsură. Așadar, dacă ținem seama de faptul că nu putem sesiza totalitatea condițiilor vieții umane în societate, dat fiind că ele sunt prea numeroase, și că aceste condiții stau, totuși, la baza unei anumite conduite, este limpede că nu ne găsim niciodată în situația de a elucida complet obscuritățile unei vieți psihice cu care avem de-a face, dificultate cu atât mai mare cu cât ne îndepărtăm de relațiile sociale care ne sunt familiare.

Rezultă, pe de altă parte, ca o cerință fundamentală a promovării cunoașterii omului, că se impune să includem în calculul nostru, ca pe un *adevăr absolut*, regulile imanente de existență ale unui grup, așa cum se manifestă ele de la sine pe această planetă, în organizarea limitată a corpului omenesc și în performanțele sale, adevăr absolut de care nu ne putem apropia decât încet, adesea după ce am depășit o serie de greșeli și rătăcirii.

O parte importantă a acestor cerințe fundamentale este pusă în evidență de concepția materialistă asupra istoriei elaborată de K. Marx și F. Engels. Potrivit acestei teorii, baza economică, mijloacele tehnice cu ajutorul cărora un popor își asigură existența

¹ GOLEMAN, Daniel. *Inteligența socială*. București: Curtea Veche, 2018, pp. 13-14.

sunt cele care condiționează „suprastructura ideologică”, gândirea și comportamentul oamenilor. Există, până aici, concordanță cu concepția noastră asupra „logicii active a vieții umane în comunitate” și a „adevărului absolut”. Dar istoria și, înainte de toate, viziunea noastră asupra vieții individuale, ceea ce am numit *psihologia individuală*, ne învață că viața psihică umană răspunde adesea prin erori impulsurilor determinate de principiile economice, de care ea nu se prinde decât cu mare greutate. Drumul nostru către „adevărul absolut” trece prin nenumărate erori¹.

Sentimentul de comuniune socială

Înțelegem acum că regulile privind jocul, educația, superstiția, totemul și tabuul, legislația, necesare pentru a asigura dăinuirea speciei umane, trebuie, de asemenea, să figureze cu prioritate în ideea de comunitate. Am văzut acest lucru în instituțiile religioase, după cum găsim cerințele comunității și în funcțiile cele mai importante ale organului psihic, regăsindu-le în cerințele vieții individului, ca și în acelea ale colectivității. Ceea ce numim *justiție*, ceea ce considerăm a fi latura luminoasă a caracterului omenesc nu este, în esență, decât transpunerea în realitate a imperativelor care decurg din viața în comun a oamenilor. Ele sunt acelea care au generat organul psihic. Așa se face că încrederea, fidelitatea, sinceritatea, dragostea de adevăr etc., de fapt, sunt cerințe stabilite și menținute printr-un **principiu comunitar de o valabilitate generală**. Ceea ce numim un caracter bun sau rău nu poate fi judecat decât din punctul de vedere al comunității. Caracterele, ca și orice realizare științifică, politică sau artistică, nu se vor dovedi niciodată mari și valoroase decât dacă au o valoare pentru obște. Un *portret ideal*, după care măsurăm individul, nu poate fi luat în considerare decât prin prisma valorii sale, a utilității pentru obște. Îl comparăm pe individ cu portretul ideal al omului comunitar, omul care se achită de sarcinile încredințate lui într-un mod general valabil, omul care și-a dezvoltat *sentimentul de comuniune socială*, în așa fel, încât, după o expresie a lui Furtmuller, „urmează regulile de existență ale societății omenești”. Nici un om nu se poate dezvolta pe deplin fără să-și cultive și să-și pună în valoare suficient sentimentul de comuniune socială².

¹ ADLER, Alfred. *Cunoașterea omului*. București: Litera, 2019, pp. 33-36.

² *Ibidem*, pp. 39-40.

EXEMPLIFICARE

1. *Selectăm o definiție a imaginii instituționale, motivând alegerea și explicând definiția*

Definiția imaginii instituționale

Imaginea instituțională – un produs mental (Costa; Pares i Maicas; Bernstein). „Mai toți savanții în materie sunt de acord cu faptul că imaginea instituțională e **creația conștiinței sociale**”.

Cu ajutorul surselor documentate, am formulat câteva idei proprii. Înțelegem relația „imagine instituțională – conștiință socială” prin prisma unui criteriu de bază: gradul de subiectivitate și cel de obiectivitate. Întrebarea care ne vine în minte și la care încercăm să găsim răspuns: fiind un produs/construct al conștiinței sociale, imaginea instituțională este obiectivă sau subiectivă. Modul în care te percepi pe tine însuși este subiectiv sau obiectiv? Modul în care te percepe ceilalți este subiectiv sau obiectiv? Personal, consider că auto-percepția (ar putea suna foarte controversat pentru unii) este mai mult obiectivă (în funcție, desigur, de gradul de auto-critică pe care îl posezi). Percepția altora este, în mod evident, uneori (!) o sumă de impresii, produse în funcție de experiența celui care te percepe, cu alte cuvinte – un „construct manipulat” (din nou, în funcție de buna-credință, buna-voință sau reaua-voință a „privitorului”). Așadar, imaginea, nu identitatea, ceea ce este prezent în mintea „celuilalt”, ar putea corespunde sau ar putea fi foarte departe de ceea ce reprezintă, de fapt, obiectul perceput.

Gandhi, un mare reformator hindus, a spus următoarele: „Fericirea e atunci când faptele, gândurile și vorbele tale coincid”. De fapt, afirmația lui nu este într-atât de originală, lucru acesta este relativ bine știut și în Occident, și înaintea lui Gandhi. Vom folosi acești trei parametri: *Ce spui/ Ce spune o instituție?, Ce face instituția în cauză?, Ce gândește instituția?* (organul de vârf sau întregul personal, în funcție de „ierarhia morală” a acesteia):

Vorbe = Fapte \neq Gânduri (Vorbele și Faptele coincid, nu însă și Gândurile/intențiile acestei instituții): instituția are curențe în a-și transpune viziunea în concret – situație destul de neobișnuită;

Vorbe = Gânduri \neq Fapte: instituția are curență în funcționarea sa, întâmpină impedimentele în a-și realiza ideile;

Gânduri = Fapte \neq Vorbe: vorbele sunt manipulatorii, instituția își camuflează intențiile (idee proprie).

Așadar, în viziunea mea, imaginea unei instituții, ca un „construct social”, doar în cazul unei triple egalități (Gânduri = Vorbe = Fapte) este percepută de persoane terțe pe deplin obiectiv. Dar (ader în totalitate la această definiție, cu un grad mai mare sau mai mic de subiectivitate), imaginea nu poate fi altceva decât percepția ei de către public, prezența ei în mentalul colectiv.

2. Facem o analiză comparată între nivelul imanent/inconștient și cel adecvat/conștient al imaginii instituționale

Nivelurile imaginii:

- imanent și în parte inconștient;
- situațional și parțial conștient;
- adecvat și conștient în situații interactive.

Făcând comparație între nivelurile imanent și cel adecvat, am putea adopta o perspectivă economică. În cazul pieței și al firmelor care desfășoară activități ce vizează bunuri primare (pâine, mere, apă, hârtie igienică), unde gradul de diferențiere între produse nu este foarte mare și unde elasticitatea cererii este mică, întrucât, de regulă, cererea pentru aceste produse, de bază, este satisfăcută, avem de a face cu nivelul de percepere imanent și în parte inconștient. Cu cât înaintăm în zona „luxului”, adică cu cât bunurile sunt mai sofisticate și mai variate (același săpun poate fi de foarte multe feluri), firma face uz de metode de comunicare prin care să atragă clientelă și să se situeze în mintea cumpărătorului, ocupând un loc aparte și încercând, cât se poate de mult, să-l fidelizeze.

3. Identificăm similitudinile și deosebirile dintre imaginea instituțională somatică și cea parțială

Imagine instituțională somatică e percepută de către public prin reprezentări iconice (marcă, culoare, siglă etc.).

Imaginea parțială presupune că în vizorul publicului au nimerit doar unele aspecte ale identității instituționale. În acest caz, instituția beneficiază de o percepere incompletă.

Bineînțeles, imaginea somatică este una parțială. Dar caracterul fragmentar al acesteia nu constă doar în trăsăturile sale materiale. Dacă o firmă adoptă culoarea roșie, nimeni dintre clienții ei nu va vedea „verde”. Dar asocierile care se produc în mintea

cumpărătorului/clientului/utilizatorului privitor la culoarea roșie pot fi foarte diferite de la unul la altul. Pentru a fi cât mai completă, nu doar material, cât și în substratul ei psihologic, imaginea somatică trebuie să-și armonizeze reprezentările iconice cu cele filosofice ale sale. Spre exemplu, dacă instituția adoptă sloganul *Biblioteca contează în viața ta*, aceasta trebuie să fie convingătoare în acest demers, să ofere facilități care nu se găsesc nicăieri în altă parte pe piața produselor intelectuale, astfel încât ea realmente „să conteze”. Sau, dacă susține că instituția bibliotecară reprezintă *calea ta spre cunoaștere*, ea trebuie să vizeze obiectivul pe pași tactici pentru diferite categorii sociale, de vârstă/gen/etnie și să elaboreze strategii prin care pavează drumul spre cunoaștere al utilizatorului.

PROVOCAREA ODD – O PROVOCARE VULCANICĂ

*Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI,
director adjunct, BM*

„Dacă ar fi o provocare să zburăm pe Lună, cu siguranță, s-ar găsi voluntari la BM!” (Aliona Nosatii). A făcut o concluzie din ceea ce a sesizat, a trăit, din ceea ce s-a confruntat, din ceea ce a analizat, din deciziile pe care le-a luat în timpul zilei pe care a monitorizat-o. Ce ar fi spus ceilalți traineri responsabili de provocări, nu știm, dar, cu siguranță, au avut aceeași experiență.

Concluzia mea de la provocarea ODD e aproape de a Alionei.

Provocarea *Obiectivele de Dezvoltare Durabilă* a pus bibliotecarilor o sarcină: să găsească o cale de a conecta postul pe care îl ocupă și activitățile pe care le organizează/fac cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă. Cum văd ei activitatea proprie ca și contribuție la realizarea ODD, descriind în formă liberă, exemplificând cu postări, imagini și feedback.

Am urmărit toate provocările și activitățile ce se petreceau la Săptămâna Creativității și Inovației 2020. Mi se păreau ușoare. Când am ajuns la ODD, aveam impresia că provocarea era anunțată în patagoneză și nimeni nu înțelege ce trebuie să facă. Am încercat, chiar dacă în anunț era un exemplu cum trebuia să rezolve sarcina. Deși ziua a început cu bucurie – prima postare, chiar de dimineață, a fost a Ludmillei Odobescu-Bujor, care, foarte elegantă,

concisă și corectă a dat tonul unei zile frumoase. Frumosul însă a venit după amiază. Atunci mi-am dat seama că ODD a fost cea mai dificilă provocare, dar tot ce-i dificil – e și provocator, și interesant. Așa a fost ziua ODD-urilor.

Avem trei tipuri/straturi de conținut. Primul – excelent: 50% dintre participanți au oferit acest tip de conținut. Al doilea tip de conținut – foarte bun – a fost oferit de 25% dintre participanți. Al treilea tip de conținut – bun – a fost oferit de celelalte 25% de participanți.

Ca rezultat final – a fost o provocare de argint, dar realizarea e de aur.

Acum urmăriți sinteza (foarte lungă, dar și așa îmi pare rău că am scurtat unele texte, de exemplu ale Bibliotecii „L. Rebreanu” sau CAIE). Într-o ordine aleatorie, după cum le-am găsit pe grup sau pe paginile bibliotecilor.

Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi” a postat vreo trei răspunsuri la Provocarea „Obiectivele de Dezvoltare Durabilă”. Dar nu era ce trebuia. Am pus un comentariu, știind că Anastasia Moldovanu nu se supără niciodată la feedbackul constructiv: *Dar puteți descrie, ce mai face biblioteca dvs. ca și contribuție la ODD 2030: patrimoniu muzical, cultural, promovarea și comunicarea rezultatelor științifice – cărți fundamentale despre artă și cultură, servicii. E ușor să pui o imagine și – poftim.* A răspuns prompt. M-a mirat, în timp scurt a publicat pe blog un articol de toată frumusețea despre contribuția bibliotecii la realizarea ODD, articol bun pentru „BiblioPolis”.

Filiala „V. Ignatenco” (Liuba Avram, Natalia Găină) contribuie la scopul al 4-lea al UNDP din Moldova: (1) prestarea serviciilor IT, în cadrul cărora învățăm copiii să utilizeze corect tabletele/ telefoanele mobile, arătându-le diferite aplicații folositoare atât pentru viața de zi cu zi, cât și pentru școală; (2) asigurăm copiii și părinții din spital cu diferite cărți, potrivite vârstei, ducându-le în salonul lor; (3) pentru copiii mai mici citim cărțile cu voce tare; (4) învățăm copiii să creeze obiecte din hârtie, să deseneze, să își dea frâu imaginației. Cu toții putem contribui la scopurile UNDP, dar ca acestea să fie îndeplinite, trebuie să persiste dorința și propria voință.

Scopul principal ar fi: (1) familiarizarea pacientului cu biblioteca; (2) lectură corespunzătoare vârstei și necesităților; (3) activități cu ghidare pentru relaxarea micilor pacienți; (4) un ajutor de ghidare pentru copiii ce nu pot citi: „Să citim împreună”;

(5) motivarea și susținerea copiilor de a lectura cât mai mult. Obiectivul nr.3: Sănătatea este cea mai mare valoare pe care o poate avea omul. Un efort mai mare vom depune pentru a oferi informații și educație cu privire la subiecte de sănătate: (1) un stil de viață mai sănătos; (2) promovarea sănătății mintale; (3) igiena personală; (4) o minte sănătoasă într-un corp sănătos.

CAIE – mai multe postări; poster – Natalia Dabija Corghencea, Elena Dabija, active, cu răspunsuri bune, marca CAIE. Exemplar lucrat! Obiectivul 1 – fără sărăcie – înregistrarea gratuită; accesul gratuit la împrumutul tuturor documentelor (achiziția BM este foarte bună la moment), accesul gratuit la spectrul larg și foarte variat de servicii oferit de către bibliotecă (Robotica, jocuri kinetice, acces internet, zona Wi-Fi, Serviciul „ABC muzical”, Serviciul „Hora”, Serviciul „CreatArt”, Galeria de Artă Eminescu).

Aici foarte bine se potrivește Programul „Provocarea verii”, care a salvat familiile copiilor participanți de cheltuieli considerabile. La obiectivul 13 și 14: lecții de ecologie, ore de desen, ore de lectură, discuții/dezbateri. La obiectivul 3: sănătate și stare de bine (am propus în Ziua Ideilor), o colaborare cu instituțiile medicale, încheierea unui parteneriat durabil al BM cu instituții medicale, crearea unui serviciu la care am putea invita un specialist.

Din domeniu „Parteneriatul – cheia succesului”: CAIE formează comunități inteligente, susține și se implică în realizarea obiectivelor ODD 2030. Obiectivul 17: întărirea mijloacelor de implementare și revitalizare a parteneriatului pentru dezvoltare durabilă, parteneriat constructiv: CAIE&NEORAMA. Obiectivul 5: Egalitate între genuri și emanciparea tuturor femeilor și fetelor. Echipa CAIE oferă în acest context un nou serviciu, solicitat de comunitate și voluntari-specialiști în domeniu vor organiza ședințele.

Filiața „Maria Drăgan” contribuie la Obiectivele de Dezvoltare Durabilă prin: servicii moderne de bibliotecă – instruirea utilizatorilor privitor la folosirea calculatorului și a dispozitivelor mobile, prezentând celor mai mici cititori aplicații utile; ateliere de creație cu utilizarea materialelor reciclabile; diverse evenimente și activități, acces gratuit la toată colecția de documente; ajutor în găsirea informației; acces gratuit la Wi-Fi, calculatoare și tablete. Probabil, toate cele scrise se referă la obiectivul „Educație de calitate”, dar și la obiectivul „Fără sărăcie”, toate serviciile fiind gratuite. Iar parteneriatele ne permit extinderea domeniilor de activitate și interes.

Filiala „Adam Mickiewicz” – trei texte, trei postări, un poster – trei bibliotecari și-au expus experiența. Toate trei au răspuns corect, în amănunt, dând dovada cunoașterii subiectului – exemplar! Le redăm aproape integral exemple viabile, dar și servicii noi și angajamente de viitor. Bravo!

Svetlana Gumeni: „În activitatea mea de bibliotecar, mereu am scos în evidență problemele sociale și ODD-urile care sunt prioritare pentru țara noastră și întreaga omenire. Astăzi, vorbesc despre un serviciu inițiat anul acesta și care are continuitate chiar și pe timp de carantină. Totul despre Parenting – este serviciul care cuprinde aproape toate cele 17 Obiective, prioritar fiind 4, Educație de calitate; serviciul dedicat mamelor cu copii mici (0-5 ani).”

Doina Vicol: „Pe parcursul activității mele în calitate de bibliotecar, am încercat să fiu de folos comunității pe măsura cunoștințelor mele. Pentru o lungă perioadă de timp, obiectivul 4 a fost ținta principală a tuturor serviciilor livrate de mine; serviciile „WordArt for kids”, „EASY IT”, „biblioteca@ostașii” și „Science Lab” (care mai cuprinde și obiectivele 5, 14, 15). În urma livrării serviciului „EASY IT”, peste 50 de persoane de vârsta a treia au avut posibilitatea să ia legătura cu familiile aflate în depărtare. În urma serviciului „WordArt for Kids”, pe lângă faptul că utilizatorii noștri aveau rezultate tot mai bune la învățătură, un copil a reușit chiar să își reia studiile la școală, după un an academic petrecut la bibliotecă.

Datorită serviciului „Science Lab”, „Provocarea verii” a devenit atracția numărul unu pentru copiii din comunitate. Pentru anul 2020, am inițiat un nou serviciu ce cuprinde obiectivele 6, 7, 13, 14 și 15. Studiind mai atent problemele cu care se confruntă societatea, am constatat că populația noastră duce lipsă de o educație ecologică corespunzătoare, iar serviciul „S.O.S. Planeta”, acoperă în mare parte aceste goluri. Mă bucură faptul că la chemarea mea au răspuns cu entuziasm nu doar copiii, ci și maturii.

Pentru viitor, aș vrea să mă axez pe obiectivul 3 al ODD, promovând modul de viață sănătos prin intermediul trainingurilor periodice oferite în special persoanelor de vârsta a treia și copiilor cu vârsta cuprinsă între 12-18 ani.”

Oxana Andreev: „Fiind bibliotecară, dar și șef filială, a trebuit să fiu mereu atentă la oferta noastră, ca utilizatorii să găsească în bibliotecă orice își doresc. Întotdeauna am avut pentru beneficiari oferte de învățare, de informare. Pe lângă cele menționate de colega mea, pot să adaug multe tot la Obiectivul 4, dar o citez pe dna Lidia Kulikovski: biblioteca se regăsește cam în toate cele 17 obiective setate pentru biblioteci de IFLA.

Sunt formator și am avut ca formabili colegi bibliotecari din țară, în cadrul trainingurilor „Biblioteca modernă”, „Servicii noi de bibliotecă”, „Servicii IT”, „Utilizarea Canva”, „Utilizarea Facebook”, unde au obținut abilități și competențe necesare în munca unui bibliotecar creativ și inovator. De asemenea, am dat start Serviciului „EASY IT”, unde am ajutat persoane de vârsta a treia să obțină competențe digitale, care le-au fost utile la locurile lor de muncă. Ulterior, am transmis ștafeta Doinei Vicol și serviciul este și acum activ. Am implementat și Proiectul „FII CONECTAT”, în cadrul căruia am învățat copii, părinți, bunici să utilizeze corect tabletele și aplicațiile. Mulți dintre participanți sunt copii din familii social vulnerabile. Serviciul „Happy Toddlers” unde am învățat să realizăm cărți senzoriale. Toate serviciile au fost și sunt gratuite. Obiectivul 13. Am inițiat Serviciul „Reciclare creativă”. În obiectivul 1 se înscrie bine Campania de binefacere „BOOK-urii pentru copii”, organizată pentru a ajuta copii de la un orfelinat din țară: cărți, haine, jucării, produse alimentare. De altfel, gândul de a mai organiza astfel de campanii, încă persistă.”

Urmează încă multe de făcut...

Filiala „N. Titulescu” – text, două postere, foto – în stilul său ludico-creativ a adăugat șase fotografii, un poster cu activități care ilustrează serviciile ce răspund la ODD. Iată răspunsul bibliotecarei Irina Coșciug: „Sunt un bibliotecar pasionat de lucrul hand-made. Din acest considerent, pretez un serviciu cu genericul „De mână cu creativitatea”. Le ofer participanților și cititorilor dezvoltarea abilităților de a confecționa lucrări cât mai originale și creative. Sunt sigură că în Obiectivele Globale creativitatea își are locul său aparte”.

Biblioteca „M.V. Lomonosov” – două postări, două postere – foarte activ și foarte corect au răspuns provocării, dar și foarte consistent, publicând două postări, un poster și un articol foarte bun pe blogul bibliotecii. Conținut gândit, analizat și racordat exact la subiect și cerința Provocării ODD – unica bibliotecă care și-a planificat să implementeze educația utilizatorilor la distanță: „В Неделю инноваций и креативности: практическая реализация одной из Целей глобального развития – «Хорошее здоровье и благополучие» в Ломоносовке выражается в деятельности лектория «Здравушка», целью и задачей которого являются просветительские лекции врача Марины Матушенко для наших читателей.”

Natalia Ciorbă a descris succint, dar evidențiat contribuția sa prodigioasă: „Цели 4, 8, 10 и 16 – образование, занятость, равенство и доступ к информации уже давно реализуются публичными библиотеками путем бесплатных услуг, обучающих курсов, культурных программ и проектов. Библиотека им М. В. Ломоносова, участвует в реализации 17 Целей устойчивого развития путем организации языковых курсов (румынский, английский, итальянский), курсов цифровой грамотности «КомпьюТерра для пенсионера», «Медиа Мастер», «Цифровой семейный фотоальбом», лектория о здоровом образе жизни «Здравушка», лектория по искусству «Дорога души», Пушкинского лектория, Литературной мастерской «Самородок». А также предоставления компьютеров, планшетов для пользователей и своего пространства для всевозможных культурных и литературно-музыкальных программ В связи с реалиями сегодняшнего дня, эпидемией COVID-19, в планах нашей библиотеки – реализация образовательных и цифровых услуг в форме онлайн обучения на таких платформах, как Zoom, Viber.” Deja implementat!

Filiala „I. Mangher” (Angela Borșci) a avut mai multe postări: „Chișinău – oraș durabil!”, „Excursii *vii* și virtuale prin orașul nostru”, materialul excelent al Olgăi Sivac despre Chișinăul evreiesc. Mai sunt câteva momente la capitolul Parteneriat (iarăși din cele găsite #acasă); Aducem sincere mulțumiri prietenilor și partenerilor noștri: Comunitatea evreiască, toate, toate organizațiile evreiești și nu doar (nu nominalizez, ca să nu omit pe cineva din neatenție) pentru susținere și colaborare!; Sănătate și stare de bine în „casa cu mozaic”. La noi, la „Mangher” și corpuri și minți sănătoase. Dacă ar fi fost la serviciu, ar fi scris mult mai mult pentru că portofoliul lor de servicii e țintit pe ODD.

Filiala „L. Rebreanu” – mie personal cel mai tare mi-a plăcut cum au prezentat răspunsul lor la realizarea ODD. Excelent! Am încercat o cumulare a esenței postărilor acestei bibliotecii care mi-e tare dragă prin felul cum au abordat provocarea și cred că nu am reușit să fac un lucru bun (dar am scurtat pentru că aveau aproape trei pagini, detaliat pe fiecare obiectiv, cu propuneri, comentarii bune și angajamente):

„Accesul la informație nu doar că este fără bani, dar contribuie la formarea viitorilor experți, ce urmează să fie angajați în câmpul muncii. În lupta cu sărăcia, armele noastre sunt accesul gratuit

și la tehnologiile moderne, și la educație financiară de calitate. Teoria – pentru informare și conștientizare, iar practica pentru a forma obiceiuri sănătoase – acestea sunt componentele ce asigură, tuturor, o societate ce trăiește în bunăstare. Acesta este aportul nostru și îl facem cu maximă responsabilitate. Pentru că sănătatea este o prioritate! Pare puțin, dar aceste acțiuni au impact mare și sunt adorate de copii. De aceea se desfășoară des în perioada caldă a anului. Prin acești pași mici putem face schimbări mari! O comunitate dezvoltată se bazează pe organizare, inovație și muncă eficientă, realizate într-un mediu armonios. Iar cele patru obiective menite să asigure aceste principii, sunt: (1) munca decentă și creștere economică; (2) industrie, inovație, infrastructură; (3) orașe și comunități durabile; (4) pace, justiție și instituții eficiente. Biblioteca este, cu siguranță, locul în care toate cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă pot fi abordate și realizate.

Trăim într-o societate de consum, iar cele mai utilizate resurse sunt apa și energia. Totodată, este nevoie de un echilibru și moderație atât în producere, cât și în consum. Iar pentru asta au fost proiectate trei obiective, menite să amelioreze și să îmbunătățească situația pe termen lung, deoarece ambele procese utilizează resurse limitate: (1) apa curată și sanitație; (2) energie curată și accesibilă; (3) consum și producție responsabilă. Aici biblioteca are rol de informare și conștientizare, deoarece totul începe de la a înțelege cum funcționează lucrurile. Aceste trei obiective pot fi dezvoltate prin mai multe proiecte, de aceea abia așteptăm să ieșim din carantină și să le implementăm! Trei ODD care lucrează perfect în tandem pentru o educație echitabilă și fără discriminare: (1) educație de calitate; (2) egalitate de gen; (3) reducerea inegalităților (în interiorul țării și între țări). Educația de calitate este educația imparțială și nediscriminatorie, educația bazată pe valori universale și pentru toți oamenii. Activitățile pe care le planificăm în acest an sunt destinate să asigure educația echitabilă, dar și conștientizarea că fiecare are dreptul la oportunități educaționale egale. Ultimul obiectiv pentru dezvoltare durabilă vizează parteneriatele. Iar Biblioteca „Liviu Rebreanu” se bucură de mulți parteneri, împreună cu care organizăm evenimente de calitate și ne susținem reciproc. Și nu în ultimul rând, filialele ce formează Biblioteca Municipală „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, cu care colaborăm la evenimente mari. Fiecare partener este o legătură durabilă pentru un scop comun – dezvoltarea durabilă a societății.”

Au postat Lina Iftodi și Diana Drozdovschi – cine a scris nu știu, dar fundamental. Felicitări!

Biblioteca Publică de Drept a oferit un produs profesional, prezentare PPT cu toate contribuțiile substanțiale – într-un cuvânt, „pe larg la subiectul lor îngust”:

„Activitatea Bibliotecii Publice de Drept se încadrează în realizarea a cinci Obiective de Dezvoltare Durabilă ale Agendei ONU 2030.

Obiectivul 1 – Oprirea sărăciei în orice formă și în orice loc; Obiectivul 4 – Asigurarea unei educații de calitate, incluzive și echitabile și promovarea oportunităților formării continue pentru toți; Obiectivul 9 – Construirea unei infrastructuri durabile, promovarea industrializării sustenabile și încurajarea inovării; Obiectivul 16 – Promovarea societăților pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, asigurarea accesului tuturor la justiție și constituirea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelele; Obiectivul 17 – Parteneriate pentru obiective durabile.

Servicii:

- „LexExpert” – consultarea și utilizarea Bazelor de date juridice ale Bibliotecii;
- „eGov” – utilizarea serviciilor electronice oferite cetățenilor de instituțiile statului, prin intermediul tehnologiilor electronice;
- „EnterComp” – curs de inițiere în utilizarea calculatorului;
- „LawDocs” – livrarea documentelor juridice prin e-mail;

BPD oferă spațiu public și incluziv prietenos, acces la Internet, baze de date etc.:

- dezbateri publice, acțiuni de prezență civică și voluntariat, training-uri, ateliere;
- curs de justiție pentru adolescenți;
- club de dezbateri și negocieri;
- lecții publice;
- conferințe;
- Școală de vară „Recreație”.

BPD își extinde și îmbunătățește oferta de servicii și activități prin crearea relațiilor de parteneriat cu ONG-uri, instituții din domeniul dreptului și educaționale”.

Filiala „Lesia Ukrainka”: „Я считаю, что на протяжении 29 лет библиотека им Л. Украинки имплицитно преследует Цель 17: ПАРТНЕРСТВО В ИНТЕРЕСАХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ. Работа по достижению устойчивого развития невозможна без партнерских отношений на местном уровне. Многие мероприятия в библиотеке не обходятся силами только самих библиотекарей, всегда рядом наши надежные партнеры. Я, как заведующая библиотекой,

налаживаю связи и поддерживаю сотрудничество с многими партнерами.”

Filiala „Maramureș” – text, poster: „Venim cu un proiect de lungă durată, mai concret de 12 ani (cl. 1-12)! Prin implementarea ideii vom acoperi și alte obiective precum parteneriatul, colaborarea cu instituția de învățământ, formatul desfășurării și gratuitatea atinge și primele trei ODD”. Au descris detaliat și metodologia implementării, mega-angajament.

Un șir de biblioteci au răspuns la provocare doar prin imagini, postere și video. Unele adăugau un text însoțitor, altele nu. Nu e rău, dar n-am avut timp să mă uit cu încetinitorul ca să pescuiesc idei, așa că doar trec în revistă bibliotecile. Atât posterele, cât și videourile au fost medii, bune, până la foarte bune, ca cele de la BPD și „Transilvania”.

Filiala „M. Ciachir” – Liliana Manoilova, Angela Vintilă – au postat foarte activ, avalanșă de povești digitale (instrumentul de exprimare preferat al Lilianeii) și produse practice. Bravo, Lilianeii Manoilova pentru activism și voce (comentarii solidare). Filiala „Alba Iulia” – poster (foarte bun!). Filiala „Codru” – doar video. Filiala „V. Bielinski”, „Ovidius” – postere, „Al. Donici” – produse. Filiala „Târgoviște” – comentariu la video: „Dacă urmăm măcar o parte din aceste sfaturi, vom trăi mai sănătos atât noi, cât și urmașii noștri. E foarte important să ne păstrăm sănătatea. Aceasta valorează mai mult decât toate bogățiile existente. Prin urmare, fii tu cel care salvează Pământul și evită poluarea!”.

Filiala „Transilvania” – două videouri, poster – Zavtur Natalia: „Ca bibliotecă comunitară Filiala „Transilvania” se regăsește în mai multe OOD-uri: Obiectivul 4 – îmi aduc aportul la educarea și instruirea tinerei generații prin serviciul „BiblioPicii”, dezvoltându-le abilități de socializare, modelare, desen, recreere atât pentru pici, cât și pentru părinți; „În drum spre casă”, dezvoltarea rezilienței pentru copiii de vârstă școlară. Obiectivul 15: am instruit 20 de formidabili bibliotecari școlari din sectorul Ciocana la cursul de Educație mediatică.”

Filiala „Traian” – text, poster – activitățile și scopurile petrecute în bibliotecă, dar și extramuros, țin de promovarea echilibrului între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economic, social și de mediu.

Filiala „H. Botev” – text la poster: „Prin toate activitățile noastre contribuim la cultivarea, informarea, educarea tinerei generații,

altor categorii de utilizatori. Viitorul îl construiesc oamenii și cu cât mai pregătiți, informați, dezvoltați vor fi ei, cu atât mai prosper va fi viitorul societății.”

Dintre secții, au fost prezente: Tehnologia informației, Promovare și comunicare, „Memoria Chișinăului”, Studii și cercetări și CNEPB – secțiile care participă an de an la Săptămâna Creativității. Secțiile respective au contribuții substanțiale la realizarea ODD, căutând permanent căi, forme, metode și noi abordări ale activității.

Tehnologia informației (Evelina Bokancea): „În sfârșit! Demult am vrut să abordez acest subiect – Obiective de Dezvoltare Durabilă de la PNUD – să le reflectăm în vedete de subiect. Doar 17 vedete, care pot fi de mare folos persoanelor interesate de Programul de Dezvoltate al ONU. Vedetele respective trebuie să fie formulate fără modificății, pentru identificarea imediată: ODD 1: Fără sărăcie, ODD 2: Zero foame, ODD 3: Sănătate și stare de bine et al. după listă. Este posibil să adăugăm variante oficiale în engleză și rusă. Dar apare o întrebare importantă, anume ce fel de publicații (documente) vor fi gratificate cu aceste vedete: oricare după temă sau doar publicațiile organizațiilor guvernamentale și nonguvernamentale la nivel național și mondial? Această întrebare va fi discutată după decizia de a crea și de a utiliza vedetele pentru ODD.”

„Memoria Chișinăului” a descris detaliat, a răspuns profesionist cu cinci postere, imagini: „Obiectivul 11 din ODD: Transformarea orașelor și așezărilor umane în spații incluzive, sigure, durabile și sustenabile cere acțiuni care le onorează cu multă pasiune și zel Secția „Memoria Chișinăului”, motivând că „bibliotecile dețin un rol esențial în protejarea și conservarea, sub orice formă, a patrimoniului cultural național pentru generațiile viitoare, la care Secția „Memoria Chișinăului” contribuie prin toate activitățile sale: 1. Promovează patrimoniul cultural local prin: expunerea resurselor informaționale, expunerea online de produse culturale; 2. Conservă/prezervă asigurarea accesului la patrimoniul cultural local – Colecția „Chișinău”; 3. Creează și livrează servicii moderne, inedite – Serviciul „BiblioTur” – pentru a oferi comunității informații relevante despre Chișinău prin excursii pietonale; 4. Cercetează, identifică, valorifică informații, evenimente, personalități materializate în lucrări bibliografice, enciclopedii, ghiduri, calendare aniversare etc.; 5. Implementează programul

„Zilele Chișinăului”; 6. Organizează concursuri de povești digitale, concursuri de erudiție, de logică etc.; elaborează instrucțiuni metodice pentru filialele BM la subiectul *Chișinău*; 7. Susține blogul „Chișinău, orașul meu”, pagina FB „Memoria Chișinăului”, pe paginile căruia publicăm și promovăm Colecția „Chișinău”, articole despre: aniversări istorice, personalități, monumente și clădiri, străzi și parcuri, evenimente, curiozități...; tema Chișinăului inspiră la implementarea noilor idei. Participare la toate edițiile Săptămânii Creativității cu idei și propuneri inedite, inovative”.

Promovare și comunicare (Tatiana Borodatii): „Din experiența mea de bibliotecar mi se potrivesc următoarele obiective: Obiectivul 4: ateliere de mărgelit în cadrul Zilelor Bibliotecii „Adam Mickiewicz”, unde utilizatorii au descoperit noi tehnici de mărgelit, combinarea corectă a culorilor mărgelilor în executarea modelelor propuse, utilizarea limbajului specific artei mărgelitului; Serviciul „Happy Toddlers”: crearea cărților senzoriale împreună cu mamicile participante. La Obiectivul 13: atelierele de reciclare creativă organizate la CNEPB, BC, unde am învățat bibliotecarii noștri să transforme diverse obiecte în ceva creativ și utilizabil (au însușit tehnica decoupage-ului sau a șervețelului); Atelierul „Transferă fotografia preferată pe lemn”. La obiectivul 17: am reușit, în 2019, împreună cu echipa Secției promovare și comunicare, dezvoltarea noilor parteneriate cu mass-media online și tipărită (profesor.md, mama.md, evensi, allevents etc.); agenții de publicitate (Sonaris, Birovits SRL Triumf, Garomont etc.).

Studii și cercetări (Claudia Tricolici) și-a identificat activitatea cu trei obiective: 4, 11 și 15 (instruire, cercetare, constituire patrimoniu local), exemplifică cu tutorialul (Power Point, slide share).

CNEPB a distribuit câteva postări despre trainingurile implementării ODD organizate de ABRM la CNEPB.

Avem 29 de structuri participante la această provocare – 24 de biblioteci și cinci secții. E mai mult decât bine, e foarte bine!

Au mai fost două postări: Tatiana Coșeri a descris foarte detaliat experiența sa la promovarea și susținerea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă. La fel și eu am articulat activitatea mea cu ODD. Nu le luăm în considerație (nu-i etic față de ceilalți din administrație care n-au participat). Noi am postat mai mult ca modele de corelare a postului și responsabilității la ODD, exemplificând cu preocupările noastre profesionale, pentru că până la

amiază bibliotecarii postau recomandări, produse, evenimente internaționale etc.

Astfel de postări predominau prezența pe grup a Bibliotecii „Al. Donici”. Diana Corețchi, cred, n-a înțeles bine esența promovării. Partea bună este că Diana Corețchi a fost foarte activă și a promovat produse foarte bune, aspecte pe care le apreciem. Mai apreciem că Diane Corețchi îi place să fie alături de Echipa Hasdeu la toate campaniile, inițiativele BM.

S-au alăturat la Săptămâna Creativității și Inovației online 2020 și trei biblioteci din teritoriu, cele mai active și creative biblioteci din spațiul rural: Tatiana Ciobanu din Râșcova, Criuleni, a exemplificat contribuția sa prin proiectul „Apa e sursa vieții”, demonstrând că prin proiecte educaționale și servicii putem răspunde la îndemnul IFLA.

Biblioteca Publică din Crihana Veche (Maria Cudlenco) promovează și contribuie și ea la realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă. Atunci când oamenii vin pentru experiențe comune, când reconectăm cetățenii – comunitățile devin mai puternice, iar bibliotecile devin destinații.

Biblioteca Larga Nouă (Ludmila Stragotean) a exprimat printr-un poster aspectele activității bibliotecii care contribuie la realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă.

Astfel s-a încheiat vulcanica dar frumoasa zi a ODD-urilor, zi în care Echipa Hasdeu a demonstrat competențe profunde, cunoaștere și a creat conținut valoros cât pentru o cercetare a tematicii pe care o vom realiza ulterior.

Felicitări și mulțumiri, dragi colegi!

IURIE COLESNIC: „VIAȚA MEA E STRÂNS
LEGATĂ DE BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
B.P. HASDEU, COLABOREZ FRUCTUOS
CU ACEASTĂ INSTITUȚIE
PRESTIGIOASĂ...”

Scurt breviar biografic

Născut în familia pedagogilor Vsevolod și Liuba Colesnic, la 12 august 1955, în satul Dereneu, raionul Călărași, Iurie Colesnic, după absolvirea școlii medii de la baștină, urmează cursurile Facultății de Mecanică a Institutului Politehnic „S. Lazo” din Chișinău, actualmente Universitatea Tehnică din Moldova. Obținând licența UTM, activează câțiva ani în domeniul pedagogic și sportiv. După anii '90, se afirmă în calitate de editor, desfășurând o amplă activitate de editare și reeditare, îngrijire și prefațare a mai multor lucrări de valoare, istorice și literare din patrimoniul cultural-artistic al Basarabiei.

A debutat publicistic în 1974, într-o revistă pentru copii, iar debutul literar i s-a confirmat la revista *Nistru* (1977). Editorial, debutează cu placheta de versuri pentru copii *Puiul îndrăzneț* (1980). Chintesența preocupărilor protagonistului nostru constituie însă cercetările de arhivă privitor la trecutul Basarabiei. S-a afirmat prin seria de volume *Basarabia necunoscută* (1993-2016 și 2019) și cele dedicate istoriei Chișinăului (*Chișinăul din amintire*, 2011; *Chișinăul și chișinăuienii*, 2012) etc. A mai semnat și volume de eseuri, precum: *Mi-i dor să vă spun* (2004, 2005, trei ediții), *Note din Arca lui Noe* (2006), *Timp și Istorie: Autori de la „Viața Basarabiei”* (2011), *Ora exactă* (2014), *În culisele istoriei* (2015), *Biserica basarabeană. Chipuri de neuitat...* (2015), *În lumea asta sunt femeii...*, *Geneza Teatrului Național din Chișinău, 1818-1960* (2016), *Istoria din pagină nouă* (2018). O altă bogată serie de lucrări este consacrată unor nume reprezentative din istoria, literatura și arta Basarabiei.

Iurie Colesnic a deținut funcția de director al Centrului Național de Studii Literare și Muzeografie „Mihail Kogălniceanu” (1991-1995), director al Editurii „Museum” (din 1995), director al Casei Cărții „Mitropolitul Petru Movilă” (din 1996), membru-corespondent al Academiei Internaționale de Cadre (Kiev, 2006).

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1988), Doctor Honoris Causa al Universității Umanistice din Chișinău (2000), Maestru al Literaturii (2010). A fost menționat cu Premiul Republican „Mihai Eminescu” al bibliofililor (1990), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1993, 1997, 2000, 2005), Premiul Asociației Bibliofililor din Moldova (1994), Premiul Salonului Național de Carte de la Iași (1997), Premiul Salonului Național de Carte pentru Copii (1998), Premiul „Cartea Anului”, Salonul Național de Carte, Chișinău (2002), Premiul Național GALEX al Ligii Bibliotecarilor din Republica Moldova (2011), Premiul „Cartea Anului” (2012), laureat al Premiului Național (2018). Este distins, de asemenea, cu Medalia „Sfântul Daniil” (2001), Medalia „Dimitrie Cantemir” (2010), Ordinul de Onoare (2016), Medalia UNESCO-Moldova (2020).

* * *

Raia Rogac: *Domnule Iurie Colesnic, recent ați avut o frumoasă aniversare sub semnul celor 65 de ani de viață și activitate. Realizările obținute pe parcurs au fost pe măsură. Cu regret însă, din cauza pandemiei, nu s-a putut organiza pe viu o sărbătoare în care să culegeți laurii muncii asidue depuse, în special în ultimele trei decenii. Totuși, colaboratorii Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, cei de la Biblioteca Centrală, dar și de la alte filiale, au alcătuit din numeroasele și voluminoasele cărți ale dumneavoastră o amplă expoziție cu genericul „Iurie Colesnic – pasionatul de carte și istorie”, pe care au desfășurat-o virtual. Era și firesc, pentru că sunteți Omul Casei, adică Omul Bibliotecii... Punctați, vă rog, cele mai semnificative momente de colaborare cu această instituție prestigioasă.*

Iurie Colesnic: De Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” mă leagă vechi și frumoase amintiri. Colaborarea am început-o prin anul 1991, când director general era un om de mare valoare, un om cu vastă gândire de stat – doamna dr. Lidia Kulikovski. Înțelegea ideile din jumătate de frază și reacționa întotdeauna pozitiv, creator, inovativ.

Astăzi toți lansează cărți, dar mulți au uitat că această inițiativă am cultivat-o pentru prima oară în colaborare cu directoarea amintită de la Biblioteca „B.P. Hasdeu”. Eram director la Editura „Universitas” și simțeam necesitatea să promovez cartea, s-o vadă publicul, s-o cumpere. Și lansările s-au dovedit a fi cel mai potrivit mod de a ajunge cartea la public. Apoi, când în 1995, din porunca lui Gheorghe Mazilu, proaspăt numit în postul de Director al Departamentului de Edituri, Tipografii și Comerțul cu Cărți, a trebuit să părăsesc postul de director al Editurii Enciclopedice „Gheorghe Asachi”, doamna dr. Lidia Kulikovski mi-a propus o odaie în care a fost fondată Editura „Museum”. Și în acea odaie s-au pregătit pentru tipar multe cărți interesante din seria *Basarabia necunoscută*, *Scrieri despre Chișinău*, *Enciclopedia „Chișinău”*, *Micile Americi* și altele, care îmi scapă la moment.

Tot doamna dr. Lidia Kulikovski m-a angajat bibliotecar în 2011, când n-am reușit să trec prin sita alegerilor parlamentare din acel an. În fond, viața mea e strâns legată de această bibliotecă. Colaborez la fel de fructuos cu actualul director general, doamna dr. Mariana Harjevschi.

Roadă acestor colaborări se regăsește în titlurile cărților editate sub auspiciile acestei instituții, dintre care aș menționa: *Timp și Istorie. Autori de la Viața Basarabiei* (Chișinău, Editura „Grafema-Libris”, 2011, 440 pag.), *Chișinăul din amintire* (Chișinău, Editura „Grafema-Libris”, 2011, 516 pag.), *Chișinăul și chișinăuienii* (Chișinău, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, 2012, 600 pag.), *Chișinăul din inima noastră* (Chișinău, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, 2013, 636 pag.), *Chișinăul nostru și vraja neuitării* (Chișinău, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, 2018, 632 pag.) ș.a.

Și colectivul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” este minunat. În cadrul ei activează cu succes un număr impunător de colaboratori profesioniști, bibliotecari de vocație. Știți cum se deosebesc bibliotecarii de ne-bibliotecari? Prin faptul cum reacționează când ai nevoie de ajutor. Am un exemplu recent. Directorul Bibliotecii Academiei Române, un academician, a refuzat să-mi permită să fac câteva copii fără plată de pe niște ziare vechi, în ciuda faptului că am donat multe cărți în fondurile acestei biblioteci. Poate o fi fiind academician, dar bibliotecar nu este... la sigur.

R.R.: *Ce surprize ați avut la aniversare?*

Iu.C.: Cea mai mare surpriză care mi-a dat totul peste cap este pandemia de coronavirus. Am serbat aniversarea mea cu mască,

cu invitați cu mască, ceva inimaginabil altă dată... Și spre marea mea uimire, conducerea Uniunii Scriitorilor a uitat să mă felicite, probabil tot din cauza covidului. Se întâmplă și așa ceva în vreme de pandemie.

R.R.: *După seria de volume Basarabia necunoscută, foarte apreciate de public, ați hotărât să scoateți din anonim și Chișinăul necunoscut. Cărțile dumneavoastră sunt adevărate enciclopedii. Evident că au necesitat și surse financiare considerabile. Ați reușit să obțineți, cel puțin pentru cele mai mari biblioteci, repartizarea mai multor exemplare pentru cititori? Știi că vreo câteva volume ale Basarabiei necunoscute au ajuns și la cea mai mare bibliotecă din lume – cea a Congresului SUA.*

Iu.C.: Prima ediție a *Basarabiei necunoscute*, care include unsprezece volume, a fost editată doar prin eforturile mele financiare și chiar fără sponsori, excepție făcând volumul unu, tipărit în 1993 la Editura „Universitas”. Ediția-sinteză în trei volume, din 2019, apărută la Editura „Cartier”, a beneficiat de sprijinul statului, care a achiziționat câte 200 de exemplare pentru bibliotecile publice. *Chișinăul nostru necunoscut*, la prima ediție, a avut parte de sprijinul aceluiași program de editare, în cadrul căruia au fost achiziționate 200 de exemplare. Dar această carte este deja la a treia ediție și apariția ei se datorează exclusiv Editurii „Cartier” și directorului ei Gheorghe Erizanu.

În ceea ce privește Biblioteca Congresului din SUA, am o istorioară curioasă. În 2010, în luna februarie, eram cu o delegație parlamentară din Republica Moldova în incinta acestei biblioteci și cineva din curiozitate a accesat un calculator, dând la căutare numele meu. În catalogul electronic au apărut 19 titluri din colecția cărților mele. La întâlnirea cu directorul bibliotecii, James H. Billington, cineva din delegație i-a comunicat această cifră, fapt care l-a uimit și pe director, care m-a felicitat, ocazie folosită de mine pentru a face o poză cu acest om ilustru.

R.R.: *Să trecem discuția pe un alt fâgaș și să desfacem un nod gordian în legătură cu studiile superioare pe care le-ați făcut la Institutul Politehnic „Serghei Lazo” din Chișinău, în prezent Universitatea Tehnică din Moldova. Ați fost licențiat în ingineria mecanică. În ciuda faptului că aveți publicate versuri în perioada școlară nu doar în gazeta raională, dar și la cea republicană, Scânteia leninistă, de ce nu ați susținut admiterea la USM, fiind potrivită Facultatea de Filologie? Tocmai atunci când ați terminat*

studiile medii, la Universitatea de Stat din Moldova se deschise-se specializarea în jurnalistică în cadrul filologiei, fiind cu profil dublu, dar...mecanica a biruit. De ce? Doar cei cu har de la Dumnezeu în poezie erau și mai sunt numărați în fiecare școală... A fost sfatul părinților?

Iu.C.: Bunei mei, Elena și Alexei Scurtu, au fost declarați chiaburi și în anul 1949 trecuți în listă pentru a fi deportați. Dar bunica, fire curajoasă, a fugit din casa păzită de ostașii sovietici. Bunicul, care nu era acasă în momentul descinderii, a fost prevenit de un sătean care l-a întâlnit pe drumul ce lega Bravicea de Dereneu, satul meu de baștină. Atunci ce a făcut bunicul? Fiind cu carul, a dejugat boii, i-a îndemnat spre pădure și pe jos a mers la Călărași, unde avea un frate și a stat ascuns până a trecut valul. Dar lor le-a fost sechestrată gospodăria și avutul agonisit și au trăit într-un bordei până în anul 1960, când tatăl meu a reușit să obțină restituirea casei. Mama mea, care era o fire pragmatică și cunoștea subtilitățile regimului sovietic, mi-a spus în clasa a noua, când le-am declarat că vreau să fac jurnalistică, că n-am șanse să fac studii umanitare, căci în comisiile de admitere există liste cu persoanele care au originea socială problematică, mai ales că jumătate din neamul nostru se refugiase în România. Și atunci, am făcut alegerea simplă, zicându-mi: merg la Politehnică unde este o foarte bună echipă de fotbal și voi juca fotbal! Așa am și procedat, dar paralel scriam versuri. La insistența colegilor am transmis un manuscris domnului Alexandru Cosmescu, prin fiul său Iurie, care era coleg de facultate. Întâlnirea cu acest scriitor mi-a întărit convingerea că trebuie să perseverez. Iar peste un an, în 1977, am depus un manuscris pentru a fi admis la Institutul de Literatură „Maxim Gorki” și am trecut concursul, ocupând locul șapte. Însă părinții, și de data aceasta s-au opus intenției mele și așa am obținut licența... în mecanică.

R.R.: Cât de semnificativă a fost și este lectura cărților? Aveați de unde și ce lectura pe săturate?

Iu.C.: Magia lecturii am descoperit-o prin clasa a treia, într-o vacanță de iarnă, când după sobă, la bunica, am citit *Cenușica* lui Ion Druță. Apoi mi-a nimerit în mână tot o carte a Domniei Sale, *La noi în sat*, cu niște personaje care păreau a fi descrise după modelele din satul nostru. Am devenit cel mai activ cititor al bibliotecii școlare, pe care am „înghițit-o” până-n clasa a opta. Apoi am trecut la biblioteca din sat. Trebuie să remarc că părinții mei au

stimulat dorința mea de lectură. În vacanța de vară, în clasa a cincea, tatăl meu mi-a adus vreo treizeci de cărți, majoritatea fiind cu scrierile cronicarilor. Lectura lor am făcut-o cu caietul de notițe, care mi-a fost de mare folos. La facultate mi-am molipsit colegii de cameră din cămin de patima lecturii și pe mesele lor de studii, alături de cărți de teorie a mecanismelor și mașinilor, stăteau și reviste literare cu ultimele noutăți în domeniu. Tot în această perioadă, am făcut cunoștință și cu literatura interzisă sau trecută sub tăcere, care includea scrieri de Aleksandr Sojenițan, Mihail Bulgakov ș.a. La sugestia lui Nicolae Dabija, am început să adun o bibliotecă de carte românească.

R.R.: *Cine v-au fost formatorii destinului, gândindu-mă la profesorii din școală și universitate. De fapt, vom sublinia că Iurie Colesnic și-a construit propriul destin cărămidă cu cărămidă, carte cu carte...*

Iu.C.: Noi toți avem parte de niște modele, de niște oameni care prin exemplul lor ne marchează. Am fost unul dintre elevii care a participat la cercul de fizică condus de un profesor excepțional – Petru Gurschi care, pe vremuri, făcuse Liceul Industrial și poseda la perfecție limba română. Învățătorul de cultura fizică Zahar Gurschi, care a știut să inoculeze în noi dragostea pentru sport. Dar apropierea de literatură o datorez învățătoarei de limba rusă Galina Avdeenko care, prima, a remarcat aptitudinile mele literare. Compunerea mea despre *Maugli*, scrisă în clasa a cincea, a fost citită de ea în toate clasele, inclusiv a noua și a zecea. Ea m-a încurajat subtil și s-a bucurat sincer de realizările mele. La facultate am avut parte să cunosc un prieten pe nume Vladimir Tiurin, care era nu doar un bursier leninist, pentru rezultatele excepționale la învățătură, dar și un convins adversar al regimului sovietic. Pare a fi un paradox, dar anume el a fost persoana care mi-a deschis ochii la multe lucruri pentru care eu nu aveam opinii rezonabile.

R.R.: *Părinții dumneavoastră, Liuba și Vsevolod Colesnic, au fost pedagogi. Ce discipline v-au predat în școală? Cine v-a încurajat să scrieți poezii, apoi să editați cărți pentru copii ș.a.m.d.?*

Iu.C.: Părinții mei erau învățători la clasele primare. Tata a fost angajat în învățământ în 1945, iar mama în 1947, fiind desemnată chiar și cea mai bună învățătoare în raion. După cum mărturisea într-un material publicat profesorul Constantin Bobeică, de la Codreanca, anume dânsul a contribuit la angajarea ei în

învățământ. Părinții mei aveau câteva clase de liceu românesc, ulterior au făcut studii la școlile pedagogice, tata – la cea din Orhei, iar mama – la cea din Călărași. Părinții mei au fost pentru mine cele mai scumpe modele, tata a lucrat în școală, se poate spune, până în ultima clipă, căci a ieșit la pensie și peste două luni s-a stins. Iar mama s-a pensionat după 44 de ani de stagiu pedagogic. Ei admirau faptul că citesc mult, că sunt activ și fac sport, dar nu încurajau pasiunea mea pentru scris, văzând în ea un pericol. În țara în care totul era dictat de partidul comunist și la putere era cenzura, a scrie ceva adevărat era imposibil, credeau ei. Iar să scrii ceea ce crezi, adevărul adevărat, considerau că această cale duce, în cele din urmă, la pușcărie... De aceea succesele mele literare ei le primeau cu răceală, fiind convinși că o carieră de inginer este mult mai potrivită și mai lipsită de griji și pericole.

Scrisul pentru copii a venit firesc, ca o continuare a copilăriei. Părinții mei și ai verișorilor mei Anatol și Victor Zaporojan, fiind și ei pedagogi, erau obligați să frecventeze diverse adunări, consilii, școli politice. Și eu, fiind mai mare, rămâneam responsabil de fratele mai mic Alexei și de cei doi verișori. Ca să-i distrez, să nu se ajungă la bocet... compuneam versuri pe diverse teme și-i amuzam. De aici și prima carte – *Puiul îndrăzneț*, pe care am scris-o cu ușurință și am editat-o în 1980. După care au urmat altele: *Țara cu luceferi*, *Învăț să zbor*, *Necazul ariciului*, *Ce visează leul?* Am scos și câteva plachete pentru maturi: *Arta memoriei*, *Arheologii interioare*, *Spirala lui Arhimede*, *Născocitorul de orizonturi*.

Am fost susținut la început de scriitorii Vasile Romanciuc, Nicolae Dabija, Alexandru Cosmescu, Iulian Filip, Ion Hadârcă, care au participat la examinarea primului manuscris și l-au recomandat pentru editare.

R.R.: *După 1990, anul dezrobirii naționale, după ce v-ați aflat în mai multe peregrinări ale căutării de sine, iată că Alexe Mateevici vă ajută în realizarea destinului literar, mult râvnit, odată cu editarea volumului Doina dorurilor noastre. Atunci, această carte era foarte căutată. Eu am procurat-o în grafie chirilică. În grafia latină când a fost reeditată? Da, să concretizăm, cartea cuprinde eseuri despre poetul Limbii noastre.*

Dacă sintetizăm, într-un fel, istoria și literatura națională a pierdut pentru două decenii un cercetător și un scriitor de valoare... De fapt, care istorie și literatură națională, când totul era rusificat și ideologizat? Atunci, în 1990, a fost începutul perioadei de

mare anvergură pentru dumneavoastră, v-ați lansat ca politician, manager de edituri, cercetător istoric, scenarist, publicist etc.

Iu.C.: Anul 1991 a fost anul marilor schimbări. Colectivul Editurii „Universitas” m-a ales director, și în felul acesta am făcut școala de editor la o întreprindere cu 84 de angajați și cu mari probleme financiare, pe care am reușit să le aplanez. Tot în acel an, Mihai Cimpoi, care era președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova, mi-a propus să conduc fostul Muzeu al Literaturii, care fusese desființat prin 1989 și nimeni nu reușea să-l relanseze. Astfel, a apărut o nouă instituție – Centrul de Muzeografie „Mihail Kogălniceanu”, unde am activat până în decembrie 1994, fiind substituit pe neprins de veste...

În politică m-am lansat în 2000, tot din cauza literaturii. Studiam cartea *Documentări politice*, scrisă de Constantin Stere. Viața acestui om m-a captivat într-atâta încât mi-am zis că trebuie să cunosc bucătăria politică nu din auzite, ci pe viu, să văd cum se face o fuziune, cum se luptă pentru un loc în parlament, cum e când ești exclus din partid. Și n-am greșit. Politica privită din afară și cea privită din interior, se deosebește ca cerul de pământ. În felul acesta, viața lui Constantin Stere mi s-a arătat în alte culori și de la acea carte am trecut la scrierea unei biografii pe care o continui și astăzi.

Istoria apariției cărții *Doina dorurilor noastre* este veche, dar interesantă. În clasa a noua, pe când treceam tema dedicată lui Alexei Mateevici, am rămas uimit de faptul că despre acest poet în manual era doar o pagină și jumătate. M-am gândit că 29 de ani de viață a unui poet sunt prezentați prea sumar. În 1983, am revenit la acest gând și am mers la Uniunea Scriitorilor, unde secretar era Liviu Damian, om sever, care a ascultat rugămintea mea de a primi o scrisoare de recomandare pentru a avea dreptul să lucrez în arhivă. Liviu Damian a poruncit scurt: „Titus, fă-i o scrisoare!”

R.R.: *Cred că este vorba de Titus Știrbu, care era și acum mai este consilier la Uniunea Scriitorilor...*

Iu.C.: Da. Astfel am ajuns să am acces la materialele basarabene. Inițial, erau mai puține, dar pe măsură ce intram în temă, se deschideau noi „abataje”, teme neașteptate. Am văzut o istorie a Basarabiei tănuțită și asta m-a stimulat să adun diverse materiale. În 1988, la centenarul lui Alexei Mateevici, manuscrisul l-am dus la Editura „Literatura artistică”, unde a fost citit de Pavel Balmuș, Ion Gherman și de redactorul-șef, care mi-a declarat că această

carte poate apărea doar în cazul când va avea și al doilea autor, la care eu naiv am întrebat: „Cine?”. Răspunsul a fost: „Eu!”

Cartea a apărut în 1990, cu un singur autor, grație strădaniilor unui redactor minunat – Ion Gherman, care a intuit perspectiva națională a acestei teme. În 1989, în colaborare cu regizorul Alecu Deleu, am realizat filmul documentar „Binecuvântare”, în care protagonistul este Alexei Mateevici în anturaj de epocă, unde se regăesc și unii deputați ai Sfatului Țării – Elena Alistar, Pan Halippa ș.a. A fost pentru prima dată când aceste mari personalități pătrundeau pe ecranele cinematografice.

Doina dorurilor noastre are o cheie muzicală secretă. Pe tot parcursul scrierii am ascultat *Balada* lui Ciprian Porumbescu. Muzica aceasta corespundea stării scrierii acestei cărți, care, apărută inițial în grafie chirilică, a fost reeditată cu substanțiale completări în 2007, în grafie latină. Tirajul ei este de mult timp epuizat. A rămas, în schimb, în memorie amintirea că pentru ea am primit primul premiu literar de prestigiu din partea Societății „Prietenii Cărții” în 1990, premiu de care anterior se învrednicise doar scriitorii Ion Druță, Grigore Vieru și Mihai Cimpoi.

R.R.: *Vă rog să ne vorbiți puțin și despre familie. Aveți proprii discipoli din cadrul ei sau din afară? Un ajutor de toată admirația vă este fica Cezara, care asigură designul cărților semnate de dumneavoastră, care se tot înmulțesc...*

Iu.C.: Viața de familie constituie un areal pe care nu prefer să-l fac public. Ține de intimitatea noastră. Dar vreau să zic că nu numai Cezara a contribuit la ilustrarea cărților mele, lucru făcut foarte bine, dar și Brândușa, sora ei mai mică a făcut coperti foarte moderne pentru volumele opt, nouă și zece ale *Basarabiei necunoscute*. Și Georgeta a executat poze frumoase, și chiar cel mai mic din neamul Colesnic – fiul Silviu, a realizat niște poze reușite, care se regăesc în edițiile cărților mele. Sunt mândru de acești copii, care în diferite perioade, în diferite țări, au avut răbdarea să mă însoțească în căutările mele pe la urmașii marilor personalități, pe la cimitire și biblioteci.

Discipoli, într-un fel sau altul, sunt toți acei care pășesc pe urmele temelor deschise de mine: trecutul Basarabiei, istoria Chișinăului, biografii ale marilor personalități ș.a. Pe unul totuși, cu tot dinadinsul, țin să-l menționez. Acesta este avocatul Iulian Rusanovschi, care a scos o carte de toată admirația, intitulată *Războiul monumentelor*, care a restaurat și reinstalat zeci de monumente distruse

de regimul sovietic. El face ceea ce visam să fac și eu, dar o face mai bine și mă bucur pentru merituosele realizări.

R.R.: Eu vă apreciez, și nu numai eu, ca pe ghidul nr. 1 al Chișinăului și al Basarabiei de odinioară. Sunteți omniprezent cu medalioane despre personalități istorice, locuri memorabile, obiective culturale, susțineți chiar și rubrici permanente la cele mai solicitate posturi TV și Radio, reviste și ziare, deseori atenționați despre pericolul dispariției unora din ele. Cum de reușiți? E un lucru enorm de important! În susținerea acestei afirmații o să dau un exemplu. Eu, ca și domnul academician Mihai Cimpoi (uneori), locuitori ai sectorului Ciocana al capitalei, mergem cu troleibuzul. O dată m-am făcut martor la o discuție în troleibuz a unor tineri despre Igor și Grigore Vieru. Unul întrebând cine este primul, un altul, foarte sigur, le-a răspuns colegilor săi: „Cum, nu știți? Igor Vieru este fiul lui Grigore Vieru”. E mai mult de plăns decât de râs, chiar dacă au trecut niște ani de la trecerea lor în eternitate. Este impardonabil ca tinerii studioși, căci așa mi s-au părut a fi, să nu știe despre marele personalități ale culturii Neamului. Iată unde se impune rolul emisiunilor radio și TV: să mai prezinte și altceva decât despre așa numitele vedete și vendete, rețete culinare etc. Ar trebui chiar și în troleibuze să se facă note scurte despre denumirea străzilor.

Iu.C.: Problema noastră este că așa discuții sunt nu numai în troleibuz, ci și în unele cabinete guvernamentale. Și asta e marea problemă pe care n-o poate depăși Republica Moldova. Nu corupția e viciul principal, cu ea se poate de luptat și de stăvilit. Ignoranța este o boală letală pentru conștiința noastră, ea ar trebui să fie imaculată. De aceea, chiar de la început, mi-am pus ca scop apropierea trecutului de realitățile noastre. Cunoașterea lui ne dă siguranță, ne însuflă mai multă demnitate, ne face să ne simțim mai liberi, mai independenți, mai siguri pe viitorul care se deschide.

Cum de reușesc? Când tot umblam necăjit pe la editură cu manuscrisul *Doina dorurilor noastre*, același Ion Gherman m-a chemat în cabinet, a înclinat ușa și mi-a zis: „Nu te publică? Îți faci griji? Dar problema e alta. Au să treacă câțiva ani și toți au să-ți ceară materiale și dacă nu le scrii acum, n-ai să ai ce da. Apucă-te de lucru!”. Era omul care a crezut în dezghețul hrușciovist, dar pentru faptul că a abordat tema basarabeană, i-au ars aripile... Am mers ghidat de sfatul lui și am început să scriu materiale pe care le depozitam, iar peste câțiva timp precizarea lui Ion Gherman s-a îndeplinit.

Lucrez mult, disciplinat, fără baruri, fără terase, ca un miner ce are de scos roca râvnită. Regret mult că într-un fel îmi expun la incomodități familia, care trebuie să suporte regimul meu de lucru nocturn, descinderile pe la cimitire și muzee, să asiste la comunicarea mea cu diverse personalități, într-un cuvânt, să parcurgă cu mine drumul viitorului volum.

R.R.: *Îmi amintesc că la o lansare de carte mărturiseați că vă este casa plină cu mape. Câte din ele s-au transformat în volume și câte urmează să se editeze în viitorul apropiat?*

Iu.C.: Atunci erau 66 de mape, acum sunt 78. În fiecare sunt minim opt dosare pentru viitoarele cărți. Și acest număr riscă să crească și mă depășește fizic. Adică o singură viață nu este suficientă să duci la bun sfârșit acest volum de lucru.

Lucrez la volumul 12 al *Basarabiei necunoscute*, care este aproape de finalizare și sper să am sănătate și să le scriu pe următoarele. Deși, îmi vine tot mai greu să o fac...

R.R.: *Pe cât de legat de mâini și de picioare vă simțiți în perioada pandemiei care, ca și perioada de tranziție, se lasă cu multă așteptare...*

Iu.C.: Paradoxal, dar pandemia mi-a fost prielnică ca stare de lucru. N-am fost atras în diverse activități, care fură mult timp și fărâmițează ziua. Am fost concentrat la ceea ce fac și am avut suficient timp să analizez anumite momente, să remarc anumite scăpări, să văd că se pot face deschideri noi în temele deja cunoscute.

Am pregătit un manuscris mare intitulat *Chișinăul și Sfatul Țării*, dar pentru care n-am editor și nici bani pentru editare. Am spus anterior că lucrez la volumul 12 al *Basarabiei necunoscute*, am scris mai multe articole și am continuat lucrul la monografia despre Constantin Stere. Așa că tot răul are și un bine!

R.R.: *Și totuși, sunteți un om împlinit, nu fiecăruia îi este dat să-și alcătuiască o bibliotecă din propriile volume, să muncească după plăcerea sufletului, chiar dacă pentru aceasta trebuie să fie în permanentă căutare de sine.*

Iu.C.: Am mai spus-o și cu alte ocazii: mă simt mereu ca un debutant, care vrea să se afirme și are emoții pentru orice început. De fapt, aici este momentul ca să amintesc că la desemnarea candidaților pentru decernarea Ordinului Republicii, președintele Nicolae Timofti a spus public: „Lui Colesnic nu-i dăm Ordinul Republicii, căci este încă tânăr”. Deci, nu-mi rămâne altceva de făcut decât să mă afirm în continuare.

R.R.: *Acum, când se desfășoară era noilor tehnologii, paradoxal, dar mi se pare că prestigiul culturii și al profesioniștilor devine din ce în ce mai fragil. Cum pot fi schimbate accentele ca generațiile tinere să fie interesate mai mult de lecturi, ca altădată, de poezie, de aventuri, la urma urmei, dar nu de diete și mâncăruri, care se prepară non-stop la TV, de fitness, care se demonstrează, de asemenea, iar între acestea se mai impun și filmele de groază, polițiste etc. Este suficient să citești titlurile din grila de emisiuni ca să-ți dai seama ce impact negativ au asupra telespectatorilor, câtă lipsă de cultură și morală cultivă acestea din urmă. Mai sunt și emisiuni și filme cu impact pozitiv, puține însă la număr. Ele doar nu aduc profit ca cele comerciale! Câștigăm bani (dar unde se duc?) și pierdem generații?!*

Iu.C.: Noi am vrut libertate și am luptat pentru ea, iar aceste manifestări nu sunt decât niște fațete ale libertății de exprimare, prost înțelese. Democrația e o școală grea, care greu se însușește și mai greu se aplică. Ca să scăpăm de aceste slăbiciuni, trebuie să dezvoltăm în oameni gândirea critică. Numai punând la îndoială ceea ce ni se oferă drept mostre de viață liberă, putem găsi adevărata valoare a clipei trăite. Evident, cei preocupați de manipularea opiniei publice, vor face tot posibilul ca această gândire critică să nu prindă rădăcini, vor oferi VIP-uri fabricate peste noapte, vor face multe alte bazaconii doar ca să îndepărteze omul de momentul adevărului. Este o confruntare care se regăsește în orice societate, dar din această contradicție se naște progresul veritabil.

R.R.: *Și ultima întrebare – care vă sunt cele mai îndrăgite aforisme și cugetări, proprii sau luate cu împrumut de la personalitățile despre care ați scris și continuați să scrieți cu atâta drag.*

Iu.C.: În deschiderea primului volum al *Basarabiei necunoscute* (ediția Editurii „Cartier”, 2019), am inclus un aforism, care ne caracterizează ca neam: *Fiecare popor are atâta Istorie, câtă Memorie poate duce cu sine prin valurile vremii...*

R.R.: *Vă mulțumesc mult pentru interviu. A fost o adevărată plăcere.*

Iu.C.: Și eu vă mulțumesc pentru consistentele și interesantele întrebări!

Consemnare de Raia ROGAC

DIAGNOSTICAREA ȘI INTERPRETAREA REZULTATELOR CHESTIONARULUI „LECTURI ÎN FAMILIE”

Angela TIMUȘ, Marcel BĂLICI,
Secția dezvoltare servicii,
BM „B.P. Hasdeu”

Introducere. Confluente terminologice

Abordarea temei „Lecturi în familie” reprezintă procesul de cercetare a unui proiect circumscris diverselor domenii sociale. Familia ca unitate fundamentală a societății, în vederea asigurării procesului de receptare intelectuală a realității, va crea mediul favorabil pentru valorificarea funcțiilor lecturii.

Conform opiniei cercetătoarei M. Hadârcă, exprimată în articolul *Competența de lectură – concept, structură și mediu de formare*, „lectura înglobează următoarele funcții: a informa, a învăța, a cunoaște, pentru a înțelege, a descifra, a face ceva sau a zice despre ceva în legătură cu textul citit, pentru a corecta, a găsi răspuns la o întrebare sau o soluție de rezolvare a unei probleme, pentru a-și imagina, a aprecia, a produce sensul global sau particular în baza textului citit” [4, pp. 120-121].

Pentru formarea profilului de *cititor informat*, mediul familial este un cadru favorabil prioritar, deoarece lectura în familie trebuie să devină un element constant. Fiecare membru al familiei are rol de cititor și reconstituie sensul textului, pornind de la experiența sa personală, iar prin repetarea *actului de lectură* se formează o tradiție temeinică de citire. Prin urmare, când gustul pentru lectură, cultul pentru carte se formează în mediul familial, aceasta rămâne pentru toată viața o obișnuință utilă.

Așadar, lectura în familie, ca finalitate de dezvoltare a personalității, presupune realizarea unui act de citire corect, cursiv, conștient, expresiv și, ulterior, realizarea plenară a sarcinilor de receptare și producere a unui mesaj cu un înalt nivel valoric necesar familiei și societății.

Rolul funcțional al chestionarului *Lecturi în familie*

Cercetarea pe bază de chestionar a urmărit identificarea gradului de conștientizare a rolului cărții în mediul familial – punct de plecare pentru studiu de valorificare a funcțiilor lecturii în familie și de elaborare a programelor noi de lectură cu caracter călăuzitor în parteneriatul bibliotecă-familie.

Principiile de elaborare a chestionarului s-au referit la concizie, claritate, exprimare directă. Pentru prima etapă au fost prezentate întrebările care au comportat un caracter simplu, dar prezența prefazei în experimentul de cercetare propus este deosebit de important pentru stabilirea unei noi structuri a chestionarului, cu formularea întrebărilor pertinente și elaborarea criteriilor de validare a rezultatelor chestionarului general.

Descrierea datelor chestionarului din prefază se va realiza prin asigurarea confluentei dintre metoda cantitativă și elemente ale metodei calitative ca principii de aplicare.

Analiza statistică a chestionarului. Abordare cantitativă

Chestionarul despre *locul și rolul lecturii în familie* a cuprins nouă întrebări, dintre care șapte întrebări cu variante de răspuns și două întrebări deschise, oferind respondenților posibilitatea de a-și exprima liber părerea.

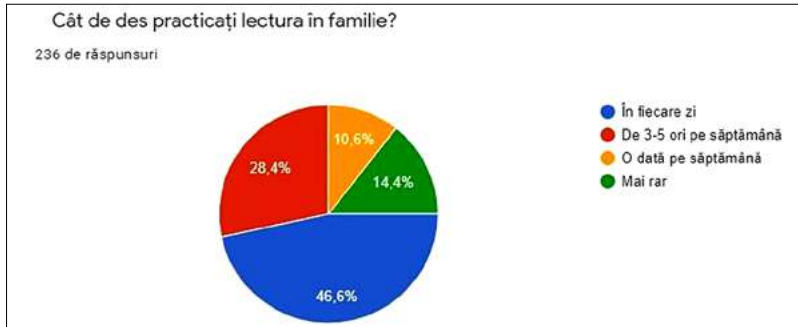
Analiza a fost realizată în urma introducerii datelor și interpretării statistice a 236 de chestionare. Statistica de gen denotă următorul raport: 91,5% respondenți de genul feminin și 8,5% respondenți de genul masculin.

Studiul s-a desfășurat în perioada 15-22 mai 2020, respondenții având posibilitatea să răspundă online la întrebări.

Analiza și interpretarea datelor

Prima întrebare vizează *frecvența actului lecturii*. În funcție de răspunsurile referitoare la frecvența lecturii, va fi conturat actul de citire ca sistem de abilități, deprinderi și capacități de a citi, dar ca și procesul de achiziționare a informației și capacităților necesare formării competenței de lectură funcțională.

Din numărul total de respondenți, 75% lecturează frecvent și parțial frecvent, ceea ce demonstrează că mediul familial creează oportunități reale pentru achiziționarea informațiilor necesare și pentru lecturarea de plăcere. Din punct de vedere cantitativ, procentul înalt de cititori care lecturează frecvent poate fi

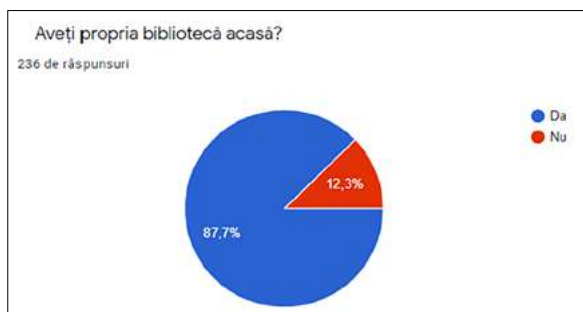
interpretat și din perspectiva scopului lecturii, familia fiind un mediu favorabil pentru crearea unui sistem de informare și documentare (în orice format) în concordanță cu interesele individuale de lectură.

După clasificarea dihotomică se evidențiază următoarele tipuri de texte: text continuu și texte non-continuu care dezvăluie motivația lecturii. Motivația intrinsecă a lecturii este reprezentată de citirea de plăcere, respect pentru cuvântul citit, refugiu în cadrul imaginarului literarității. Motivația extrinsecă este corelată cu necesitatea de a cunoaște informații noi necesare activității profesionale.

Dacă am analiza valoarea procentuală a respondenților care citesc mai rar în comparație cu cei care nu au o bibliotecă personală, s-ar constata, prin metoda intuitivă, că cifrele sunt apropiate ca valoare. Dar există și factori care pot contrazice această afirmație:

- cititorii care deja au citit textele din biblioteca personală;
- cititorii care, deși nu au o bibliotecă personală, preferă să citească din alte surse (indiciu non corelant);
- cititorii care citesc deseori, dar nu-și mai folosesc biblioteca de acasă (principiu non corelant).

Prin urmare, deducem că diferența dintre indicii variabili – lectorii care au propria bibliotecă (87,7%) și persoanele care citesc

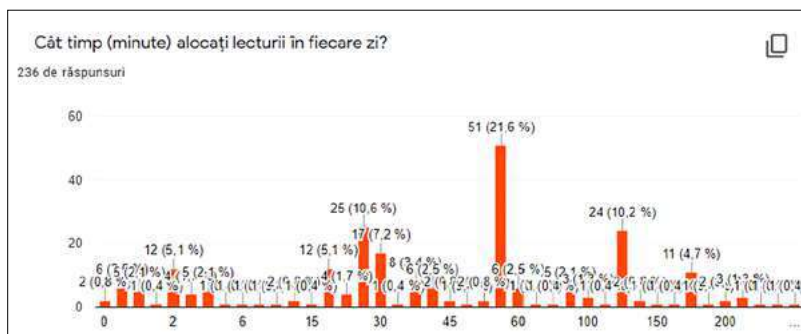
des și foarte des (75%) – demonstrează că 12,5% dintre cititori nu se folosesc de biblioteca personală.

Faptul că există un număr de 75% de cititori care corespund nivelului înalt și relativ înalt în frecvența lecturii demonstrează:

- necesitatea diversificării surselor de informare;
- conștientizarea cititorului despre rolul informației în realizarea procesului de documentare;
- utilizarea adecvată a competențelor de lectură, care contribuie la formarea conștiinței lectorale;
- necesitatea de dezvoltare personală (literatură motivațională și artistică).

Factorul temporal și formarea competenței lectorale

Interpretarea răspunsurilor la întrebarea „Cât timp acordați citirii?” se va baza, de asemenea, pe metoda deductivă, corelând indicii valorici cu celelalte întrebări ale chestionarului.

Indicii maximi reflectați în diagramă corespund următoarelor valori: 30 min, 65 min, 140 min.

Ce poate include lectura de 30 minute:

- lectura frugală în perioada de pauză de la activitățile cotidiene;
- citirea unor informații de documentare pentru soluționarea problemelor;
- completarea unei activități de lectură nefinalizată anterior;
- lectura temelor de acasă pentru copii;
- citirea în cadrul programului familial.

Relativ la indicele valoric temporal de 65-70 de minute sunt circumscrise următoarele activități:

- program de pregătire pentru realizarea sarcinilor cu caracter didactic;

- studiul individual corelat cu un obiectiv personal;
- lectura de plăcere – literatură artistică sau științifică;
- citirea/informarea/documentarea în baza textelor specializate, pregătire pentru realizarea proiectelor profesionale.

Indicele temporal de 150-170 minute relevă lectura în familie pentru următoarele obiective:

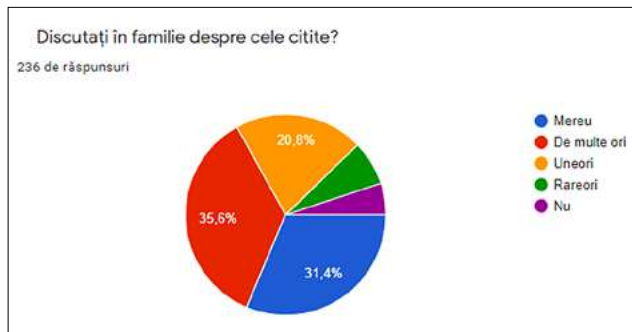
- lecturarea gen cercetare;
- lecturarea academică conform algoritmilor de realizare a proiectelor;
- lecturarea unor opere artistice de către cititorii care și-au apropiat actul lecturii.

Lecturi în familie – fundament al comunicării

Răspunsurile la întrebarea referitoare la *discuțiile despre carte în cadrul familiei* indică date relevante.

Aproximativ 67% dintre respondenți comunică despre carte cu ceilalți membri ai familiei *mereu sau foarte des*.

Astfel, lectura în familie dezvăluie noi valențe: oportunitatea unei comunicări eficiente între emițător și receptor în baza unui cod al comunicării reprezentat de textul citit; procesul de denotare a textului și a semnificațiilor are loc în cadrul familiei, ceea ce contribuie la creșterea nivelului de afectivitate și consolidare a relațiilor interpersonale.

Totuși, aproximativ 14% dintre respondenți nu comunică cele citite cu ceilalți membri ai familiei, fie din motive de personalitate (caracter introvertit), fie pentru că mesajul textului citit are legătură cu activitatea profesională a unui membru al familiei și nu reprezintă interes pentru ceilalți. Acest indicator relevă nu atât lipsa lecturii sau atitudinea indolentă față de lectură, cât lipsa comunicării bazate pe interese comune.

Modalitatea de integrare valorică a cărții în familie se reflectă și în cadrul conexiunilor în societate. Astfel, educarea lecturii va avea un caracter permanent, fiind în concordanță și cu afirmația cercetătorului I. Bontaș: „Legile educației au un caracter dinamic... de sistem, interacționând-se și constituie un ansamblu pedagogic” bazat pe „combinarea exigenței cu respect în acțiunile educative, unitatea, continuitatea și consecvența în acțiunile educative” [1, p. 22].

În baza datelor chestionarului referitor la lectura în familie, remarcăm corelarea a doi indicatori valorici semnificativi din perspectiva *identificării modalităților de manifestare a deprinderilor de cititori* care aplică principiile de evaluare autonomă a textului.

Aproximativ 18% își aleg cartea pentru lectură la sugestia părinților și bunicilor. Este categoria de cititori, preponderent, până la 14 ani, iar acest indicator comportă un anumit grad de relevanță, deoarece putem determina, orientativ, prezența unor proiecte de lectură în familie.

Aspectele de interpretare a indicatorului statistic se prezintă astfel:

- posibilitatea existenței unui mediu familial care presupune prezența unui program de lectură;
- prezența programului de lectură în familie, care presupune recomandarea textelor de alți membri din comunitate: profesori, bibliotecari, prieteni etc.;
- recomandarea textelor la sugestia membrilor familiei, fără existența unui proiect familial de lectură.

Numărul cititorilor care aleg cărțile la sugestia părinților este doar de 20%, ceea ce ajută la diagnosticarea cauzelor de existență minimă a proiectelor de lectură familiale.

Modelul P.I.S.C. vs. Chestionarul *Lecturi în familie*

Interpretarea cantitativă a datelor pentru chestionar se va realiza conform structurii de interpretare: *Problema. Ipoteza. Soluția (formulată în procesul de administrare a testului). Concluzia.*

Problema depistată din rezultatele acestui chestionar evidențiază numărul mic de familii unde există un sistem de lectură. Cauzele prezumtive ar putea fi:

- activități sociale și profesionale ale părinților care solicită mult timp;
- părinții nu au deprinderi necesare unei lecturi sistematice;

- lipsa motivației și a abilităților copilului de a citi.

Pornind de la unele date ale **problemei**, putem formula **ipoteze** care ar permite diminuarea impactului problemei asupra proiectului de lectură în familie.

Propunem următoarea ipoteză de soluționare a problemei: prezentarea clară, prin comunicare deschisă în cadrul comunității, a unui algoritm de motivare, promovare și formare a deprinderilor de lectură care ar putea determina creșterea numărului de entități familiale cu un proiect de lectură prestabilit.

Un model orientativ de algoritm ar putea avea următorii pași acționali:

- promovarea lecturii – informație care implică intrinsec caracterul utilitar al lecturii, grație conturării conexiunii dintre lectură și nevoile sociale și profesionale ale membrilor familiei;
- recomandarea lecturii de dezvoltare în mediul familial; lectura de dezvoltare poate fi văzută din perspectiva unui sistem de conținut, care este selectat personalizat, necesar pentru realizarea dezideratelor sociale de a construi comunități de cititori culti și erudiți, dar și din perspectivă procesuală, ceea ce înseamnă că lectura devine un instrument de monitorizare și evaluare a progresului copilului;
- corelarea dintre motivația extrinsecă (utilitară) și motivația intrinsecă (de creare a atmosferei de confort psihologic prin creșterea nivelului de încredere în sine cititorului bazată pe achiziționarea deprinderilor de descoperire și creare, pornind de la augmentarea competenței de lectură) este o modalitate eficientă de realizare a comunicării intercomunitare;
- crearea atmosferei favorabile lecturii care conduce la realizarea traseului conceptual de lectură din plăcere.

Soluția propusă este *elaborarea unor planuri de lectură/ programe și aplicarea acestora cu interpretarea progresivă a datelor.*

Concluziile sunt punctele de pornire pentru elaborarea conceptelor de activități ulterioare. Astfel de algoritmi, pentru a fi eficienți, nu vor pune accentul exclusiv pe actul citirii, dar și pe valorificarea pleneră a valențelor semantico-ideatice ale textului.

În lucrarea *Cultura lecturii evaluată de PISA în raport cu competențele formate și dezvoltate prin Limba și literatura română ca*

disciplină școlară. Studiu de caz: Republica Moldova, cercetătoarea Tatiana Verdeș constata următoarele: „Prin cultura lecturii vom înțelege abilitatea elevului nu doar de a citi fluent un text, dar și de a-l înțelege, a învăța din el prin pătrunderea adevăratului sens al cuvintelor, prin formularea de idei critice și creative” [5, p. 7].

Procesul de alfabetizare a lecturii poate include diverse soluții validate prin concluziile studiilor de cercetare a lecturii și pot fi recomandate diverse proiecte de îmbunătățire a competențelor de lectură ale cititorilor.

În aceeași lucrare de sinteză și interpretare complexă a rezultatelor evaluării PISA pentru domeniul citire/lectură se expune următoarea experiență: „În Portugalia, strategia națională de alfabetizare a lecturii la citire promovează un set de inițiative: lectura în familie, sănătatea și lectura, reclamele de televiziune referitoare la lectură, sloganul „Read+” (Ler+) cu activități în diferite instituții, cum ar fi bibliotecile publice, asociațiile culturale etc.” [6, p. 12].

Este important a se formula obiectivele procesului de alfabetizare a lecturii care includ trei dimensiuni observabile: identificarea informației, înțelegerea și interpretarea informației, reflecția și evaluarea.

Pornind de la expunerea competențelor transversale, menționate în *Curriculum opțional pentru clasele primare. Disciplina: O oră pentru lectură*, remarcăm următoarele competențe-cheie:

- competențe de comunicare în limba română;
- competențe de a învăța, a ști să înveți;
- competențe de autocunoaștere și autorealizare;
- competențe interpersonale;
- competențe culturale, interculturale;
- competențe acțional-strategice;
- competențe digitale.

Fără îndoială, sintetizând aspectele de impact ale competențelor asupra personalității cititorului, putem afirma că rolul unui proiect de lectură este de a-l ajuta să achiziționeze cunoștințe/informații în mod conștient, să reflecteze la ele și să comunice cu ceilalți, fiind cooperant.

Un alt indicator valoric vizează consilierea de către bibliotecar. Din numărul total de respondenți, 55,9% au indicat îndrumarea bibliotecarului ca imbold de selectare și citire a unui text.

În acest context prezentăm câteva aspecte de interpretare a rezultatelor:

- cititorul (din categoria de vârstă până la 14 ani) are încredere în bibliotecar, îl chiar vede un ghid prin lumea lecturilor;
- cititorul percepe lipsa unei îndrumări pentru traseul lecturii în mediul familial și acest spațiu liber în consiliere îl completează cu ajutorul bibliotecarului;
- este o modalitate de exprimare a încrederii față de specialist;
- este un rezultat al cooperării dintre școală, bibliotecă și familie.

O parte din respondenți (20%) își aleg în mod individual cărțile. Propunem interpretarea unor cauze prezumtive care ar sta la baza acțiunii de a opta individual pentru un anumit text:

- cititorul și-a format o paradigmă de selectare a textelor în concordanță cu propriul sistem axiologic;
- cititorul preferă să ia singur decizii, pornind de la noile aspecte circumstanțiale relativ la selectarea unui text;
- lectorul optează aleatoriu, ia decizii de moment.

În concluzie, constatăm că cifra de 20% de respondenți care își aleg cărțile, doar răsfoindu-le, fiind interpretată în mod separat, nu este relevantă.

Modalități de eludare a dificultăților de comprehensiune

O altă întrebare din chestionar a vizat modalitatea de percepere și eludare a dificultății de înțelegere a textului.

Răspunsul celor 67% dintre respondenți, care afirmă că recitesc textul pentru a înțelege mai bine cele citite, exprimă reacția firească a individului în fața unei confuzii generate de un mesaj nou.

Un sfert dintre respondenți recitesc textul după o pauză necesară pentru a se concentra (aspect important pentru valorificarea potențialului cititorului de a citi conștient), iar un procent relativ mic de cititori meditează la cele citite formându-și deprinderea de lectură reflexivă.

O întrebare pertinentă a chestionarului s-a referit la *calitățile necesare unui bun cititor*.

Răspunsul la această întrebare are un traseu dual de interpretare: 78,4% din respondenți au remarcat dorința de cunoaștere drept calitate de bază a unui cititor erudit. Este un răspuns logic și rezonabil deoarece lectura implică „descifrare a expresiei... înțelegere a conținutului printr-un proces de articulare adecvată a acestor două componente”, constată sintetic cercetătorul Adrian Ghicov [3, p. 10].

Cunoașterea presupune apropierea universului interior și descoperirea mediului ambiant prin decodarea sensurilor și semnificațiilor lexemului ca purtător de informație.

Este rațională și opțiunea de a considera acest răspuns drept reflectare a dimensiunii informative a textului, deoarece sistemul tradițional de învățare s-a bazat preponderent pe informare o perioadă mai mare de timp și, într-o măsură mai mică, pe formarea competențelor de comunicare, relaționare interpersonală sau comunitară, formarea deprinderilor de a aborda metacognitiv/conștient, reflexiv, cooperant actul lecturii.

Un alt aspect evidențiat în cercetare a vizat *avantajele lecturii pentru cititor*. Un număr însemnat de respondenți (38,7%) consideră cărțile de dezvoltare personală importante în evoluarea pe plan personal: dezvoltă gândirea liberă și creatoare, relaxează, influențează viața în mod pozitiv, dezvoltă abilități de comunicare, îmbunătățesc aspectele vieții personale, oferă perspective de creștere în carieră.

În acest context, 22,2% din respondenți au marcat cărțile beletristice, care stimulează imaginația, dezvoltă vocabularul, dezvoltă exprimarea, îmbunătățesc memoria, largesc orizontul de cunoaștere.

Rămâne a fi îmbucurătoare realitatea că majoritatea respondenților consideră importantă lectura de plăcere, ceea ce reprezintă prezența unei motivări autentice în vederea înțelegerii lecturii ca mod de viață.

Ca urmare a elaborării unei structuri conceptuale destinată realizării chestionarului *Lecturi în familie*, administrării și interpretării acestuia, pot fi formulate următoarele concluzii:

- întrebarea referitoare la frecvența actului de citire/lectură în mediul familial este pertinentă, iar aprecierile sunt în corelare cu indicatorii observabili;
- cartea rămâne o valoare intrinsecă în mediul familial, dovadă fiind numărul mare de respondenți care citesc zilnic sau frecvent;
- sunt necesare dezvoltarea și inițierea de noi programe de lectură destinate familiei;
- sunt necesare structuri de încurajare a actului de citire în familie, dar și pentru interpretarea, explorarea și comentarea unui text citit, aplicându-se integral funcțiile lecturii;

- pentru evidențierea comportamentală a atitudinii față de carte a fost formulată întrebarea privind posedarea de către cititor a unei biblioteci personale;
- este necesar extinderea arealului de întrebări în chestionar referitoare la acest aspect pentru a le corela individualizat cu frecvența citirii/lecturii, cooperare cu alte instituții surse de informare etc.;
- numărul mare de respondenți, care au propria bibliotecă, denotă existența unei experiențe anterioare de lector;
- în conceptualizarea proiectelor de lectură se va ține seama de experiența de lector anterioară, experiența lingvistică și interculturală a cititorului, dimensiuni care vor fi coroborate;
- relevantă este și experiența de cooperare a utilizatorilor respondenți cu biblioteca și implicarea în activitățile acesteia;
- gradul de încredere al cititorului față de bibliotecar rămâne a fi în continuare înalt, aspect care trebuie valorificat de noi oportunități generate de arhitectura serviciilor bibliotecii;
- doar 20% dintre utilizatori își selectează cărțile conform principiului manifestării autonome a lectorului în selectarea textului;
- chestionarele ulterioare vor avea nevoie de întrebări care să elucideze narativ motivul personal al cititorului în momentul selectării individuale a cărții, fără a apela la sugestiile celorlalți;
- este important a se realiza algoritmi de cooperare cu familiile care sugerează copiilor titluri de cărți, aceasta fiind o formă incipientă de program de lectură în familie;
- relativ la modalitatea de reacție în momentul în care cititorul nu înțelege integral sau parțial unele aspecte ale textului citit, putem remarca un număr corespondent de 75% respondenți care aplică modalitatea firească de a acționa în fața elementelor necunoscute;
- este importantă extinderea arealului de reflectare a realității derivate din răspunsul la întrebare și prin întrebări care ar detalia, prin mijloace de interpretare calitativă, motivul recitirii textului, realizarea acestei acțiuni în mod conștient sau involuntar;
- numărul de cititori care preferă să mediteze asupra textului, fără a cere ajutor de la ceilalți parteneri de proiect de lectură este foarte mic (7%);

- la elaborarea modelelor de activități circumscrise alfabetizării lecturii se va acorda o atenție specială itemilor care presupun reflecția,
- elaborarea unei matrice de evaluare a tipurilor de dificultăți în procesul de lectură este necesară ca element teoretic în vederea oferirii algoritmilor strategici de îmbunătățire a competenței lectorale;
- cunoașterea este o valoare fundamentală pentru dezvoltarea intelectuală a personalității și, contextual, este relevant numărul mare de respondenți care au optat pentru aprecierea calității cititorului din perspectivă cognitivă.

A fost important să analizăm întrebările din chestionarul realizat nu doar statistic, deoarece aspectele relevate au un caracter parțial. Este necesar de a se apela la avantajele analizei calitative pentru a distinge numărul de respondenți care apreciază lectura ca sursă de cunoaștere și se opresc doar la acest nivel, și cititorii care văd în componenta cunoașterii punctul inițial în traseul de integrare și interpretare a informațiilor spre sintetizarea și evaluarea acestora.

Programele de lectură conceptualizate în cadrul BM „B.P. Hasdeu” (*Chișinăul citește, Bătălia cărților, Să reauzim povestea, Voi stați acasă, noi povestim, Lecturi cu voce tare*) au un caracter constructiv, iar monitorizarea acestora se realizează din perspectivă a principiilor eficienței și utilității lor pentru comunitate.

BM „B.P. Hasdeu”, ca entitate culturală comunitară, care are drept obiectiv major alfabetizarea lecturii, va propune în continuare membrilor comunității algoritmi de motivare și dezvoltare a deprinderilor de lectură.

Referințe bibliografice:

1. BONTAȘ, Ioan. *Tratat de pedagogie*. Ed. a 6-a. București: Editura ALL, 2008.
2. COSOVAN, Olga. *Curriculum opțional pentru clasele primare. Disciplina: O oră pentru lectură*. Chișinău, 2015.
3. GHICOV, Adrian. Construcția pedagogică a lecturii. In: *Didactica Pro*. 2013, nr. 2, p. 10.
4. HADÂRCĂ, Maria. Competența de lectură – concept, structură și mediu de formare. In: *Limba Română*. 2015, nr. 3-4, pp. 120-121.
5. VERDEȘ, Tatiana. Cultura lecturii – abordare conceptuală, strategii naționale de promovare. In: *Cultura lecturii evaluată de PISA în raport cu competențele formate și evaluate prin disciplina Limba și literatura română ca disciplină școlară. Studiu de caz: Republica Moldova*. Chișinău, 2017, p. 7.

6. VERDEȘ, Tatiana. Performanțele elevilor la citire/lectură în conformitate cu rezultatele sondajului PISA 2015. In: *Cultura lecturii evaluată de PISA în raport cu competențele formate și evaluate prin disciplina Limba și literatura română ca disciplină școlară. Studiu de caz: Republica Moldova*. Chișinău, 2017, p. 12.

IMAGINEA BIBLIOTECII PRIN CARTE ȘI LECTURĂ

*Lilia CANȚÎR,
șef serviciu, Filiala „Ștefan cel Mare”*

Locul cel mai potrivit pentru a fi în contact cu cartea este biblioteca. Dezvoltarea și prosperarea acestui templu al cunoștințelor depinde în mare măsură de creativitatea și imaginația bibliotecarului, dar și de metodele și tehnicile de promovare a cărții și lecturii prin servicii, cluburi de lectură, programe, prezentări de carte etc. Biblioteca modernă devine un centru de învățare pe tot parcursul vieții, iar competențele de bază pe care bibliotecarul urmează să și le formeze prin intermediul instruirilor, îl ajută să se transforme într-un vector al cunoașterii și învățării pentru comunitate. Formarea și rolul pe care îl poate juca bibliotecarul modern în acest proces este pe calea identificării nevoilor de constituire, de planificare și de livrare a serviciilor.

Cine este bibliotecarul modern?

În primul rând, bibliotecarul trebuie să contribuie la procesul de instruire, formare și cercetare și să ofere modalități posibile de a disemina informațiile pe care le deține colecția sa. În al doilea rând, să accepte rolul de educator. Contribuția sa la procesul de învățare este la fel de importantă ca și o experiență obținută din instruire sau de la voluntarii atrași în procesele serviciilor. În al treilea rând, să adopte o filozofie complet nouă în domeniul serviciilor, care să aibă un caracter mai activ. Mai exact, o gamă de servicii care ar putea furniza legături între oameni și informații, precum și între oameni și documente. S-ar putea de extins și de dezvoltat instrumentele educaționale de prestare a serviciilor prin parteneriat. Posibilitățile sunt nelimitate.

În prezent, la bibliotecă se desfășoară un șir de servicii și activități care au un impact scontat. Iată cum Biblioteca „Ștefan cel Mare”, o bibliotecă tradițională, face față unui utilizator modern,

concurând cu un imperiu virtual, așa cum este *Google*. Vom menționa următoarele servicii și programe de lectură:

- *educație, instruire*: studierea a patru limbi străine și a limbii române pentru alolingvi: „Parlons français”, „Deutsch”, „Italiano vero”, „Engleza pentru mic și mare” și „Limba care ne unește”, precum și cele de instruire IT: „Tablețel”, „StudioComp”;
- *dezvoltare personală, a creativității și imaginației*: proiectul „100 de profesii explicate pe înțelesul copiilor”, „Știința și arta soluționării conflictelor”, „Vârsta de aur: comunicare, instruire, agrement”, clubul de interese pentru femei „Zebrele”, clubul „Socrate”, „Semaforul – prietenul meu”, „Bunele maniere”, „Fantezie”, „Micii genii”, „Cartea senzorială”, „Să reazum povestea”;
- *cultura și promovarea lecturii*: cluburile „Singur printre cărți”, „Troleibuzul nr. 30”, „Pe aripile poeziei”, „Devoratorii de carte”; proiectele „Povești cu drept de autor”, „Căsuța cu povești”, dar și programele comune din care fac parte „Bătălia cărților”, „Chișinăul citește”.

Dintre numeroasele servicii și proiecte unele au fost inovate. Primul proiect a luat naștere din cerințele cititorilor de a le recomanda cartea potrivită pentru lectură. Soluția adecvată a fost să inițiem un pom creativ, pe care, deocamdată, l-am numit „Pomul recomandărilor”. Utilizatorii noștri au reacționat pozitiv și sunt entuziasmați de proiect. Scopul acestuia este ca cei care au citit o carte bună să o recomande și altora. Cartea și mesajul lăsat de cititor este fotografiat și ulterior este imprimat și anexat în pom. Poveștile, cu atât de multe personaje care i-au marcat pozitiv pe cititori, sunt numai bune de recomandat. Preconizăm să ne întrunim o dată pe lună și să discutăm despre cărți, eroi și învățături acumulate din ele.

Proiectul *Povești cu drept de autor* este transformat într-un club al micilor inventatori de povești și se numește „Evricea”. Denumirea vorbește de la sine despre obiectivele sale: descoperă-ți, dezvoltă-ți și folosește-ți creativitatea, imaginația și alte abilități. Se vor citi și se vor rescrie aceste povești. Poveștile citite cu voce tare și împreună au farmec aparte. Emoțiile trăite împreună cu eroii poveștilor îi fac să plângă și să se bucure odată cu ei. Uneori, ei se regăsesc în personajele din cărți, descoperă gânduri și pasiuni comune, probleme de viață cu care s-au confruntat. Lectura constituie una

din cele mai benefice activități. Copiii au posibilitatea să schimbe eroii, din vietăți în oameni și invers, tragedia să o schimbe pe o situație pozitivă, dar și cum ar evita pericolele în locul eroilor.

Impactul pozitiv pornește de la fiecare utilizator sau potențial utilizator al bibliotecii. Prin dezvoltarea și inițierea activităților de promovare a fondului de carte, îmbogățite continuu, dezvoltăm interesul pentru citit.

Cultura lecturii este expresia identității fiecăruia dintre noi și a nivelului de cultură al societății în întregime. Mai multe sugestii și modalități de a ajunge la cititori atât în spațiul real, cât și în cel virtual putem să oferim la nesfârșit. Acest fapt ne ajută să înțelegem mult mai ușor stilul de viață al unor persoane, să fim mai sensibili față de problemele lor și ne slujește în a menține o stare de bine în relațiile noastre cu apropiații, dar, în general, și cu toți oamenii.

Cartea este cheia perpetuării sentimentelor, a conștiinței spiritului uman, a descoperirii, a cunoașterii și a înțelegerii acestei lumi, care atrage comunitatea în locul cel mai potrivit – biblioteca, elementul central care fortifică societatea.

Doar prin activități dedicate lecturii oamenii comunică, se perfecționează continuu, aspiră la noi realizări, își modelează personalitatea. Educarea unui cititor cult cu abilități de muncă asupra cărții poziționează bibliotecarul pe prima linie în această activitate minuțioasă pe care o înfăptuiește zi de zi cu fiecare cititor în parte.

În concluzie, imaginea bibliotecii este creată de bibliotecar. Chiar de la primul său contact cu utilizatorul nou, el îl informează despre împărăția pe care o conduce: fondul de carte și serviciile oferite gratuit, care ar putea să-l intereseze și de care să beneficieze ulterior. Un mod bine determinat de atragere și motivare a celor ce pășesc pragul bibliotecii este excelent pentru atingerea scopului de necesitate vitală cu dăruire și profesionalism.

LECTURA ÎNTRU TRADIȚIONAL ȘI MODERN LA BIBLIOTECA „LIVIU REBREANU”

*Diana DROZDOVSCHI,
șef sector, Biblioteca „Liviu Rebreanu”*

Atunci când vorbim de bibliotecă, cea mai răsunătoare asociere poate fi considerată lectura. Și e firesc, din moment ce aceasta este piatra de temelie a scopului pe care îl urmăresc bibliotecile – acela de a oferi un spațiu accesibil pentru învățare și culturalizare a oamenilor din toate categoriile de vârstă. La modul practic, în zilele noastre, e tot mai provocator să stimulăm lectura cărților, care concurează cu cele mai diverse forme de agrement pentru public.

Totuși, evoluția nu a ocolit bibliotecile, fapt vizibil în activitatea „pe teren fizic” și cea virtuală, care atrage utilizatorii, pe de o parte, prin diversitate și inovație, pe de altă parte, prin accesibilitate, facilitare a proceselor (devin tot mai user-friendly) și infiltrarea în firesc, în cotidianul social.

Vom lua, ca pe un studiu de caz, Filiala „Liviu Rebreanu”. Învățarea și folosirea unor bune practici moderne, testate și împărtășite în trainingurile oferite în cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, au fost un punct de pornire. Aici includem celebrele povești digitale, practicate cu succes de mai multe filiale, care îmbină elemente vizuale și auditive într-un mod interactiv. Însă pe acest teren fertil nu putea să nu înflorească și să dea roade alte idei creative, care nu doar ne-au diferențiat, dar au avut și un impact vizibil asupra mai multor categorii de public-țintă.

O să ne referim la campaniile de lectură din programul *Provocarea verii* (2019), la promovarea lecturii științifice și science-fiction de la *Hora Științei* și la noutățile din perioada de carantină. Cu siguranță, în fiecare din metodele folosite pentru stimularea procesului de lectură în rândul copiilor, adolescenților și adulților detaliile au făcut diferența. Și aceasta s-a observat prin impactul asupra publicului, prin feedback și recomandări ulterioare.

Programul *Provocarea verii*, extins pe toată perioada estivală a anului 2019, a debutat sub semnul creativității. Aceasta s-a manifestat prin preluarea unor teme de actualitate și dezvoltarea lor creativă prin simulare, joc și experiențe senzoriale. Acest lucru a permis experimentarea lecturii prin mai multe canale de receptare

a informației, fapt care lărgeste orizontul de percepție și cunoaștere, deoarece au fost abolite mai multe stereotipuri limitative de a citi. Anume acest lucru a permis stimularea lecturii în rândul copiilor și adolescenților.

După cum s-a menționat mai sus, detaliile au făcut diferența între monoton și interactiv. Acestea au inclus, în primă instanță, elemente de decor: o cafea printre cărți (cartea *Oamenii fericiți ci-tesc și beau cafea* de Agnes Martin-Lugand), parfumuri și oglinzi (cartea *Parfumul* de Patrick Süskind), sticle, monede și bancnote (cartea *Grădina de sticlă* de Tatiana Țibuleac), flori, perne și dantelă (cartea *Un secret în Los Angeles* de Doina Postolachi), jucării reprezentative personajelor din cărțile pentru copii etc. Apoi am extins acest principiu de prezentare la expozițiile de carte (de exemplu, expoziția despre educația financiară sau despre importanța sportului), care, pe lângă faptul că au devenit mai „comunicative”, utilizatorii – copii, dar și tineri, adulți sau persoane în vârstă – au înregistrat împrumuturi de cel puțin două ori mai multe decât de obicei. În acest mod, expozițiile integrau cărți și elemente de prezentare a subiectului central, care confereau culoare și experiențe senzoriale specifice – tactile, auditive, olfactive și chiar gustative, astfel încât reușeau să capteze atenția și să provoace curiozitatea de explorare.

Tot aici putem include folosirea materialelor de re-creare sau reconstituire a momentelor-cheie din lecturi, prin folosirea flip-chart-ului, posterelor (unele create spontan și ad-hoc), prin expoziții de desene, dar, mai ales, experimente și jocuri. Asta ne-a convins încă o dată că lectura este un proces, unul care începe prin captarea atenției, conține (nemijlocit) lectură și se încheie cu experiența practică, fapt care îi permite să devină memorabilă, utilă, plăcută și plină de sens. Ultimul aspect, în special, este de o importanță majoră, pentru că, din observațiile noastre în comunicarea cu copiii, aceștia nu văd sens în multe informații pe care le învață, ei nu înțeleg *de ce*-ul acestor informații. Or, a ști *de ce* și care este finalitatea cunoștințelor este un imperativ al generațiilor actuale, ceea ce asigură durabilitatea și spațiul de utilitate de care au ei nevoie.

O provocare a fost să promovăm lectura științifică și science-fiction, deoarece știința este, în subconștientul social, ceva foarte serios și greu de asimilat. Și de această dată ne-au venit în ajutor obiectele decorative. Deși, decorative ar suna prea superficial,

deoarece accesibilizarea și folosirea lor (în afara laboratoarelor specifice) a generat un mare interes pentru a vedea și a testa, ceea ce inevitabil a dus la lectura exact a acelor cărți care, la prima vedere, par dificile. Și aici s-a confirmat că teoria și practica merg mână în mână. Iar experimentele cu elemente chimice simple, uzuale, au fost senzația săptămânii.

Ultimele experimente de lectură au fost făcute în perioada carantinei. Nivelul de inovație aici a atins cote mult mai mari, fiindcă a trebuit să analizăm bine tendințele și nevoile publicului, mai cu seamă cel virtual. În acest context, prima tendință a fost crearea unei biblioteci virtuale cu cărți în format PDF, care pot fi lecturate online sau descărcate. Articolele care au conținut link-uri pentru descărcarea cărților online au înregistrat de 10 ori mai multe vizualizări comparativ cu articolele de recomandare care nu includeau cărți virtuale pe blog, iar pe pagina de Facebook erau în topul articolelor cu cel mai mare impact, ceea ce confirmă necesitatea și interesul pentru lectură.

O noutate pentru rețeaua noastră o constituie *podcasturile*, cu care am înregistrat un impact major: în doar 6 ore după publicare s-au înregistrat peste 40 de distribuiri unice și peste 50 de descărcări. Scopul podcasturilor este de natură educativă și se rezumă la un principiu simplu – să fie accesibile oriunde sunt părinți cu copii: acasă, în mașină, în transportul public sau alte spații în care se poate afla acest tandem. Cu siguranță, această tendință va fi continuată și ramificată pe mai multe categorii de cititori.

Toate aceste metode de promovare și stimulare a lecturii au trecut testul experienței și a impactului asupra utilizatorului. Ele s-au dovedit a fi eficiente, interactive și prin ele a fost posibilă gestionarea și canalizarea pe interese și circumstanțe de moment. Altfel spus, ele s-au centrat pe ceea ce avea nevoie societatea în anumite condiții. Astfel, biblioteca informațională și-a modelat statutul de inițiator de relații culturale, devenind o bibliotecă transformțională, mereu adaptată la nevoile specifice ale fiecărei categorii sociale de utilizatori.

PROVOCAREA VERII 2020**PROGRAMUL PROVOCAREA VERII 2020**

*Angela TIMUȘ, Marcel BĂLICI,
Secția dezvoltare servicii,
BM „B.P. Hasdeu”*

Un obiectiv esențial la nivel internațional îl constituie alfabetizarea funcțională prin lectură, reflectat în politicile și activitățile ONU și IFLA.

În baza studiilor realizate de către IEA (Asociația Internațională de Evaluare a Randamentului Școlar), precum este PIRLS, ca instrument de diagnosticare și determinare a progresului în procesul lecturii pentru finalizarea ciclului primar de învățământ, s-a dovedit că este necesară proiectarea programelor de lectură care dezvoltă actul citirii.

În funcție de nevoile cititorului pentru realizarea acestor obiective de lectură, validate prin studiile internaționale menționate și în concordanță cu finalitățile programelor de lectură incluse în curricula actualizată de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, au fost utilizate criteriile de stabilire a nevoilor prioritare ale cititorului în formarea competențelor de lectură și în cadrul programului *Provocarea verii*.

În cadrul primei ediții a programului *Provocarea verii* s-a constatat lipsa abilităților de lectură la unii copii din clasele primare. Acest fapt a fost luat în considerare pentru organizarea celei de a II-a ediție a Programului, principiile de activitate fiind conforme cu valențele lecturii funcționale.

Corelarea dintre activitatea din bibliotecă și societate s-a realizat prin conturarea rolului lecturii în vederea formării competențelor de citire conștientă, cursivă, corectă și expresivă, având la bază tehnicile de cunoaștere prin joc pentru creșterea și dezvoltarea intelectuală a copilului.

Programul estival (online) a avut drept scop dezvoltarea competențelor de lectură, abilităților de a crea, a interpreta, explora și experimenta în baza cunoștințelor noi.

Desfășurarea programului s-a axat pe câteva principii:

- *accesibilitate socială*: oricine a avut posibilitatea de a participa online la programul estival, indiferent de starea socială, de apartenența etnică, de nivelul educațional;
- *accesibilitate intelectuală*: conținutul activităților online a fost simplu și accesibil;
- *diversitate*: activitățile desfășurate online au fost diverse ca format, metodă, limbă, subiect, abordare;
- *echitate*: șansa oferită fiecăruia de a se înscrie online în program;
- *echilibrare*: echilibru între forme și conținut, echilibru în facilitarea și dinamica grupurilor, mărirea grupurilor (5-15 copii) și durata participării la program (două săptămâni).

Componenta esențială a Programului o constituie caracterul omniprezent al lecturii. Conceptul Programului contribuie la înțelegerea și interpretarea diverselor aspecte referitoare la capacitățile de lectură: îmbogățirea vocabularului, înțelegerea sensurilor cuvintelor; citirea în gând, fluentă și cu viteză; citirea cu voce tare, fragmentând corect textul conform structurilor intonaționale; înțelegerea rolului ideilor principale; marcarea ideilor secundare; exersarea itemilor *Întrebare – Răspuns*; formularea ipotezelor predictive; receptarea integrală a mesajului textului.

Astfel, cititul poate deveni captivant, variind modalitățile în care se face lectura. Există multiple metode de lectură care se potrivesc doar anumitor cititori. Principiul general valabil este variația.

Bibliotecarii au optat pentru propriul model de activitate, având la bază metode de citire cu caracter orientativ:

- *citirea selectivă* care poate să fie organizată sub formă de concurs (exemple: „Citiți din text doar cuvintele din două silabe / propozițiile din două cuvinte/ enunțurile care au linie de dialog, care au semnul exclamării etc.”);
- *citirea pe roluri* e amuzantă și e un joc;
- *citirea în perechi*: copiilor le place să citească cu un prieten sau cu un membru al familiei; e metoda perfectă care îi stimulează și îi ajută pe copii să fie mai încrezători;
- *citirea de la sfârșit la început*: se aplică pentru poezii și texte narative (model de comunicare pentru această metodă de citire: „Începeți să citiți de la sfârșit către început. Are sens? Ați înțeles ceva? Dacă da, explicați etc.”);

- *citirea cu bătaï din palme*: algoritmul activităților pentru această metodă de citire: „La sfârșitul propoziției bateți din palme”; în acest fel copiii devin mai conștienți de fiecare propoziție; e distractiv; bătaïle din palme pot fi ușor înlocuite cu o ușoară bătaie pe umărul colegului sau al unui membru din familie;
- *citirea în lanț*: fiecare copil citește câte o propoziție; e interesant când fiecare citește câte un cuvânt din textul propus; pot fi propuse și alte subiecte de cercetare (avantajele mersului cu bicicleta, dezavantajele fast-food-ului etc.) în care copiii caută informația și o citesc în lanț;
- *citirea de plăcere*: se încurajează copiii să citească celorlalți povestiri parcurse de ei acasă sau chiar compuse de ei; pot citi doar pasajul care le-a plăcut cel mai mult; în funcție de tema propusă (dialogul, monologul, personajul preferat, vara, vacanța etc.).

Forma evaluativă a Programului s-a axat pe „Turnirul lecturii”, care presupune trepte consecutive ale deprinderilor de lectură, apropierea actului de citire în formarea profilului cititorului.

„Turnirul lecturii” a avut drept scop testarea prin joc (concurs) și dezvoltarea abilităților de corelare grafem/fonem, dezvoltarea vocabularului și a comunicării verbale, concepte specifice despre carte, precum și cunoștințe de fond și înțelegere.

Obiectivele „Turnirului lecturii” s-au axat pe:

- formarea și dezvoltarea deprinderilor de citire corectă și cursivă;
- consolidarea deprinderilor de lectură coerentă: părți de cuvânt, enunțuri;
- conturarea deprinderilor de citire coerentă într-un ritm adecvat;
- augmentarea deprinderilor de înțelegere a textului, a propozițiilor, a cuvintelor;
- determinarea modului de aplicare a lecturii în viața de fiecare zi;
- menținerea interesului pentru lectură, creșterea nivelului de implicare a cititorului în procesul de lectură.

Pentru realizarea acestor obiective s-a propus:

- organizarea grupurilor de participanți care au colaborat online;

- organizarea grupurilor mici cu interacțiuni unu la unu și niveluri diferite de îndrumare, pentru a răspunde nevoilor individuale ale copiilor;
- constatarea calității și vitezei cititului și cantitatea de text citit; s-au formulat ipoteze, împreună cu cititorii participanți, pentru îmbunătățirea citirii;
- monitorizarea progreselor și nevoilor cititorului;
- recomandarea activităților de înțelegere a textului citit prin jocuri;
- realizarea invitațiilor la lectură conform genericului *Reîncarcă cartela de lectură zilnică minimum cu 20 de minute.*

Cele 20 de minute de citire zilnică presupuneau lectură liberă, independentă, pe placul și limbajul fiecăruia. „Turnirul lecturii” ca metodă activ-participativă a fost aplicată cu succes pentru a pune în mișcare interesul și dragostea de cunoaștere, creativitatea gândirii, spiritul de observație și investigație.

Pentru orientarea în alegerea cărților, au fost elaborate liste de lecturi recomandate pe diferite genuri (povești și snoave, povestiri cu morală, aventuri, cărți de știință distractivă, fantastică, natură și mediu, romane istorice, polițiste, de dragoste, bunele maniere, integrale și cărți cu jocuri)¹.

Performanțele fiecărui cititor au fost consemnate în grila de autoevaluare numită „Kitul cititorului”, completată cu fișe de lectură, jurnal de lectură, harta lecturii, cronometrul lecturii, harta textului. A fost la discreția cititorului să-și aleagă tipul de prezentare a performanțelor în lectură. Toate modelele tipizate din Kit au fost disponibile în varianta electronică și puteau fi descărcate.

„Kitul cititorului” a fost util pentru scrierile zilnice, trăirile și momentele impresionante petrecute în cadrul activităților de lectură online. Fiecare participant a avut posibilitatea de a-și valorifica potențialul creativ. Kiturile completate sunt rezultatele muncii copiilor, care i-au entuziasmat, oferindu-le încrederea în propriile forțe, astfel stimulând și dorința de a cunoaște și mai mult.

Preocuparea pentru dezvoltarea capacităților creatoare ale copiilor rămâne o constantă a tuturor activităților organizate, accentuată de grija de a le respecta ideile, de a da curs inițiativelor lor, de a le insufla încrederea în propriile posibilități.

¹ <http://provocareaveriibm.tilda.ws/>

O sursă de învățare și explorare a lumii înconjurătoare au fost jocurile, ca modalitate ingenioasă și sănătoasă de relaxare, precum și de exersare a creativității și concentrării. În lumea jocurilor creatoare (online) au fost invitați copiii, părinții și bunicii, care au beneficiat de jocuri educative (de dezvoltare și înțelegere a textului) și recreative. Pentru copii aproape orice activitate este joc: „Jocul este munca, este binele, este datoria, este idealul vieții. Jocul este singura atmosferă în care ființa sa psihologică poate să respire și, în consecință, poate să acționeze. Tocmai prin joc el ghicește și anticipează conduitele superioare”, consideră pedagogul elvețian Edouard Claparede.

O altă dimensiune cognitivă și praxiologică a fost descoperirea științei distractive prin experiment. Beneficiile oferite publicului participant au vizat: observarea și perceperea lumii în întregul său (cu componentele, procesele și fenomenele caracteristice), cucerirea universului cunoașterii prin înțelegere și aplicare. Valoarea formativă a experimentului contribuie la dezvoltarea spiritului de observare, investigare și interpretare a datelor experimentale. Cele mai interesante și distractive experimente au fost filmate și plasate online. Efectuate cu materiale simple, instrucțiuni explicite și detalii de realizare, experimentele puteau fi efectuate în condiții de casă. Au trezit curiozitatea participanților temele experimentelor *Ploaia de meteoriți*, *Porumb săltăreț* (Filiala „L. Rebreanu”), *Spumă colorată* (Filiala „Târgoviște”), *Cristale de sare* (Filiala „A. Mickiewicz”), *Potpourri de gheață* (Biblioteca Centrală), *Imprimă modele frumoase* (Filiala „Alba Iulia”), *Mărul s-a oxidat* (Filiala „H. Botev”).

Generalizarea tuturor activităților organizate de filialele BM „B.P. Hasdeu” au fost reflectate într-un produs video *Provocarea verii 2020 (final)*.

Toți participanții la program au primit diplome de încurajare și de progres în lectură: *Cititor avansat* (pentru activitate de citire perseverentă, atitudine responsabilă și implicare activă în formarea profilului intelectual al cititorului-model în cadrul „Turnirului lecturii”), *Cititor selectiv* (pentru interes creativ și corectitudine în completarea fișei de autoevaluare din „Kitul cititorului”), *Mențiune de cititor debutant* (pentru eforturi constante și reușite în cariera de cititor în cadrul „Turnirului lecturii”).

În concluzie, menționăm că programul *Provocarea verii* este un model de explorare, descoperire și aplicare a cunoștințelor în stil inovativ și corespunde cerințelor actuale ale epocii noastre.

PROVOCAREA VERII – CALEIDOSCOP ONLINE

Svetlana GUMENI,
șef, Filiala „A. Mickiewicz”

Anul acesta a avut loc cea de-a doua ediție a programului estival *Provocarea verii*, care s-a realizat în toate filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Reieșind din concluziile pe care le-au făcut colegii noștri din biblioteci după prima ediție a programului, vara aceasta *Provocarea verii* a fost realizată pe trei dimensiuni: Lectură, Joc și Experiment.

Cu toate că ediția din acest an a avut loc la distanță, prin intermediul platformelor de comunicare online, copiii s-au înscris și au participat la program încrezuți că va fi o vară diferită, una plină de experiențe și cunoștințe noi. Filiala de cultură și literatură polonă „A. Mickiewicz” nu și-a dezamăgit cititorii nici de data aceasta, ei având parte de un program foarte divers, interesant și cu multă distracție.

Acest program estival, cu siguranță, a contribuit la formarea și creșterea intelectuală a fiecărui participant, formându-i noi competențe interdisciplinare. Activitățile au fost proiectate în așa măsură, încât să fie completate reciproc, cu finalități de formare a noilor abilități și aptitudini, care să satisfacă interesul de cunoaștere la o anumită vârstă.

La compartimentul *Lectură*, copiii au povestit despre experiența lor personală, despre cum aleg o carte sau alta, pe ce recomandări se bazează, care sunt genurile de cărți și subiecte pe care ei le aleg și, desigur, care sunt personajele pe care le preferă cel mai mult. La rândul nostru, am venit și noi cu recomandări de lectură, am discutat despre opere cunoscute, personaje și tipurile lor, mesaje pe care le recepționăm în urma lecturii, dar și despre stările emoționale pe care le transmit cărțile.

Pentru a menține interesul viu pentru lectură pe perioada întregii veri, zilnic, copiilor li s-au recomandat cărți noi sau recent intrate în filiala noastră. De exemplu: *Colț alb* de Jack London, *Minunea* de R.J. Palacio, *35 de zile de speranță* de Anna Gavalda, *Emil și detectivii* de Erich Kästner, diverse enciclopedii, cărți despre magie, experimente neobișnuite ș.a. Ne-a uimit faptul că participanții veneau și ei zilnic cu propria lor listă de recomandare.

Autori ca Petre Ispirescu, Aurelian Silvestru, Nicolae Dabija, David Walliams și H.C. Andersen au fost prezenți în liste drept scriitorii preferați pe care i-ar recomanda tuturor și care le-a influențat modul de gândire.

Pentru a înțelege mai bine operele lecturate, copiii au tălmăcit sensul poveștilor de-a fir a păr, au studiat cu atenție tipurile de texte după scopul comunicării și după stil, încercând fiecare să descrie textele alese inițial.

Deși nu e foarte ușor, copiii s-au descurcat de minune, iar la final, drept experiment, au „transformat” poveștile în texte nonliterare. Surpriză pentru toți a fost faptul că exercițiul complicat la început, a devenit foarte vesel și distractiv spre final, iar rezultatele au fost destul de interesante pentru copii.

Pe lângă lectura propriu-zisă, sesiunile noastre au ajutat copiii să înțeleagă mai bine câte tipuri de texte și personaje există și cum le pot determina, fapt ce le va prinde bine pe viitor în programa școlară.

Cel mai mult pe participanți i-au impresionat sesiunile în care am depistat echivalentele proverbelor engleze în limba română și cercetarea istoriilor reale care au stat la baza faimoaselor povești ale Fraților Grimm.

Tot la acest compartiment am abordat împreună cu participanții cele mai neobișnuite tematici, precum: istoria automobilelor, lupii din literatură și artă, cele mai ciudate clădiri, cele mai neobișnuite biblioteci din lume ș.a.

Provocarea verii nu a fost o provocare doar pentru copii: de cele mai dese ori participau și părinții, iar în unele cazuri chiar și buneii, acesta fiind și unul dintre avantajele programului care a avut loc la distanță – adulții având posibilitatea să participe împreună cu copiii lor la activitățile pe care le organiza biblioteca. În filiala noastră, copiii au avut posibilitatea să aleagă singuri temele care urmau să le discutăm a doua zi, iar interesul devenea și mai mare.

Compartimentul *Lectura* s-a încheiat cu un mini-test la viteza citirii. Fiecare participant a lecturat aceeași poveste timp de 60 de secunde. Cele mai impresionante rezultate au fost de 195 de cuvinte pe minut la vârsta de 10-12 ani.

La capitolul *Experiment*, Biblioteca Municipală a fost foarte pregătită, propunând copiilor zilnic câte un experiment ușor de urmat acasă cu părinții, folosind cele mai inofensive și ieftine ingrediente. Timp de nouă săptămâni, de luni până vineri, toate cele 27 de filiale ale Bibliotecii Municipale s-au transformat în laboratoare de explorare unde avea loc o adevărată magie, combinând talente, competențe cu implicarea angajaților bibliotecii, a voluntarilor și, desigur, a copiilor. Filiala noastră a venit și ea cu câteva experimente care au atras un număr foarte mare de vizualizări în mediul online: *Cum poți obține cristale de sare în condiții de casă*, *Cum poți umfla un balon fără să îl atingi* sau *Cum identificăm cantitatea de amidon din pâine* ș.a.

Experimentele chimice pentru pici și părinții lor au fost savurate din plin, în special de copiii care s-au bucurat foarte mult că

au posibilitatea să încerce aceste experimente din produse pe care le au la îndemână, chiar și acasă. S-a observat că aceste teme sunt mult mai ușor asimilate, iar participanții înțeleg mai bine funcționarea lucrurilor.

În cadrul componentei *Experiment*, ne-am axat mult pe educația STEAM, pentru a dezvolta la copii noi abilități, ce le vor prinde bine nu doar în școală, ci și pe parcursul vieții.

Cea care s-a bucurat de o popularitate enormă din partea copiilor a fost componenta *Joc*. La capitolul acesta, copiii sunt cei mai pregătiți și binedispuși să participe, deoarece jocul este metoda prin care ei asimilează și însușesc cel mai bine informația oferită de adulți. Jocul este cel mai prezent moment din lumea copilăriei. Ținând cont de faptul că este și cea mai ușoară formă de învățare în care copilul se regăsește, biblioteca noastră a oferit participanților o varietate mare de jocuri de cunoaștere, de logică, jocuri pentru îmbunătățirea capacităților de citire, jocuri de înțelegere a textului, activități recreative și educative pe interesul lor și mai multe idei de jocuri în aer liber. Anume jocul s-a regăsit plenar în cadrul programului și a fost o altă provocare memorabilă în această vară.

Unele dintre cele mai apreciate jocuri au fost: *Call my bluff*, unde copiii încercau să ghicească sinonime la cuvintele rare pe care tot ei le găseau în cărțile lecturate; *Piramida personajelor*, unde au plasat pe scara de preferințe personajele dintr-o anumită operă, iar spre final chiar au schimbat și sfârșitul operelor după propria lor părere.

Provocarea verii din acest an a avut drept scop și susținerea alfabetizării funcționale, axându-se pe principiul continuității. Acesta s-a dovedit a fi cu adevărat o bună ocazie și oportunitate oferită cu generozitate copiilor Chișinăului. Participanții la „Turnirul lecturii”, care au răspuns la provocarea „Reîncarcă cartela de lectură zilnică minim cu 20 de minute”, au utilizat formulele de autoevaluare din „Kitul cititorului” și au citit mai mult de 1 oră pe zi au primit *Diploma de cititor avansat*. Ne bucură enorm faptul că unii cititori ai bibliotecii alocă lecturii câte două ore pe zi, acesta fiind, în opinia lor, modul perfect de a te relaxa și, totodată, de a afla ceva nou.

Diploma de cititor selectiv a revenit celor care au lecturat zilnic câte 20 de minute și și-au autoevaluat lectura în baza formularului din „Kitul cititorului”, iar *Diploma de debutant* a fost înmănată celor care doar au citit 20 de minute pe zi.

Filiala „A. Mickiewicz” a apelat foarte frecvent și la platforma *Provocarea verii – 2020*, cu componentele ediției actuale (Lectură. Joc. Experiment) și a recomandat-o cu încredere copiilor și părinților, platforma fiind un suport metodologic cu idei și exemple de petrecere a timpului frumos și util. Pe această platformă au fost incluse recomandări de lectură pe diferite domenii, mai multe idei de jocuri, au fost plasate înregistrări video cu diverse experimente, pentru a fi exersate și în condiții de casă împreună cu toată familia. Astfel, copiii au avut posibilitatea să studieze pe viu, să fie în contact direct cu realitatea, fiind motivați, în acest mod, să învețe, să experimenteze prin descoperire.

Participanții actualului program estival au citit zilnic, s-au jucat, au experimentat în baza unor agende bine construite împreună cu bibliotecarii. Această nouă experiență de a desfășura activități exclusiv online a fost o adevărată provocare atât pentru bibliotecari, cât și pentru participanți, dar ne-am adaptat rapid cu toții la situația creată și am avut parte de o vară cu adevărat productivă pentru fiecare dintre noi.

Astfel, biblioteca noastră, împreună cu celelalte filiale ale Bibliotecii Municipale, a oferit chișinăuienilor o vară plină de activități interesante, interactive, amuzante, originale, care au susținut învățarea, dezvoltarea social-emoțională, jocul și distracția.

Prin intermediul acestui program estival biblioteca a contribuit nemijlocit la formarea și consolidarea competențelor de lectură și de petrecere a timpului liber util și plăcut, la cultivarea capacităților creative prin joc și experiment, onorând angajamentul realizării obiectivelor de dezvoltare a unei comunități inteligente.

După cum au menționat și părinții participanților, *Provocarea verii* în acest an a devenit pentru copii un adevărat refugiu de rutina plictisitoare a zilei și o modalitate bună de a petrece la calculator timpul cu folos.

Unii susțin că copiii au început a citi mai mult, de când participă la provocare, iar exemplul lor este urmat și de frații mai mici.

Ne mândrim cu faptul că am reușit să fim de folos comunității noastre chiar și în perioada de criză. La fel, avem satisfacția că utilizatorii noștri au ales cartea și biblioteca pentru a petrece timpul liber într-un mod util și plăcut.

ECOLECTURĂ – CARTEA DE VIZITĂ A BIBLIOTECII „TÂRGOVIȘTE”

Liliana JUC,
șef, Filiala „Târgoviște”

Întotdeauna ne doream cărți bune și lecturi de calitate, promovarea unei literaturi de calitate și valorizarea operelor merituose. Acest lucru am îndrăznit să-l facem prin fondarea serviciului „Biblioterapie” care, mai târziu, își schimbă denumirea în „Ecolectură”, fiind astfel mai aproape de conceptul pe care îl are în sine – cultivarea și promovarea unei tradiții de a citi *eco*.

Așadar, pe data de 27 octombrie 2017, am inițiat un serviciu de cultură și recreere, destinat grupului de vârstă adulți. Scopul stabilit al serviciului este schimbul de cunoștințe socio-culturale, geo-istorice, interculturale, interdisciplinare și transdisciplinare pentru promovarea literaturii în toată diversitatea ei. Obiectivele prin care ne propunem să realizăm scopul enunțat sunt: punerea în circuit a marilor opere, explorarea și proiectarea lor în experiența de viață profesională și personală. Serviciul își va desfășura activitatea în formatul atelierelor literare.

La prima ședința, au fost invitate bibliofilele Carolina Dodu-Savca, doctor, conferențiar universitar; Victoria Fonari, doctor, conferențiar universitar; Angela Cutișevschi, casnică; Ludmila Rubanovici, doctor, profesor de bioetică, Universitatea de Medicină „Nicolae Testemițanu”; Carolina Juc, masterandă USM; Elena Cebotari, CNEPB; Selena Taragan-Badea, Secția studii și cercetări; Larisa Ungureanu, doctor, critic de teatru și film. În cadrul acestui atelier a fost definită noțiunea de „biblioterapie”. Conceptul de „ecolectură” a fost adus de către Carolina Dodu-Savca, specialist în literatura universală, autoarea unei monografii și a unor lucrări metodico-didactice. Ea a vorbit despre o lectură asumată, de calitate, cu multă responsabilitate, selectivă, despre optarea pentru cărți bune. În acest context, Carolina Juc a prezentat cartea *O mie nouă sute optzeci și patru* de George Orwell. Au urmat dezbateri/analiză

de amploare pe marginea romanului propus. La final, după polemici pe diverse paliere, participantele au fost invitate la momentul creației, unde fiecare și-a creat un suport pentru cănuța de ceai.

Pentru atelierelor literare desfășurate ne pregăteam în prealabil, minuțios, nu doar cu lecturi chibzuite, cu creionul în mână, dar elaborând împreună cu membrii echipei „Târgoviște” artefacte, expoziții de carte, creând un spațiu relevant volumului ce urma să fie pus în discuție. Așa apăreau capodopere de design, precum „Oră/timp/spațiu” în baza romanului *Ora 25* de Virgil Gheorghiu, „Hrușciovka” în baza romanului *Vremuri second-hand* de Svetlana Aleksievici, șemineul în „Peisaje de iarnă”, *Scrisoare de dragoste* de Mihail Drumeș etc. Evident faptul că atunci când prestezi un serviciu pe care îl dorești drept *cartea de vizită a bibliotecii*, aceasta necesită timp, investiție morală, iar ajustarea adecvată a spațiului, crearea unor detalii, accesorii devin și ele parte a complexității. În cazul serviciului „Biblioterapie” ne asumăm responsabilitatea de a crea un spațiu zen, ne angajăm într-o misiune dificilă, dar mai plăcută, de a crea un cadru reconfortant, care motivează, inspiră, creează dispoziție de lucru. Or, menirea noastră era și rămâne de a aduce puterea tămăduitoare a cărții și invocarea la *ecolectură*.

Cele mai memorabile ateliere sunt: *Ora 25* de Constantin Virgil Gheorghiu, *Fabule moderne* de Tatiana Țibuleac, *Vremuri second-hand* de Svetlana Aleksievici, *Scrisoare de dragoste* de Mihail Drumeș, *Richard al III-lea nu se mai joacă* de Matei Vișniec, *Mansardă la Paris cu vedere spre moarte* de Matei Vișniec.

Vom trece în revistă volumele propuse drept *ecolecături*.

Ora 25 de Constantin Virgil Gheorghiu este un roman despre oameni în toate formele lor, despre cum dezumanizează războiul, despre dezastrul istoriei. Drept introducere în ședința atelierului a fost lectura poeziilor *Ceasul de-apoi* de Tudor Arghezi, *Rondelul orelor* de Alexandru Macedonski, *Ultima oră* de Ion Minulescu și reflecția asupra picturii celebre *Persistența memoriei* de Salvador Dali. Discuția declanșată în jurul noțiunii de timp/oră a tatonat terenul pentru dezbateri în baza romanului *Ora 25* de Constantin Virgil Gheorghiu. Romanul în sine este ușor de lecturat, având fraze scurte ca *focuri de mitralieră*, cum spune critica literară, dar greu de suportat și acceptat, deoarece personajele îndură un calvar care depășește imaginația malefică. Mircea Eliade într-o scrisoare adresată autorului va spune: „N-am citit nimic, în nici o literatură, care să se apropie, cât de departe, de teroarea istoriei pe care o îndură personajele Dumitale. Consider *Ora 25* una dintre cele mai mari cărți ale generației noastre, din toate țările.”

În *Peisaje de iarnă* a intrat Atelierul literar *Fabule moderne* de Tatiana Țibuleac. Acest volum, gen jurnal/memorii, ne-a dat o mulțime de povești, istorii verosimile, ce devin aforisme prin maniera inconfundabilă a autoarei de a aborda lucrurile, de a stârni dragostea și empatia cititorului. „Cartea, deși este a mea, nu este a mea. Ea aparține oamenilor care și-au deschis sufletul în fața unei străine. Eu nu am făcut decât să le ascult poveștile”, spune Tatiana Țibuleac. Discuțiile în jurul șemineului au fost pline de uimirea textelor frumoase prin surprinderea intactă a unor detalii,

prin redarea unor narațiuni vrednice de admirat, printr-o scriitură elaborată, ce copleșește prin autenticitate.

Volumul *Vremuri second-hand*, „genul vocilor umane”, precum zice autoarea Svetlana Aleksievici, ilustrează cu mare înțelegere efectul istoriei asupra detaliilor vieții, de la macro la micro. Vocile aparțin oamenilor sovietici, cei care au prins în pliurile vieții măreția și decăderea uneia din cele mai mari puteri ale lumii. Această ședință a purtat discuții șagalnice și aprinse, fiecare venea cu evocări luminoase, năucitoare din copilăria, tinerețea mai mult sau mai puțin sovietică, vizavi de istorisirile martorilor din acest roman nonficțiune, care a generat atâtea și atâtea emoții.

Atelier literar *Scrisoare de dragoste* de Mihail Drumeș, un roman primit foarte bine de public și mai puțin de critici, care, la ora actuală, este foarte îndrăgit de către adolescenți. După expunerea rezumativă a subiectului cărții, am trecut la analogii, asemuiri ale cuplului Anda și Dinu cu alte cupluri și idile din literatura universală și română, precum, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* sau *Patul lui Procust* ale lui Camil Petrescu, sau cuplul din filmul *Becoming Jane*, prototipul scriitoarei Jane Austen. Ședința a căpătat o alură liric-romantică prin decor, maniera de moderare, prin jocuri cognitive: începuturi de citate despre dragoste din scriitori celebri pe care noi a trebuit să le continuăm. Am fost împărțiți în două grupuri: „Ele” și „Ei”, unde, după bilețele cu un indiciu, trebuia să ne găsim între noi perechea „El” și „Ea” din literatura română (*Tema pentru acasă* de N. Dabija, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* de C. Petrescu, *Lucașfărul* de M. Eminescu), analogii ale cuplului din *Scrisoare de dragoste* cu cuplurile din romanele *Ion*, *Roșu și Negru*, *Bel-Ami*.

Prin aceste ședințe cu discuții literare am reușit să fidelizăm participantele, să incităm curiozitatea cititorilor, să punem în circuit opere valoroase, să le explorăm și proiectăm în experiența de viață profesională și personală, să edificăm o tradiție de a face ECOLECTURĂ.

SĂPTĂMÂNA CREATIVITĂȚII ȘI INOVAȚIEI 2020: STAREA DE ÎM-PRE-U-ŢĂ

*Conf. dr. Lidia KULIKOVSKI,
director adjunct, BM*

Al șaselea an, în luna aprilie, Creativitatea și Inovația se ridică pe cel mai înalt pedestal la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. În fiecare an, gândind conceptul Campaniei, mă întreb: „De ce ne asumăm acest scop, dacă nimeni nu ne obligă?”. Dar, de fiecare dată, îmi amintesc de John Kennedy: „Am ales să mergem pe Lună... Nu pentru că este ușor, ci pentru că este greu”. Să organizezi o campanie de amploare nu e ușor, e foarte dificil. Asta s-a întâmplat cu alte campanii care au fost programate pentru 2019. Niciuna din ele nu s-a realizat nu din cauza lipsei capacităților sau competențelor profesionale, ci pentru că e dificil... Anul acesta, cu pandemia și izolarea, am fi putut contramanda campania, dar parcă-mi părea o lașitate abandonul unei cauze care s-a instalat ca în casa ei în cultura instituțională, în mentalitatea angajaților, devenind atât de familială și așteptată.

Am gândit un alt concept, adaptat la circumstanțe, fără așteptări, indicatori de impact, cu un singur scop: *Să creăm împreună, să învățăm împreună*. Îndoieli aveam multe și... iarăși Kennedy. Întrebat, de ce să-și asume America scopul să ajungă pe Lună, a răspuns simplu: „Acest scop ne va ajuta să ne organizăm și să măsurăm ce este mai bun din energiile și aptitudinile noastre”. Se referea la cunoștințe, tehnologii, crearea de noi produse. M-a convins curajul lui de a crede că a face ceva dificil va duce la ceva nou... Noi, fiind acasă, în izolare de două luni, aveam nevoie să testăm ce a mai rămas din energiile și aptitudinile noastre. Ne trebuia doar un imbold ca să ne organizăm și să măsurăm. Să ne „zdruncinăm”, cum a zis Angela Borsh. Acum, post-eveniment, rămân în continuare la varianta-ibold: participanții s-au „zdruncinat” singuri, răspunzând, din instinct și din obicei educat, la chemarea

creativității și inovației. Am scris „obicei educat” pentru bibliotecarii noștri, care știu deja că SCI e un mega-brainstorming, că e cea mai bună metodă prin care își depășesc teama/rezistența de creativitate, o cale de asumare inteligentă și de soluționare a unor situații.

Într-un volum despre selecția naturală, deschis accidental, mi-a sărit în ochi un pasaj scris parcă pentru Săptămâna noastră, a creativității: „A face ceva ușor nu duce la nimic nou. Pentru că ușurința vine exact din a ști cum se face. Dificultatea vine din contrariu, din pătrunderea pe teritoriu necunoscut”¹. Astfel, un danez necunoscut (nici nu-mi amintesc de ce am cumpărat această carte) și un american (și azi, exemplu de curaj pentru mine), m-au convins să nu abandonez ideea, să cred că SCI va avea loc pe un nou teritoriu – online. Este de remarcat că această tranziție a avut loc fără a fi rezultatul unei decizii conștiente, centralizate. Fascinația mișcărilor organizate se manifestă prin corelarea pasiunii cu efortul pe care oamenii îl investesc într-un proiect și cu rezultatul acestuia. Deși SCI 2020 avea rezultatul în umbra scopului, oamenii au dat dovadă de generozitate, spirit public și sentiment al angajamentului, creativitate, altruism și tovarășie (dăm ceva tuturor celorlalți), produse creative sau doar decentă obișnuită. Pentru a câștiga, creăm starea de a fi împreună: *îm-pre-u-nă*... Jocul împreună are rezultatul câștigurilor ce reiese din exprimarea de sine, frumusețe, în beneficiul celor mulți.

Aceasta nu este doar povestea SCI. Este povestea Echipei Hasdeu. Pasiunea, dorința de a participa, de a demonstra abilitățile sunt caracteristici care ne-au ajutat să creăm atâtea frumuseți (a zis Aliona Nosatii, văzând în produsele colegilor „frumuseți”, în sens de produse creative), să depunem atâta efort, în general (Angela Borsh ar fi zis, dacă o întrebam, ar fi zis și Oxana Andreev, și Doina Vicol, și Liliana Juc, care, pentru prima dată, au avut rol de gazdă și de facilitator într-o campanie). Efortul a contat pentru a ne bucura pe noi înșine, pentru că de asta suntem împreună, spre bucuria celorlalți, pentru că ne inspira pornirea creativă și bunăvoința de a coopera, simțită din prima zi. Cum s-a exprimat Lina Iftodi: „Ne părea un joc, dar chiar am depus efort. Echipa noastră a lucrat coroborativ pentru a răspunde, măcar decent, la provocări. La unele provocări am lucrat întreaga zi”.

¹ NØRRETRANDERS, Tor. *Omul generos: a-i ajuta pe alții este cel mai sexy lucru pe care îl poți face*. București: Publica, 2008, p. 255.

Avea dreptate, cine a zis, că pasiunea ne ridică până acolo unde ne este locul.

Creativitatea nu se poate face în baza regulilor, este nevoie de experiențele mării afecțiuni... SCI a oferit această ocazie. Experiența SCI a inclus activități experimentale, în expresia cunoscută ca „reciprocitate puternică”. Bibliotecarii au fost generoși unii cu alții, au împărțit/împărțășit din ce au cu alții, au contribuit la bunuri și proiecte comune. Fapt demonstrat la SCI 2020 că aceste calități/atitudini pozitive se aplică cu atât mai puternic, cu cât relațiile sunt mai strânse între oameni. Încet, începând cu prima ediție, Echipa a evoluat printr-un proces laborios și formativ spre educarea „atitudinii de creativ/ă”, a virtuții de reciprocitate, a relațiilor de coeziune (aflate, de regulă, pe fundal) care au dat roade. Avem la BM circuite care ne fac să cooperăm. SCI e unul dintre cele mai eficiente dintre acestea. Cum zice Seth Godin, „cele mai bune interacțiuni profesionale nu sunt cele cu străinii, ci cele cu tribul”¹ (în sensul de echipă). Tribul nostru s-a manifestat și a demonstrat că legăturile mai strânse produc rezultate mai bune, iar cel mai nimerit slogan al SCI, dacă am fi ales unul, ar fi fost: *Dați-mi voie să mă întrec pe mine însumi*. În Săptămâna Creativității și Inovației (15-23 aprilie) peste toată țara auzai un strigăt prelung din inima bibliotecarului creativ de la BM „B.P. Hasdeu”: „Dați-mi voie să mă întrec pe mine!”

Dacă i-am întreba pe angajații noștri, unde erau atunci când lumea se schimba, câți dintre ei ar răspunde „în campanie”, oricare ar fi ea, nu anume SCI? Pentru că aflarea într-o campanie fie de Creativitate, de Inovare, de Știință sau Educație nonformală te poziționează, localizează, aliniază la procesul evoluționist de dezvoltare personală și creativă pentru a schimba munca, viața, lumea...

Munca noastră e, în general, o platformă, în care ne exprimăm eul (talentul, abilitățile, generozitatea, darul), realizând servicii, produse și relații. SCI e, la fel, o platformă, dar vremelnică și de aceea e una intensă. Fiind limitată temporal, cere efort emoțional: să dovedești, să demonstrezi capacitate, abilitate, agilitate, creativitate și inventivitate – dificilă sarcină. SCI a fost o oportunitate de a exersa dificilul și arta stării de a fi împreună, o ocazie de a concepe ceva nou, unic, pe care nu l-au mai făcut anterior (de exemplu, experimentarea formatului online de desfășurare a SCI).

¹ GODIN, Seth. *Linchpin: Ești de neînlocuit?*. București: Publica, 2018, p. 229.

SCI are o valoare, una de maximă importanță – libertatea! Libertatea fără grade de a decide: cum să răspundă, prin ce soluții, produse, acțiuni. Ei gândesc, ei aleg: vor câștiga sau vor pierde, vor fi parte a echipei sau nu. Dacă experimentează un eșec, învață cum să aleagă o nouă formă, cale, produs, sau cum să decidă: care este mai creativă, mai viabilă; învață de la alții din echipă care au reușit. Unii bibliotecari aderă la SCI, acordându-și, de la început, o notă de trecere – nu pretind mai mult. Unii își acordă nota 10, alții – 10+. Nu importă. Toți ajung învingători, unii chiar campioni... Printre ei foarte mulți sunt oameni „de neînlocuit” (termenul lui Seth Godin), „inconfundabili”¹ (Srinivas Rao), iar Biblioteca „Transilvania” cere nominalizarea *Bibliotecarul indispensabil* (în această ediție SCI!).

„Avem nevoie de SCI?”, întreb, inversând spre noi subiectul lui John Kennedy. Da! Avem! Noi sperăm că chișinăuienii așteaptă cu nerăbdare și bucurie serviciile, produsele noastre, că ne vor lua cu asalt, că ne vor sprijini, ovaționa, admira... Ei au acum mult „mai multe opțiuni și mai puțin timp ca niciodată”, cum afirmă S. Godin... Și că trebuie să ne batem pentru atenția lor, cum ne-a învățat Artur Gurău la atelierul *Economia atenției*. Ne batem prin crearea de produse inovative, oferte creative, povești ca în *1001 de nopți* despre activitatea noastră, proiecte de anvergură precum: *Provocarea verii, Inițiative educaționale și civice, Library space technology network la Chișinău*²; prin implicarea cât mai multor utilizatori în activitățile noastre, captarea unor segmente de piață-lipsă în programele și statisticile noastre. Suntem o profesie și un domeniu care are la baza activităților sale reguli fără sentimente. Acum, ca profesie și ca domeniu, suntem în pericol. Avem o viață plină de incertitudine. La SCI participanții au tratat incertitudinea pandemică ca formă de nelimitare.

Campaniile ca SCI, „Hora Științei”, „Zile Educației Nonformale” sunt inițiative care educă. Și a început să ne pese de cei mulți care ne utilizează serviciile, de interesele lor, de starea lor (exprimate în produsele lor oferite la *Mapa cu idei, La o cafea*). E o atitudine pe care nu o poți pune nici într-o politică, nici într-o strategie, dar

¹ RAO, Srinivas. *Inconfundabil: De ce este mai bine să fii unicul în loc de cel mai bun?*. București: Publica, 2017. 212 p.

² <https://lstn.wolba.ch/>; <http://www.hasdeu.md/activitate-proiectul-library-space-technology-network-in-chisinau>

fără ea nu reușește niciun proiect, nicio acțiune și nicio strategie. Anume în aceste campanii carisma se transformă în leadership. SCI nu a condiționat prin nimic implicarea emoțională, dar s-a produs. Toate creațiile, produsele, ca răspunsuri la provocări (cu profunzime profesională sau fără) le considerăm contribuții-daruri oferite BM și comunității chișinăuiene.

24 de biblioteci, 63 de bibliotecari nu au pregetat să-și pună la dispoziție competențele și să-și răspândească ideile. Fiecare dintre ei s-a transformat în bibliotecarul care născocеște idei noi și le pune în practică, în cineva care găsește noi moduri de exprimare a mesajelor, produselor, provocărilor, noi metode de interacțiune, noi căi de a transmite emoții, noi moduri de a se conecta, noi moduri de a fi împreună și noi moduri de a participa la o cauză comună. Mai mult, au fost artiști: au creat postere grafice (cele mai multe din cei șase ani de SCI, demonstrând abilități performante), videouri, prezentări-sinteze ale provocărilor (parcă, concurând între ei). Făceau caracteristică textuală, apoi poster, peste o zi – video (*Parada posterelor, Mapa cu idei, Biblioteca cu idei, Sunt creativă, Obiectivele Dezvoltării Durabile, La o cafea, Campioni și nominalizări*), își autoevaluau produsele, le refăceau, le completau cu unele aspecte scăpate... ceea ce demonstrează că bibliotecarii noștri au atins un nivel superior de muncă: nu se plafonează pe aspecte ca „unde”, „cum” s-a făcut lucrul respectiv, ci „cum” prezintă rezultatele, efortul emoțional, „cum” schimbă ceva în bine – aspecte mult mai valoroase.

SCI 2020 a conferit șase zile de glorie creativității BM „B.P. Hasdeu”.

Ca să reușești, nu sunt suficiente cunoștințele profunde, care îți aduc necazuri. Cui îi place să demonstrezi ceva, să spui că e greșit sau incorect (calea, politica, strategia, tactica) – primești pumni și dizgrație. Schimbarea pe care o face SCI este educarea și instruirea oamenilor să fie capabili să muncească fără a fi ghidați, este crearea unei echipe capabile să identifice soluții – cel mai pregnant aspect, observat la SCI 2020. Starea creată de aceste schimbări nu lasă loc criticii, interpretărilor, pentru că fiecare participant e o piesă a întregului care se șlefuește continuu.

SCI a fost cu provocări, dar fără hărți. A lucra în absența unei hărți necesită viziune, dorință, efort emoțional. La SCI au muncit cu sentimente, colegialitate, generozitate, reciprocitate, demonstrate și aplicate de bibliotecari.

Mai există o întrebare! De ce participă, an de an, atâția bibliotecari și biblioteci? Biblioteca Municipală nu oferă nici bonus și nici performanță pentru aceasta... Dacă la prima și la a doua ediție se urmărea o competiție, de la a III-a nu s-a observat atât de evident, iar a VI-a a fost cea mai colegială, generoasă ediție, competiția devenind irelevantă. Participă, pentru că le place să se implice la o experiență de care nu te saturezi, pentru că își doresc acest fel de provocări. Aș compara, câte o dată, SCI cu teatrul de stradă – au multe în comun: participativ, surprinzător și spontan, limitat în timp, creează în jur o atmosferă pozitivă, veselă, atrage copiii și implicit părinții (modelul live SCI cu utilizatori implicați), provocator prin nonșalanță, experimental, acțiuni concentrate, multă improvizare și creativitate – sau cu un spectacol, cu o formă de artă...

Doar două biblioteci nu au ieșit din cutia lor de rezonanță, nici nu au urmărit spectacolul...

Mi-am amintit, în context, de Philippe Petit¹, vestit în tinerețea mea, care spunea în *Jurnalul* său, rezonând cu Kennedy: „Știi că este imposibil. Dar știu că voi reuși. În clipa aceea, turnurile devin „turnurile mele”. De îndată ce ajung în stradă, un nou gând: da, este imposibil, așa că hai să ne apucăm de treabă”. Așa credem că gândesc și bibliotecarii noștri.

Bibliotecarii noștri erau pregătiți pentru această „aventură” creativă înainte ca SCI să prindă conturul unui concept. Era săptămâna lor. Sunt creativi și au instinctul educat să caute ocazii, lucruri la care să reacționeze sau să răspundă. Săptămâna Creativității a mai însemnat ceva: o evadare din izolarea de colegi. Comunicau între ei în starea de urgență pe chat-uri, la telefon, își comentau postările, dar rămâneau în izolare. S-a simțit că-i evadează, atunci când s-au reunit pe același tărâm online, dar pentru o cauză comună.

A fost o campanie reușită, fără resurse. Oricum, resursele sunt fungibile și nu ne-ar fi facilitat. A fost o experiență de care nu te saturezi. De aceea nu am abandonat-o. Abandonul nu este pentru noi, abandonul este o formă de exersare a futilității. Or, noi suntem echipa responsabilă, angajată, pregătită! Prea implicați ca să renunțăm!

¹ Philippe Petit: artist, acrobat francez „de înaltă sârmă”, care și-a câștigat faima, plimbându-se pe fir de sârmă între turnurile Catedralei Notre-Dame din Paris și între Turnurile Gemene ale World Trade Center din New York City (prima – arșă, a doua – rasă de pe fața pământului printr-un act terorist). A scris și un jurnal *Man on Wire (Omul pe sârmă)*. Disponibil: <https://bit.ly/3sZF5yG> (accesat: 09.05.20).

Reușita se dobândește conștient prin prestarea unui efort pentru o sarcină pe care cei care o percep pun mare preț. Campaniile încep în forță prin mesaje, încurajări, stimulări audio, video. De regulă, prima zi e înceată. Din ziua a doua, lucrurile se schimbă, se mobilizează mai multă lume și creșterea necesită un management suplimentat și o comunicare sporită. Responsabilitatea individuală clar stabilită, provocările explicit definite sunt o simplă necesitate, ca antidot la haos. Modul nonformal în care campaniile se organizează la început, organic, în jurul cauzei comune (pentru că așa se creează valoare și se generează beneficii), devine imposibil de susținut și de gestionat. Inexorabil, organizatorii trec la o concentrare mai intensă pe tactici subtile de intervenții... Creativitatea a fost cauza noastră unificatoare. A fost ușor să ne raliem în jurul ei cu fapte-produse, gânduri, sugestii. Cauza comună a furnizat echipei noastre posibilitatea să comunice și să interacționeze pentru a realiza ceea ce ne-am propus – să creăm împreună. SCI are propriile convenții profund empatică. Stimulăm, dar îi și facem să rămână în context, fără evadări – aceasta este legitatea nescrisă a unei campanii.

Când clădim strategia socială de cultivare a creativității în jurul unei cauze comune, piața noastră se deschide către un auditoriu mult mai vast decât ne-am imaginat vreodată. Există două componente ale succesului în această imensă piață: valoarea pe care o adăugăm și valoarea pe care o percep ceilalți. Trăim într-o lume care nu mai crede că ar trebui să lăsăm munca noastră să vorbească de la sine. Ar trebui să facem un efort să o arătăm și să lucrăm la o prezentare, pentru a ne asigura că ceilalți ne percep așa cum ne dorim. Bibliotecarii noștri au muncit și au creat sute și sute de acțiuni individuale centrate pe sarcini-provocări, au făcut povești digitale, video, podcasturi, postere, slide-show-uri, prezentări în PPT, teatralizări, pentru a-și împărtăși efortul și rezultatul lui.

Am găsit, într-un articol de pe *Oxford Review* că, prin ADN (99,9%), omenii sunt aproape identici între ei. Fiecare dintre noi are 0,1% care nu se mai repetă, nu a existat și nu va exista vreodată. Echipa Hasdeu a folosit acel procent unic de individualitate, punându-l împreună, în comun, și a obținut o combinație unică de experiențe, perspective, provocări, materializate în rezultate creative, distincte, inventive și originale. Fiecare bibliotecar a contribuit cu setul său propriu de provocări, de circumstanțe și cu propriul ritm de desfășurare care, în rezultatul comun, strălucea în semnătura proprie.

La BM „B.P. Hasdeu” ușa e întotdeauna larg deschisă creativității și orice bibliotecar, dacă intră pe această ușă, scoate la suprafață cea mai artistică și creativă față a sa. SCI 2020 a fost, într-adevăr, acel nou teritoriu în care regulile au fost redefinite, limitele posibilului au fost extinse până la cele ale potențialului propriu.

BM și echipa au obținut mai multe avantaje de pe urma SCI (despre acest aspect m-am referit în următorul articol din acest număr al revistei *BiblioPolis*)¹, unul dintre care este faptul că deținem acest instrument de educare a creativității legat deja indisolubil de cultura noastră și de devotamentul bibliotecarilor noștri. Literalmente, s-au dat peste cap, pentru a uimi colegii, dar, întâi de toate, pentru a crea ceva inedit, original, diferit (lista e foarte lungă). Doar concluzionez: succesul nostru este definit prin succesul bibliotecarilor noștri.

Am provocat bibliotecarii, bibliotecile, dar adevărata provocare a fost pentru echipa organizatoare: cum să determine herghelia asta (sper că nu supără cuvântul utilizat) plină de energie – echipa noastră – să se alinieze pe o foaie de parcurs numită SCI și într-un format neexperimentat până acum. Organizată profesionist și corelată cu efortul unei echipe creative, e de o eficiență nebună. Filosofia conceptului SCI 2020 a fost că orice realizare se obține cu ajutorul altor oameni: un mentor, facilitator, moderator (am utilizat acest triplu numitor pentru că le-a îmbinat pe toate). Am căutat intenționat pe cineva și l-am găsit. Au răspuns la prima chemare Oxana Andreev, Doina Vicol, Aliona Nosatii, Liliana Juc și subsemnata. Dar s-au implicat mai mulți cu diverse contribuții: Gabriela Bulduma (tutorial ZOOM formatori), dr. Mariana Harjevschi (facilitare curs *Advocacy*), Ludmila Pânzaru (platforme, vizibilitatea și funcționalitatea inițiativelor educaționale și civice), Tatiana Iovu (asigurare grafică și animații). Fiecare a avut rolul său aparte: facilitatorii, trainerii aveau rol informal, prin care și-au dat silința să mobilizeze oamenii, să-i susțină, orienteze, învețe cum să schimbe perspectiva, să-i evalueze; alții munciau în umbră, construind produse pe care nu le făceau, dacă nu erau, de exemplu, inițiativele sociale, or asta este fascinația unei campanii. Efortul lor, mult mai mare decât ne așteptam/așteptau, a fost condiționat de efortul Echipei Hasdeu (prea mare ca s-o aduc în economia acestei pagini, regăsindu-se la: <https://bit.ly/32SNkC3>).

¹ KULIKOVSKI, L. Creativitate și inovație – un *modus vivendi* al Echipei Hasdeu.

SCI a devenit o necesitate! Finalul unei SCI este începutul unui nou val, a unei noi cauze comune. Bateriile unui proiect creativ și inventiv nu se epuizează. Vom avea întotdeauna nevoie de o scânteie sau de o chemare la noi experiențe, perspective, provocări și aptitudini, prin care putem să aducem bibliotecii și Chișinăului o contribuție pe care nimeni altcineva, în afară de noi, nu ar putea să o aducă.

CREATIVITATE ȘI INOVAȚIE – UN *MODUS VIVENDI* AL ECHIPEI HASDEU

*Conf. dr. Lidia KULIKOVSKI,
director adjunct, BM*

LANSARE CAMPANIE ONLINE

În acest an, comunitatea mondială a celebrat Săptămâna Creativității și Inovației online, îndemnându-ne să ne dezvoltăm creativitatea și deprinderile de a gândi altfel. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” (BM) și-a anunțat Săptămâna Creativității și Inovației (SCI) în perioada 15-23 aprilie (exceptând Sărbătorile Pascale din perioada 18-20 aprilie), de asemenea, altfel, în regim online.

Fiind o primă practică de campanie online, nu ne-am propus să dezvoltăm tehnologii, incubatoare, hub-uri, start-up-uri, investiții și schimbări disruptive. Săptămâna Creativității 2020, la cea de-a VI-a ediție, a fost despre Inovare, Creativitate și Progres. Despre cum să apropiem lectura de cititorii noștri, aflați acasă; cum să răspundem la nevoia de povești a celor mai mici și a celor de vârstă 7-12 ani prin lecturi cu voce tare în limbi străine; cum să excelăm noi, bibliotecarii, pornind de la situația în care ne aflăm, și gândind-ne la întoarcerea noastră la muncă în regim normal, dar absolut altul. Programul SCI 2020 a inclus provocări, instruire, lecturi, povești și creativitate.

BM era într-o dilemă: să anunțăm SCI 2020 ca eveniment programat pentru zile normale de activitate, orientat spre utilizatori, sau s-o contramandăm? Totuși, dr. Mariana Harjevschi, director general, a hotărât s-o lansăm în condiții de izolare socială și debusolare pandemică. A fost elaborat un concept al SCI online, o abordare dictată de pandemia globală și inspirată din experiența internațională.

Fiind în izolare, am reușit să coagulăm o echipă, cu zone fixe de responsabilitate, de monitorizare a desfășurării și comunicării rezultatelor SCI 2020 de la distanță, pe rețele sociale, în mass-media. S-a dovedit a fi o echipă mobilă foarte eficientă compusă din Doina Vicol, Oxana Andreev, Aliona Nosatii, Liliana Juc, Angela Borsh și subsemnata. A fost elaborat un text-program (argument, scop, evenimente), care a fost trimis tuturor bibliotecilor (prin email), oferind detalii, explicații și descrieri ale fiecărui eveniment, activitate/provocare din program. Pachetul promoțional a avut un singur poster (Programul SCI) elaborat de Svetlana Andrițchi.

DESFĂȘURARE

ZIUA I, 15 aprilie. Provocarea I. *Biblioteca cu idei*
(moderator: formatorul Doina Vicol)

Provocarea *Biblioteca cu idei* cerea „să-și închipuie că avem cel mai mare perete pe care fiecare bibliotecar pune coperta unei cărți preferate, specificând ce idee a luat din ea pentru dezvoltarea personală”.

La *Biblioteca cu idei* au participat 23 de biblioteci, oferind 66 de produse (cărți) cu idei. Peste 60 de bibliotecari și-au prezentat cărțile preferate (unii, mai mult de 1 carte). Facilitatorul Doina Vicol a realizat 12 postere ce relevă interesele de lectură ale bibliotecarilor, dar și încheagă un tablou al valorilor și principiilor călăuzitoare ale Echipei Hasdeu în viață și în activitatea profesională, precum și gradul de emotivitate (atitudinea bibliotecarilor față de instrumentul muncii lor, cartea) și profesionalism (cunoașterea cărților, lectura bibliotecarilor, abilitățile de promovare și recomandare a cărților)¹. A fost un exercițiu bun în Anul Lecturii².

ZIUA II, 16 aprilie. Cursul online *Advocacy* pe platforma Udemy (formator dr. Mariana Harjevschi) și provocarea *Mapa cu idei* (moderatorul zilei: formatorul Oxana Andreev)

Ziua a II-a a avut două evenimente: lansarea Cursului online *Advocacy* pentru noii bibliotecari angajați, care are drept scop formarea abilităților de comunicare eficientă cu comunitatea, cu susținătorii și decidenții, a competențelor de valorificare eficientă

¹ La aceste aspecte vom reveni în alt articol.

² Vedeți sinteza zilei în grupul „Creativitate & Inovație” (16 aprilie 2020), rubrica „Anunțuri”: <https://bit.ly/32UQrt9> (accesat: 09.05.20).

a oportunităților de modernizare a bibliotecilor. S-au înscris și urmează cursul 14 bibliotecari ai BM și din alte biblioteci publice.

Prin provocarea *Mapa cu idei* am lansat o problemă, fiecare dintre noi urmând să pună un sticker (închipuindu-ne că suntem la un brainstorming) cu o soluție de rezolvare. Problema a fost actuală, stringentă, necesară: „Redeschidem biblioteca după starea de urgență? Ce facem? Intrăm în rutina noastră cea de toate zilele sau schimbăm ceva? Ce anume va fi altfel? Ce anume trebuie să schimbăm, să reinventăm?”

Moderatoarea Oxana Andreev a cumulat într-o mapă virtuală toate sugestiile, propunerile bibliotecarilor noștri. Creativă fiind, Oxana a găsit un mod frumos de prezentare, folosind Canva & Movie Maker. Ideile venite de la biblioteci pot fi baza unui plan de activitate post-izolare: unele idei au fost hainoase, altele bune, iar o parte din ele chiar strălucite, inedite! Avem un produs de calitate, demonstrând creativitatea prin abordarea formatului prezentării rezultatelor. Bine lucrat!¹ Atent analizate, am observat multe idei similare cu ale bibliotecilor din alte țări și cu recomandările IFLA, ALA: de la viziune, valori, planuri, chei de succes, la reevaluarea serviciilor, la trecerea serviciilor pe online, atragerea voluntarilor pentru a duce cărțile acasă la cititori ș.a. Puse cap la cap, adăugând și altele, am putea elabora un plan de activitate post-pandemică. Cum zice moderatoarea Oxana Andreev, e o mapă cu „toate gândurile și propunerile de restart ale activității bibliotecilor după carantină”. Au participat 24 de bibliotecari, reprezentând 20 de biblioteci și două secții.

ZIUA III, 17 aprilie. Inițiative educaționale, sociale și civice

Lansarea inițiativei educaționale *Voi stați acasă, noi povestim*, prin care aducem mai aproape bucuria lecturii, semnificația profundă a poveștilor și a basmelor pentru cei mai mici cititori în cadrul Săptămânii Creativității și Inovației, invitând părinții, bunei să se bucure împreună cu echipa de bibliotecari și prieteni ai bibliotecii, care narează și împărtășesc sfaturi de alfabetizare timpurie. Bibliotecile s-au implicat foarte activ cu povești citite, teatralizate, digitale și, astfel, s-a pus baza unei colecții de povești produse la BM. Rezultat meritoriu. Evidente au fost contribuțiile bibliotecilor „Transilvania”, „Ștefan cel Mare”, „L. Rebreanu”, „Adam Mickiewicz”, „Ovidius”, CAIE. S-a creat un site special.

¹ Vedeți produsul „Mapa cu idei”, publicat pe „Creativitate & Inovație” (21 aprilie 2020), la următorul link: <https://bit.ly/3eAZjcJ> (accesat: 09.05.20).

Lansarea inițiativei civice *Lecturi cu voce tare*. Inițiativă venită de la următorii/prietenii BM din străinătate, care aduc cititorilor noștri de vârstă 7-12 ani bucuria lecturii poveștilor în limbile engleză, franceză, germană. Deocamdată s-a lecturat în engleză (Luxemburg), italiană, franceză și spaniolă. La inițiativă au aderat și bibliotecari și cititori ai BM, care au citit în limba franceză („Ștefan cel Mare” și „Ovidius”). *Lecturi cu voce tare* s-a desfășurat zilnic, fără întreruperi, în perioada 17-24 aprilie. E o primă inițiativă la care tot mai mulți oameni, din mai multe țări, aderă demonstrând deschidere civică.

ZIUA IV, 21 aprilie. Provocarea *Sunt creativ/ă* (moderator: formatorul Aliona Nosatii)

Sunt creativ/ă avea drept scop să provoace și să stimuleze creativitatea bibliotecarilor noștri: să scrie (o poezie, un eseu), să deseneze, mimeze, teatralizeze, jongleze, cânte, să născocască ceva original.

Aliona Nosatii a realizat o sinteză-corabie metaforică a creativității BM, foarte amplă: a cumulat materialul de la toate bibliotecile, obținând mai mult decât sinteză, mai mult decât o prezentare a produselor creative ale Echipei Hasdeu printr-un stil empatic, emotiv, încurajator, punând în evidență fiecare bibliotecă, luminând parcă contribuția fiecărui bibliotecar. Participanții s-au dezlănțuit, lăsând timiditatea la o parte, descriind de ce se consideră creativi: unii, exemplificând cu ceea ce realizează în cadrul bibliotecii, alții și-au făcut publice hobby-urile și talentele. Materialele acestei provocări vor servi la o cercetare/analiză a creativității Echipei Hasdeu. Detalii citiți în sinteza „Povestea unei zile în largul Creativității (bazată pe fapte reale)”, publicată pe 23 aprilie în grupul „Creativitate & Inovație”.

ZIUA V, 22 aprilie. Provocarea *Obiectivele Dezvoltării Durabile* (moderator: conf. dr. Lidia Kulikovski)

Ziua a început promițător cu lansarea tutorialului *Crearea și livrarea unei sesiuni de instruire ZOOM*, elaborat de trainerul Gaby Bulduma (Secția tehnologia informației) pentru formatorii BM.

A urmat provocarea cu o avalanșă de postări de la 29 de structuri ale BM: 24 biblioteci și 5 secții. Provocarea *Obiectivele de Dezvoltare Durabilă* a pus bibliotecarilor sarcina: „Să găsească o cale de a conecta postul pe care îl ocupă și activitățile pe care le

organizează/creează cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă. Cum văd ei activitatea proprie ca o contribuție comună la realizarea ODD, descriind în formă liberă, exemplificând cu postări, imagini și feedback”¹. Echipa Hasdeu a demonstrat competențe creative și cunoaștere, a creat conținut valoros cât pentru o cercetare a tematicii pe care o vom realiza ulterior.

ZIUA VI, 23 aprilie. Provocarea *Premii și campioni*
(moderator: formatorul Liliana Juc), Provocarea *La o cafea*
(moderator: formatorul Angela Borsh)

Ziua a VI-a a fost cu două provocări care se desfășurau simultan. Grupurile și paginile Facebook erau supraaglomerate de prezența celor care se grăbeau să participe la provocări, dar și să urmărească ce postează colegii, să redistribuie, să comenteze. Provocarea *Premii și campioni* impunea participanților să-și expună sincer opinia despre premii și nominalizări (pentru ce ar mai oferi titluri, nominalizări și premii bibliotecarilor?), îndemnându-i să ofere idei, cât mai multe: serioase, hazlii, deochiate, fantastice, reale (dar asta nu înseamnă că nu le vom lua în seamă). Au fost sinceri (fiecare dintre ei a trecut prin experiențe de frustrare, dezamăgire, nemulțumire în legătură cu premierile/gratificările BM) și apoi ei știu mai bine ce ar trebui să evalueze, cum să pună în valoare munca bibliotecarului. Au venit cu idei 18 biblioteci (25 bibliotecari). Vedeți detaliat, ce au putut să propună bibliotecarii noștri în sinteza Liliane Juc *Premii și campioni* postată pe 25 aprilie în grupul „Creativitate & Inovație”, în care se remarcă: „Am atestat cele mai diverse nominalizări și premii, de la cele mai serioase până la cele mai ghidușe și haioase, neordinare și inimaginabile”. Sinteza, la fel, este făcută în stilul ei ghiduș, umoristic, sincer și responsabil.

Provocarea *La o cafea* a adresat bibliotecarilor o întrebare: „Gândiți-vă, ce am discuta azi la o cafea, dacă am fi adunați toți în bibliotecă? Sugerați cât mai multe idei, reieșind din situația în care suntem”. Provocarea a fost moderată de formatorul Angela Borsh, care a conferit pozitivism și umor (calități specifice ei) ultimei zile a SCI și ultimei provocări. Printre subiectele haioase, domestice și nostalgice, de revedere și dor, sunt idei frumoase, serioase, bune de luat în seamă: Tatiana Ciobanu: „Dacă am sta azi la o ceașcă de cafea, aș

¹ Rezultatele detaliate sunt cuprinse în sinteza zilei „Provocarea ODD, o provocare vulcanică” publicată la 27 aprilie pe grupul „Creativitate&Inovație”: <https://bit.ly/3xtmZbH> (accesat: 09.05.20).

vorbi despre dorul de serviciile de bibliotecă, de utilizatorii mei, despre planurile pe viitor”; Svetlana Andrițchi: „Ce fac eu ca utilizatorul meu să se simtă bine în biblioteca mea?”; Margarita Scelcikova: tema de discuție „Bibliotecarul în era schimbărilor”; Ludmila Odobescu-Bujor: „Cu siguranță, avem tare multe de discutat, atunci când ne întorcem la muncă, după carantină. Și știu că nu vor avea o ordine discuțiile astea și nu vor dura doar o oră sau două... Sper doar ca acel moment să vină cât mai repede”; Oxana Andreev: „Îmi pun frecvent întrebarea: cum va fi biblioteca după pandemie? Știu că nu va fi ca înainte. Cred că ar trebui să începem cu niște reguli ca să ne menținem corecți în raport cu noi, dar și cu utilizatorii...”¹.

CONCLUZII

Ca participare, nu s-a simțit diferența de celelalte campanii. Era aceeași stare. De obicei, ziua întâi, de start, începea mai târziu, se lua avânt, numărul de participanți era mai mic. Ne așteptam la aceeași schemă de desfășurare, la aceleași valori și număr de participanți. Varianta online a avut legile ei și s-a desfășurat altfel. În prima zi, au participat 24 de biblioteci și secții cu peste 60 de bibliotecari. Apoi au mers constant: a doua zi, au participat 24 biblioteci; la a treia, au participat 30 de structuri (25 biblioteci și 5 secții); în ultima zi, au participat 18 biblioteci (unele deja obosise).

Deși online, s-a simțit spiritul de echipă, aceeași stare de mobilizare, de pozitivism și solidaritate colegială ca în edițiile precedente ale SCI.

Credem că o mare parte a reușitei o datorăm echipei mobile de formatori (subsemnata, Doina Vicol, Oxana Andreev, Aliona Nosatii, Liliana Juc, Angela Borsh), care a mobilizat bibliotecarii, fiecare în felul său, obținând prezență bună și rezultate la fel de bune, care a muncit responsabil, adaptându-se din mers la situație. A fost cu marketingul, cu încurajarea echipei, cu comentariile stimulatoare și sintetizarea multitudinii de produse într-un produs calitativ. Trebuia să demonstreze creativitate ca să fie urmași. Au reușit!

Și pentru că SCI s-a încheiat de *Ziua bibliotecarului*, tot ei, formatorii noștri, cooptând la grup și alți formatori BM, au elaborat cea mai creativă felicitare: *Sărbătoarea noastră, sărbătoarea cărții*,

¹ Vedeți sinteza amănunțită a zilei pe „Creativitate & Inovație” din 25 aprilie, iar parada posterelor aici: <https://bit.ly/2SbDitC> (accesat: 09.05.20).

gândită ca FINIS CORONAT OPUS al Săptămânii Creativității și Inovației Hasdeu 2020 online¹.

REZULTATE NEAȘTEPTATE

Fiind în carantină socială, nu s-a pus miza pe număr de participanți ca indicator de evaluare, dar pe participarea unui grup de biblioteci foarte active (și-au elaborat posterele lor cu programul SCI, ca în vremuri bune), pe bibliotecari foarte inventivi (ca la o campanie cu prezență) care au dat suflu și puls SCI online. Ne-a uimit avalanșa de postări (era în Săptămâna Mare), avalanșa de povești care apăreau, în unele biblioteci, și câte trei pe zi („Ștefan cel Mare”, „M. Ciachir”, „Transilvania”, „Maramureș”, „A. Mickiewicz”, „N. Titulescu”, „I. Mangher”, CAIE, „V. Ignatenco”), ca pe linie de producție industrială, demonstrând sentimentul de apartenență la inițiativa lansată de BM în cadrul SCI 2020 (*Voi stați acasă, noi povestim și Lecturi cu voce tare*), la proiecte și activități instituționale. Nici chiar la un concurs de povești nu ar fi fost atâtea. Curajoși bibliotecari are BM!

Ne-a uimit solidaritatea echipei de bibliotecari care coceau pască, vopseau ouă, frigeau mielul, dar erau prezenți, susținând și urmărind desfășurarea SCI; susținerea fără imbold a inițiativelor lansate în cadrul SCI, dar și promovarea intercollegială a rezultatelor postate de biblioteci, comentariile multe și emoționale prin care își exprimau dragostea de muncă și dorul de cititor – un indicator cu valoare adăugată pentru instituția noastră.

A fost o participare/prezență foarte bună. Au lipsit din peisajul creativității (deși creative) bibliotecile „Târgu-Mureș” și „M. Costin”. Unele biblioteci au participat la toate provocările, altele și-au ales doar unele, pe altele le-au trecut cu vederea. Per total, a fost o prezență activă a filialelor, a bibliotecarilor, a secțiilor (mai bună, decât în ceilalți ani!).

REZULTATE COLATERALE

Activismul bibliotecarilor a cauzat și rezultate colaterale care, nu știu când, s-ar fi discutat măcar, dacă nu realizat. Bibliotecarii creau, iar echipa managerială și metodologico-conceptuală elaborează metodologia, politici, produse marca BM „B.P. Hasdeu”.

¹ Vezi: <https://bit.ly/3vi8BKk> (accesat: 09.05.20).

1. Poveștile debitate de bibliotecarii noștri după lansarea celor două inițiative (*Voi stați acasă, noi povestim* și *Lecturi cu voce tare*), citite, teatralizate, digitale, au determinat structurarea unei direcții de conținut a *repozitoriului* instituțional *Povestoteca BM*.

1.1. S-a schițat o tipologie a poveștilor produse de BM.

1.2. S-a discutat elaborarea unei liste de criterii de selecție a produselor povestite.

1.3. A fost completat/revizuit „Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea *Repozitoriului BM*”, compartimentul *Structură și Tipologie conținut*.

1.4. Au fost identificate (din observații și ascultare) necesitățile de instruire a bibliotecarilor în producerea poveștilor, în funcție de tip și format (audio, video, digitală) și maniera lecturii: dicție, respirație, ritm, tonalitate, ținută scenică (pentru lecturi live/video) și paraverbal.

2. Provocările au fost gândite pentru a ușura participarea în condiții de izolare socială, dar și pentru a cugeta asupra unor aspecte profesionale într-o formă ludico-filosofică. Scopul provocărilor era să ținem Echipa Hasdeu împreună, să ne susținem, să fim aici, la SCI, ca echipă, toate șase zile. Rezultatele au depășit scopul și toate așteptările declarate și nedeclarate. Punând la un loc rezultatele provocărilor, impactul (care mai trebuie studiat) inițiativelor sociale și civice, am obținut o valoroasă bază de date a cunoașterii instituționale care va servi ca bază multor cercetări.

2.1. Bibliotecarii au demonstrat capacitate intelectuală, creativitate, responsabilitate, majoritatea oferind mai mult decât cadrul cerut.

2.2. Bibliotecarii au fost mai mult decât prezență, răspunsurile/produsele au fost mai mult decât pentru contabilizare sau pentru atestarea participării (le-au oferit cu creativitate). Creativitatea era în conținut, în abordare, în pachetul de prezentare (film, poster, text, comentarii). Au fost oferite sute de produse (rămâne să le analizăm sub aspectul sau perspectiva utilizabilității). Nu toate au fost „de Oscar”, dar ei, bibliotecarii, au fost Cei Mai Creativi, demonstrând că CREATIVITATEA este un *MODIUS VIVENDI* al ECHIPEI HASDEU¹.

¹ Vezi: <https://bit.ly/3xtmZbH> (accesat: 09.05.20).

LECȚII ÎNVĂȚATE

E prima campanie de implicare a bibliotecarilor într-o manifestare tematică ONLINE a BM. Nu mă refer la campanii de promovare instituțională sau pe rețele, ci la SCI care și-a dezvoltat, în cinci ediții precedente, niște reguli, ritualuri, forme și metode. Ni se părea că va fi greu. Bibliotecarii însă s-au adaptat ușor (cei activi, care au participat!).

A fost o altfel de campanie: am elaborat un altfel de concept, am prototipat și simulat, în același timp, am inventat forme și metode, am schimbat direcții și obiceiuri, am experimentat alt format. Și a funcționat! Campania SCI 2020, au demonstrat bibliotecarii, a devenit un element al culturii instituționale a BM „B.P. Hasdeu”.

Cu toate rezultatele înregistrate, am desprins și un șir de probleme.

Majoritatea bibliotecarilor nu știu a-și promova corect munca (în așa fel, încât orice mesaj/produs să fie o piesă dintr-un întreg), ceea ce diminuează vizibilitatea efortului comun al BM. De aici reiese că trebuie să acceptăm un model, un „template” al nostru pentru comunicarea pe rețele sociale. Problema trece în responsabilitatea Secției comunicare, care trebuie să elaboreze reguli, modele și să instruiască bibliotecarii.

Credem că ar fi fost necesar un atelier online de muncă la distanță: ce pot și ce nu pot face la distanță și cum se va desfășura practic SCI. Am observat că bibliotecarii noștri nu citesc atent recomandările textuale. Și era mai bine să lămurim/discutăm înainte de lansare (dar aceasta pentru alte campanii, pentru viitoarele campanii de acest fel). Problema se îndreaptă spre organizatorul campaniei și a CNEPB.

Pandemia ne-a împins pe online cu Campania SCI 2020, dar Echipa Hasdeu a demonstrat că se poate și că nu există așa probleme dificile sau circumstanțe pe care nu le-ar învinge.

SCI 2020 a fost prezentă pe portalul de știri al Agenției Informaționale de Stat „Moldpres” (interviu Mariana Harjevschi – Nicolae Roibu), la Radio „Sputnik” (interviu Lidia Kulikovski – Andrei Porubin), pe pagina oficială a Primăriei Municipiului Chișinău, la TVM (emisiunea *Miezul zilei*) și TVRMoldova (Oxana Andreev, Liliana Juc).

Felicitări, dragi bibliotecari!

COLOCVIILE DE VARĂ CONSTRUIM COMUNITĂȚI INTELIGENTE PRIN LECTURĂ, EDIȚIA A IX-A

*Elena TARAGAN,
șef sector, Secția studii și cercetări, BM*

Colocviile de vară *Construim comunități inteligente prin lectură*, organizate de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și ajunse la cea de-a IX-a ediție, reprezintă un eveniment științifico-praxiologic care abordează subiecte profesionale actuale ale domeniului biblioteconomic.

I.

Lecturile poetice în mediul online al bibliotecii – un mecanism de dezvoltare a inteligenței emoționale a utilizatorului

Maria PILCHIN, critic literar, șefa Bibliotecii Centrale a BM

Despre un alt mod de interacțiune cu cititorul, asemănător într-o anumită măsură poveștilor, a vorbit scriitoarea, poetă și prozatoare, Maria Pilchin. O necesitate fundamentală o reprezintă pentru om nevoia de poezie. În calitate de director, Maria Pilchin a menționat faptul că poezia a devenit un aspect strategic al Bibliotecii Centrale.

Oamenii mereu au citit poezie. Lecturile poetice sunt o tradiție culturală, în toate spațiile și în toate timpurile. Mai avem astăzi nevoie de poezie?

Cititul cu voce tare, cititul împreună, a afirmat Maria Pilchin, este o practică recentă, foarte plăcută și utilă. A citi din poeziile unui poet este un exercițiu de identificare estetică, un transfer de imagine artistică dinspre autor spre cititorul declamator și publicul care îl ascultă. Cum acest tip de lectură ne influențează emoțiile, starea afectivă generală și inteligența noastră emoțională? Ce este, de fapt, *intelența emoțională* și cum lectura poeziei o poate influența? Acest tip de inteligență implică raportarea conștientă la propriile emoții. Autocunoașterea presupune comprehensiunea sinelui, așa cum emoțiile noastre reprezintă acel set de stări care ne caracterizează personalitatea în ansamblul ei: de la inconștient la subconștient și conștient.

Cunoașterea de sine presupune și necesitatea sau chiar dorința controlului de sine. Stăpânirea de sine este un semn de bună-creștere, de educație – extragerea din instinctual, din animalic. Emoțiile sunt „demonii” pe care înveți să-i gestionezi în clipa în care îți îndrepti privirea spre Celălalt. Importanța inteligenței emoționale ține de faptul că aceasta asigură supraviețuirea, capacitatea de a lua decizii, de a stabili limitele în relația cu celălalt, de a comunica și de a te integra într-o comunitate umană. Or, lectura unui poem în solitudine naște nevoia împărtășirii. De la nivelul subpersonal și personal al receptării unui produs artistic se trece la cel interpersonal și multipersonal.

În fiecare dintre noi locuiesc mai multe personaje: personajul fundamental, personajul admis, personajul visat, personajul model, personajul exemplar, personajul aparent, personajul secret, personajul actor, personajul-apărare. Toate aceste personaje se găsesc în mare parte în cel care iese în public să citească un poem. Inteligența emoțională ne ajută să transformăm ceva ce pare rău și distructiv în ceva creativ. Poezia, literatura au această calitate a terapiei, a conversiei unor stări tensionate.

Biblioteca Municipală, în general, și Biblioteca Centrală, în particular, este una „poetică” cu desăvârșire. Poeții vin la bibliotecă și citesc propriile poeme. Poeții citesc din alți poeți. Actorii citesc poeme. Elevii și studenții declamă.

Recent, noua situație pandemică ne-a izolat în casele noastre, ne-a restricționat libera deplasare în spațiu. Am rămas acasă, în preajma bibliotecilor noastre personale. Cărțile au fost utile, plăcute și chiar salvatoare. Am început cu toții să citim în online. Am împărtășit din poezii preferați, din noile achiziții poetice ale noastre, din stările noastre post-lectorale. Noi, bibliotecarii, am înțeles foarte repede că este o metodă foarte eficientă de a propaga o cultură poetică în particular și una literară în general. Lectura unui poem reprezintă o metodă de consiliere a utilizatorului la distanță. Un poem citit de cineva și audiat de cel izolat poate fi o modalitate de comunicare și o metodă de susținere morală. Poezia nu este doar pentru copii și sperăm ca această prejudecată să dispară definitiv din spațiul informațional. Toți avem nevoie de poezie, indiferent de vârstă, susține poeta Maria Pilchin.

O persoană matură emoțional este în stare de o formă superioară de iubire, dezinteresată, nu doar din propriile necesități afective. În această ordine de idei, empatia, deschiderea spre alteritate,

perceperea celorlalți oameni drept o comunitate din care faci parte presupune și capacitatea de a te identifica cu dificultățile și aspirațiile celuilalt. Inteligența socială presupune capacitatea de interacțiune în cadrul unei comunități.

Spre finalul comunicării, Maria Pilchin a dat citire poemului *Amurgul bizonilor* de Carl Sandburg (traducere de A.E. Baconsky):

Nu mai există bizoni
 Și nu mai există nici cei ce văzură bizonii.
 Cei ce văzură turmele lor fără de număr
 cum treceau pustiind în pulbere
 iarba preeriei și-apoi, aplecând
 capete negre, băteau din copite
 învăluiți de somptuoasa
 vâlvătaie-a amurgului.
 Nu mai există cei ce văzură bizonii.
 Și nu mai există bizoni.

„Dispariția bizonilor” trădează o teamă existențială, o presimțire rea, groaza din cauza unui rateu, cumulând, totodată, o tristețe generală, o profundă compătimire pentru cei dispăruți.

Poeții însă nu au fost izgoniți din cetate nici de această dată, încheie optimist Maria Pilchin.

Ediții online ale Cenaclului Republica

Moni STĂNILĂ, scriitor, bibliotecar, Biblioteca Centrală a BM

Revenim la vechea și esențiala întrebare: *Ce se pierde când altceva se câștigă?*

Moni Stănilă, împreună cu Alexandru Vakulovski, organizează deja de nouă ani Cenaclul *Republica*. De doi ani, *Republica* este parte a echipei Bibliotecii Municipale, grație eforturilor depuse de directorul general al BM, dr. Mariana Harjevschi, și de directorul Bibliotecii Centrale a BM, Maria Pilchin. Cenaclul *Republica* este deschis oricărui doritor. Cu toate acestea, cenaclul este destul de intim. De regulă, aici își dau întâlnire poeți și prozatori din Republica Moldova și din România, dar au avut de-a lungul timpului și invitați din Olanda, Belgia, Austria, Suedia. Modelul cenaclului este de lansare cu eveniment, de realizare a unor lecturi, dar și de lucru pe text. Or, față către față, lucrurile delicate se discută mai ușor.

Am fost cu toții debusolați de această situație de criză, însă am avut de câștigat, afirmă Moni Stănilă, din posibilitatea de a avea ca participant absolut orice scriitor care e de acord să dea curs

invitației, întrucât nu se mai pune problema drumului sau cazărilor. Tocmai de aceea, primele ediții online s-au desfășurat doar cu invitați din afară. L-au avut drept invitat pe Nick Făgădar, solistul și chitaristul trupei *Luna amară*. Au continuat cu Ana Pușcașu, Sorin Despot, Radu Nițescu, Gabriela Eftimie.

Partea tehnică a însemnat însă un efort considerabil. E foarte greu să citești în fața unui public care „nu-i prezent”, neputând să simți feedback-ul acestuia. Însă un aspect pozitiv a fost faptul că live-urile au fost încărcate pe YouTube și au continuat să fie vizualizate și după transmisiunea în direct. S-a putut observa de la o ediție la alta cum crește numărul vizualizărilor.

Moni Stănilă a anunțat lansarea online a poetei Veronica Ștefăneț, cu prezența lui Claudiu Komartin și Alex Cosmescu, unul dintre intelectualii fini ai tinerei generații din Chișinău, filosof și poet de mare profunzime. Mergem mai departe, ne descurcăm, și asta datorită faptului că Biblioteca Municipală s-a străduit să ne păstreze pe toți în echipă, susține Moni Stănilă.

Cenaclul *Republica* este esențial în peisajul cultural al Chișinăului. Aici au fost prezenți de-a lungul anilor peste 50 de poeți importanți din România, peste 30 de prozatori, dar și autori din străinătate, așa cum spuneam mai devreme. Organizatorii Cenaclului sunt foarte bucuroși că dispun de spațiu, înțelegerea și deschiderea din partea Bibliotecii Municipale pentru a-l organiza. Formăm o echipă grozavă, a subliniat prozatoarea Moni Stănilă. Ne-am asociat, ne-am coalizat, iar grație colaborării a continuat activitatea Bibliotecii Municipale și în acest context de criză.

Avem sau nu mai avem nevoie de carte?

Despre nevoia de literatură și modul în care biblioteca răspunde acestei nevoi a vorbit **Vitalie RĂILEANU**, critic literar, șef al Bibliotecii „Onisifor Ghibu”.

Biblioteca „Onisifor Ghibu” este situată în inima Chișinăului, în preajma universităților. De multe ori, cititorul ei este studentul în căutarea unor cărți, activități sau evenimente care să-i satisfacă necesitățile culturale și informaționale pe care le are la această vârstă și la această etapă în formarea sa personală și profesională. De foarte multe ori, Biblioteca „Onisifor Ghibu” oferă cititorului cartea de care are nevoie.

Această filială din cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” are un *Laborator de cercetări literare*, editând exegeze literare foarte

căutate de studenți. Din 2011 până în prezent, au fost editate 17 volume. În prezent, echipa bibliotecii se axează pe arhiva literară a lui Nicolae Esinencu. Ludmila Șimanschi a pregătit o prefață argumentată la un roman inedit al scriitorului, care poate servi drept reper pentru studenții de la Litere. Bibliotecarii onisiforghibuieni pregătesc un volum de poezie inedită care va surprinde cititorul. Au reușit să scoată *File din jurnalul unui scriitor*, moment care a trezit o curiozitate aparte.

Biblioteca „Onisifor Ghibu” se distinge pe harta filialelor hasdeuene drept o bibliotecă centrată pe valorificarea literaturii, realizând emisiuni literare, având drept invitați personalități autohtone, oferind, am putea spune, un produs unic și profesionist conceput. „Să rămânem cei care suntem”, își propune directorul acestei filiale, alături de întreaga echipă.

II.

De această dată, cele două comunicări pe care vi le punem la dispoziție, conțin o importantă componentă praxiologică.

Inițiative de lectură online

Angela TIMUȘ, șef, Secția dezvoltare servicii;

Marcel BÂLICI, bibliotecar, Secția dezvoltare servicii

Venind din partea unei secții cu funcție metodică, Angela Timuș și Marcel Bâlici expun într-o prezentare teoretico-praxiologică procesul de realizare al programelor și inițiativelor de lectură online implementate la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

Paradigma constructivistă de cunoaștere presupune realizarea schimbărilor majore vizibile și concludente ale programelor și inițiativelor de lectură. În cazul Bibliotecii Municipale, ne referim la programul *Chișinăul citește*, concursul *Bătălia cărților*, proiectul *Voi stați acasă, noi povestim* și la inițiativa civică *Lecturi cu voce tare*.

Paradigma constructivistă de cunoaștere se axează pe trei elemente:

1. experiența anterioară – totalitatea cunoștințelor, capacităților, ideilor care sunt arhivate și stocate în memoria instituțională a unei biblioteci; niciun program sau inițiativă de lectură nu se pune pe un loc nou;
2. programele nou-create în baza activității anterioare: se conceptualizează și se prezintă structura noilor inițiative, precum și a modalităților și a tehnicilor de realizare a acestora;

3. partea a treia face legătură între programul curent și ceea ce urmează: este vorba despre evaluare, atât cantitativă, cât și calitativă.

Pentru anterioritate este necesară experiență profesională, pentru programare ulterioară – viziune.

Privitor la sintagma „comunitate inteligentă”, tema discuțiilor din cadrul acestui colocviu, afirmă vorbitorii, conform paradigmei, pentru a construi comunități inteligente este important ca programele și inițiativele de lectură online să asigure realizarea traseului dinspre informare și cunoaștere spre documentare. Astfel, biblioteca devine un generator de modele și instrumente de cunoaștere pentru mediul comunitar. Odată realizat acest lucru, apar solicitări, necesități, interes și motivație față de instituția infodocumentară. Aceste elemente formează *eficiența* programelor și inițiativelor de lectură, acesta fiind primul criteriu cantitativ. Un alt criteriu valoric este *performanța* care poate fi evaluată după mai mulți indicatori. În primul rând, atunci când concepem un program, acest lucru presupune formularea clară a obiectivelor. În al doilea rând, trebuie să corelăm programele cu particularitățile de vârstă ale participanților. Totodată, trebuie să se facă corelarea dintre text și activitate. Următorul aspect important ține de motivare și menținerea acesteia. Este important ca activitățile să aibă la bază principiul abordării personalizate, individualizarea fiind unul dintre elementele-cheie ale succesului unor astfel de proiecte. Un alt indicator al performanței îl reprezintă aplicabilitatea practică.

Reprezentanții Secției dezvoltare servicii au trecut ulterior la prezentarea părții practice a celor enumerate: prezentarea programelor și inițiativelor de lectură derulate de Biblioteca Municipală. Un program de durată și cu impact semnificativ al Bibliotecii Municipale este *Chișinăul citește*, care orientează cititorul spre valorile literare și artistice autohtone. Primul element de inovație al programului a fost acela de extindere a categoriei de utilizatori. Inițial, programul a fost conceput pentru un singur titlu de carte, adică o singură categorie de vârstă. Astăzi, oferim carte autohtonă de valoare în cadrul acestui program la trei categorii de vârstă: copii, adolescenți și adulți. Pe parcursul anilor, s-au diversificat modalitățile de promovare a cărților incluse în edițiile programului. O altă activitate cultural-cognitivă din cadrul instituției noastre este concursul *Bătălia cărților*. În acest caz, avem două categorii de vârstă – copii și adolescenți, iar cărțile propuse fac parte din

literatura universală contemporană. Obiectivele concursului, am putea spune, sunt în concordanță cu spiritul timpului.

În situația de criză pandemică, ne-am propus să rămânem aproape de cititorul nostru. Inițiativa *Voi stați acasă, noi povestim*, lansată anul acesta, aduce mai aproape de micul cititor satisfacția lecturii, semnificația profundă a poveștilor. Educăm lectura prin recomandări de carte, jocuri, tutoriale. Pe platformele online, fiecare copil și întreaga familie poate audia zilnic o poveste, după care urmează sarcini de analiză și interpretare a textului audiat.

Care este viabilitatea acestor programe și inițiative de lectură?

Atunci când se conceptualizează un program de lectură, se ține cont de câteva aspecte. Primul este *modelul* după care se realizează acesta sau paradigma de efectuare a acestui program. Al doilea aspect important este *structura* acestuia, iar al treilea ține de *impact și modalitatea de evaluare* a acestuia. Interactivitatea asigură viabilitatea și durabilitatea unui program.

Feedbackul activităților din această perioadă a fost pe măsură, ne informează Angela Timuș. Conversiunea inversă pornește de la mediul familial spre cel instituțional și se integrează deplin în mediul comunitar.

Oferta programelor și inițiativelor trebuie să corespundă cerințelor, nevoilor și intereselor comunității, acest fapt asigurându-le calitatea și durabilitatea. Toate programele și inițiativele de lectură online ale Bibliotecii Municipale depind de doi factori – conținutul de calitate și gestionarea fluxului comunicativ, sporindu-se astfel gradul de interactivitate dintre ofertant și beneficiar.

Povestea digitală – formă actuală de promovare a cărții și lecturii

Angela BORȘCI, șef serviciu, Filiala „I. Mangher”

În cadrul comunicării sale, Angela Borșci de la Filiala „I. Mangher” a împărtășit experiența sa pe care a obținut-o din momentul creării primei sale povești digitale până astăzi.

Povestea poveștilor digitale a început la BM în anul 2014, în cadrul cursului *Formarea formatorilor* din acel an. Din 2015, împreună cu Liliana Juc, șef Filiala „Târgoviște”, am început instruirea bibliotecarilor în realizarea acestor povești.

Pe parcursul timpului, am instruit individual sau în grup peste o sută de persoane. Numărul în creștere al poveștilor digitale m-a determinat să creez un grup pe Facebook destinat acestora, pe care

îl administrez. Aici lumea este liberă să-și împărtășească experiența, să se expună, să evalueze, să recenzeze.

Ce este o poveste digitală?

O narațiune însoțită de imagine, de muzică, menită să trezească interes, să înveselească, să informeze sau să provoace la reflecție. Durata poveștilor variază între 2 și 10 minute. De ce este necesară o asemenea poveste? Povestea digitală este un mod adecvat și extrem de eficient de expunere în mediul online. Aceasta reprezintă un mod atractiv de a spune ceva, de a exprima o idee, de a transmite un mesaj. Povestea digitală poate duce la conservarea memoriei locale, iar sfera de utilizare a poveștilor este foarte largă.

De ce pledăm noi, bibliotecarii, pentru poveștile digitale?

Programele cu care lucrăm la realizarea lor sunt accesibile și ușor de manevrat. Elaborând o poveste, învățăm să scriem un scenariu, să edităm fotografii și desene, să le asociem cu muzica potrivită. Prin aceste filmulețe de 2-3 minute reușim să ajungem la foarte mulți oameni.

Urmărind postările colegilor, am observat că se creionează mai multe subiecte:

- declarații de dragoste pentru bibliotecari și utilizatori;
- promovarea serviciilor pentru utilizatori: aproape toate serviciile existente la bibliotecă au fost oglindite în poveștile digitale;
- portrete ale unor personalități notorii;
- culegeri de legende (legenda privighetorii, a salciei, a bujorului etc.);
- promovarea lecturii ș.a.

Pandemia „a tăiat cărarea” utilizatorului spre bibliotecă. Au suferit cel mai mult bibliofili care preferă cartea vie. Acum nu le putem oferi utilizatorilor plăcerea apropierei de raft. Și atunci, povestea digitală se conturează drept una dintre alternativele cititului convențional. Numărul în creștere al acestora și numărul vizualizărilor lor confirmă faptul că poveștile digitale se află încă la mare căutare. Suntem mândri și recunoscători pentru aceste rezultate.

III.

Metode și tehnici inovative de dezvoltare a competenței de lectură la „Ovidius”

Lilia DON-CIOBANU, șef oficiu, Filiala „Ovidius”

Din moment ce puteam transforma niște simple linii
într-o realitate vie, eram atotputernic. Puteam citi!

Alberto MANGUEL, *Istoria lecturii*

Abilitatea de lectură – concept dezvoltat de IEA. Abilitatea pentru lectură este priceperea de a înțelege și de a folosi acele forme ale limbajului scris cerute de societate și/sau valorizate de individ. Tinerii cititori pot construi înțelesuri dintr-o varietate de texte. Ei citesc pentru a învăța, pentru a fi participanți într-o comunitate de cititori sau pentru propria plăcere.

Contextul situației în care se produce lectura promovează angajamentul și motivația pentru a citi. Conceptul „abilitatea pentru lectură” este legat de motivele pentru care oamenii citesc. În sens larg, aceste motive includ lectura pentru interes personal și de plăcere, lectura pentru participare la viața societății, lectura pentru învățare.

Pentru tinerii cititori, accentul este plasat pe lectura de plăcere și pe lectura pentru a învăța.

Abordarea lecturii în cadrul programului estival *Provocarea verii*, a serviciului modern *STEAM Creativity*, a proiectelor și inițiativelor de promovare a lecturii, rămâne o provocare.

Pentru a insufla copiilor pasiunea pentru lectură și a-i ajuta să culegă toate beneficiile acestei activități esențiale în formarea lor, sunt necesare noi abordări într-o societate a cunoașterii, aflată în continuă schimbare.

Rolul bibliotecarului este esențial în a găsi soluții, mai mult sau mai puțin inovative, netradiționale, pentru a-i face pe copii să descopere că pot fi magicieni adevărați și că, citind, lumea devine mult mai frumoasă.

Stimularea pasiunii pentru lectură: *Ce poate face bibliotecarul?*

Primul pas constă în *motivarea copiilor* pentru lectură prin metode și tehnici moderne, active, prin proiectarea unor activități interesante, care să-i transforme din cititori neimplicați, dezinteresați, în cititori curioși, care să înceapă să intuiască magia lecturii.

Există o serie de activități prin care putem încuraja entuziasmul de a descoperi cititul: dramatizări ale unor episoade, benzi desenate, prezentarea unor filme legate de ceea ce au citit și discuții pe marginea lor etc.

Este important ca cei mici să poată stabili legături între experiențele familiare, situații și figuri din viața reală și cele din cartea citită. Esențial este ca bibliotecarul să îi încurajeze pe copii să se implice în „lumea” cărții, să citească pentru a-și lărgi cunoștințele despre viață.

În cadrul atelierelor desfășurate la Filiala „Ovidius”, au fost folosite o serie de modalități și tipuri de lectură:

- *lectura hiperlogografică* (după Escarpit) este avizată, autonomă, potențial productivă și se bazează pe recunoașterea simultană a mai multor cuvinte; dintre modurile de lectură hiperlogografică menționăm: lectura liniară, receptivă, lectura informativă globală;
- *lectura interpretativă*, exploratorie, lectura de cercetate, lectura rapidă.

Adrian Marino stabilește următoarele modalități de lectură: lectura-informație, lectură-plăcere, lectura-distrație, lectura-cultură, lectura-refugiu (formă de evaziune), lectura-existență.

În vederea receptării textului, literar identificăm următoarele metode și tehnici folosite pentru valorificarea lecturii:

- metoda *Pălăriilor gânditoare*;
- jurnalul cu dublă intrare;
- tehnica PRES;
- învățarea predictivă;
- diagrama Venn-Euller;
- problematizarea;
- brainstormingul;
- harta conceptuală;
- metoda RAI;
- lectura predictivă;
- ciorchinele;
- cadranele creative;
- tehnica VAS.

Utilizarea metodelor și tehnicilor sus-menționate contribuie la dezvoltarea personalității copiilor sub aspect cognitiv (îmbogățeste orizontul de lectură al copiilor prin prezentarea evenimentelor din univers, a comunităților umane și a indivizilor), educativ (le

oferă modele de conduită morală superioară, le prezintă cazuri de comportament ce pot să îi îndemne la reflecții), formativ (le dezvoltă gândirea, imaginația, competența de comunicare).

Alberto Manguel în a sa *Istorie a lecturii* susține: „Știm că citim, chiar dacă suspendăm ultima rămășiță de neîncredere, știm de ce citim, chiar și atunci când nu știm cum, având în minte, în același timp, cum s-ar spune, textul iluzoriu și faptul că citim. Citim ca să aflăm sfârșitul, de dragul poveștii. Citim ca să nu ajungem la acesta, de dragul lecturii în sine. Citim prevăzători, ca niște copii, uitând de tot ce ne înconjoară. „Ce-i cu această emoție?” se întreabă Rebecca West după ce citise *Regele Lear*?”

Lilia Don-Ciobanu concluzionează că scopurile principale ale activităților de lectură au fost atinse: dezvoltarea gustului pentru citit și stimularea interesului pentru cunoașterea realității, sporirea volumului de informații, îmbogățirea vieții sufletești, cultivarea trăsăturilor morale pozitive. Atelierele de lectură implică nu numai abilitatea de a construi înțelesuri dintr-o varietate de texte, ci și comportamente și atitudini care sprijină lectura pe tot parcursul vieții.

Dr. Lidia KULIKOVSKI, director cercetare și inovare al BM, s-a expus asupra contribuțiilor din cadrul acestui colocviu.

Utilizatorul de astăzi nu mai este cel de ieri, susține Lidia Kulikovski. Funcția bibliotecii nu mai constă doar în promovarea lecturii. Utilizatorii actuali vor „joc”. Iar acest lucru îngreunează cu mult activitatea noastră. Și așa investim prea puțin în educația lecturii, iar, pe deasupra, utilizatorul vine cu „toanele” lui de a nu mai citi. Ascultând vorbitorii, mă bucuram de fiecare comunicare. Poveștile educă lectura, poezia educă lectura.

Reușita în educația lecturii depinde de câțiva factori foarte importanți. Bibliotecarul trebuie să fie un bun cititor. Bibliotecarul trebuie să fie un cititor creativ. Am citit cartea, îmi pun întrebarea: *Ce voi face cu ea? Pe câți îi voi convinge să citească la rândul lor această carte? Cum pot să conving că este o carte bună? Cum pot să o recomand într-un mod captivant?*

Bibliotecarul trebuie să-și dezvolte permanent abilitățile creative. Iar la Biblioteca Municipală acest lucru se face la un nivel înalt.

Unul dintre factorii care contribuie la educația lecturii este *motivarea*. Deși nu le lipsește deloc talentul, bibliotecarii noștri, din păcate, percep motivarea drept o responsabilitate profesională și mai puțin drept pasiune.

Pentru educația lecturii, este necesar să ne adresăm nouă înșine următoarea întrebare: *Suntem noi experți în educația lecturii?* La BM, am putut constata, există un efort foarte mare de a plasa lectura pe orice agendă, în orice discurs, în orice inițiativă.

În ceea ce privește promovarea lecturii, avem două puncte slabe:

- nu avem dezvoltate competențele necesare pentru scrierea textelor promoționale și argumentative care conving;
- nu utilizăm tot arsenalul de forțe noi pentru a promova lectura.

Nu întotdeauna avem curajul de a ieși din platitudinea expozițiilor, a orelor de lectură, a distribuirii citatelor despre lectură. Acestea nu sunt contribuții la educația lecturii. Nu este expertiză.

Dacă facem educația lecturii, trebuie să ajungem la finalitatea în care un număr n de noi cititori au dezvoltat pasiunea pentru a citi.

O cercetare realizată în Franța a evidențiat o problemă privind imaginea bibliotecarului. O singură întrebare i-a adus la o concluzie importantă. Au adresat întrebarea cititorilor: *De ce citiți cărțile pe care le citiți? Le căutați singuri sau vă sunt sugerate?* Majoritatea au răspuns că le citesc la recomandarea celor din jur. În primul rând, ei citesc la sugestia părinților. Apoi, a prietenilor. Urmează găștile și grupurile de pe rețele, articolele de pe site-uri. Pedagogii, de asemenea, intră în această listă și abia pe ultimul loc se situează bibliotecarii. Și aceasta este situația în Franța, unde cultura e pusă acolo unde trebuie. Ei bine, noi, bibliotecarii de oriunde, ar trebui să transformăm această imagine de neîncredere într-un beneficiu. Maria Pilchin a vorbit în comunicarea sa despre „amurgul bizonilor”. Lumea vorbește astăzi că e „amurgul lecturii”. Dacă nu dezvoltăm expertiză în educația lecturii, riscăm să rămânem niște „oameni fără însușiri”.

Bibliotecarii trebuie să gândească diverse formule, metode de promovare a lecturii. Nu trebuie să fim pedagogi, nu trebuie să imităm. Trebuie să fim doar artiști! Acest punct vulnerabil de imagine, de neîncredere în expertiza bibliotecarului cred că se va dilua. Recent am citit trilogia compusă din următoarele titluri: 1. *Cum să faci să nu citești*, 2. *Cum să faci să nu citești și să ai note mari*, 3. *Cum să faci să nu citești în vacanța de vară*. Eu le-am cumpărat, să le citesc, din protest. Sunt niște manuale de educație a lecturii prin forme care atât de profund acționează încât fiecare erou devine cel mai împătimit cititor.

În subconștientul nostru, al bibliotecarilor, există certitudinea că noi suntem responsabili de educația lecturii, dar aceasta rămâne doar un angajament profesional.

Concluzionez astfel: pentru a face educația lecturii, noi, bibliotecarii, trebuie să avem:

- expertiză;
- motivație personală;
- creativitate.

Bibliotecarii trebuie să se transforme în niște mentori pe lectură. Este o bună practică în Europa, în Marea Britanie, în țările nordice.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” se bucură să aibă în calitate de angajați mai mulți scriitori, de la care am putea învăța foarte multe. Ar fi foarte bine să ne asumăm un angajament pentru anul viitor: să învățăm să fim mentori pe lectură, să obținem expertiza necesară.

Vă încurajez să lucrați cu aceeași pasiune! Suntem niște bibliotecari creativi, dintr-o bibliotecă creativă, aflați mereu în căutare.

La finalul *Colocviilor de vară 2020* a vorbit și **Dumitru CRUDU**, scriitor și bibliotecar al Bibliotecii Municipale. Scriitorul basarabean a anunțat recenta apariție la Editura Prut Internațional a cărții *4+4+4*. Cartea este o antologie a 12 tineri poeți din Chișinău, majoritatea poeziilor incluse fiind scrise la bibliotecă, în cadrul Atelierului de scriere creativă „Vlad Ioviță” coordonat de Dumitru Crudu.

Dumitru Crudu a menționat că la acest moment citește un roman scris de unul dintre cei mai talentați scriitori contemporani, italianul Alessandro Barico, și a ales să împărtășească câteva gânduri extrase din romanul acestuia privind însemnătatea lecturii.

De ce citim? Ca să nu fim seduși și ruinați de incontrollabila alunecare a lumii. Nu s-ar citi nimic dacă n-ar exista frica. Citești ca să nu-ți ridici privirea spre geam.

Citind fugim de lume și tot citind o putem recrea.

„PENTRU IULIA MĂ IAU LA TRÂNTĂ
CU CRITICI, ÎNCERC SĂ CONVING
OAMENII CĂ NU ESTE FANTOMĂ,
CI SCRIITORE, CĂ POATE FI
UN MODEL REAL AL TINERILOR
DIN ZILELE NOASTRE...”

Un interviu cu scriitoarea Adriana Ungureanu

Scurt breviar biografic

Adriana Ungureanu s-a născut la 14 august 1972, la Ambasada României din Khartoum-Sudan. De formație economist, licențiată a Academiei de Studii Economice din București (1995), doctor în economie și afaceri internaționale (2015). Activează în calitate de cadru didactic asociat la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” și senior editor la revista științifică *Cross Cultural Management/ Management Intercultural*, editată

de Fundația Română pentru Inteligența Afacerii (FRIA), aceasta având ca preocupare de bază organizarea conferințelor științifice în colaborare cu mediul academic din România.

În paralel, Adriana Ungureanu desfășoară o amplă activitate pe trei paliere: științific, literar și publicistic. La primul, se remarcă prin elaborarea articolelor de specialitate, participarea și moderarea unor conferințe științifice, iar în calitate de coautor, prin publicarea volumelor: *Școala de Business – Educație Antreprenorială* (autori: Cristina Chiriac, Adriana Ungureanu, Silvia Daniela Pohrib; Editura „Eikon”, București, 2019)

și *Textiles for Advanced Applications* (editată de Bipin Kumar și Suman Thakur/ Adriana Ungureanu – capitolul XV), *The Long Way of the Success: From Idea To the Market* (Editura „In Tech”, Croația, 2017).

În domeniul literar debutează în 2014 cu romanul *Femeia la 40 de ani. Pe Facebook* (Editura „eLiteratura”). Alte cărți publicate (romane): *Urma pașilor ei: Iulia Hasdeu: între viață și nemurire* (Editura „Eikon”, București, 2019), *M-am născut să te întâlnesc* (Editura „eLiteratura”, 2015), *Artista* (Editura „eLiteratura”, 2016). Deosebit de fructuoasă este și activitatea sa publicistică: susține rubrica „Povești despre economie” la revista *Literatura de azi*. Începând cu 17 ianuarie 2017 până în prezent (august 2020), a publicat deja peste 100 de *Povești...* Colaborează, totodată, și la revistele: *Cronograf* din Satu Mare (din ianuarie 2017 până în prezent), *Apollon*, *Mesaj Literar*, *Independența Română*, *Tinere Elite* din București, *Rotonda Valahă* din Râmnicu Vâlcea, *Lettres Capitales* (online), *Revista Nouă* și *Urmuz* din Câmpina.

* * *

Aș vrea să amintesc că Adriana Ungureanu, de cum s-a văzut în mână cu noul roman *Urma pașilor ei: Iulia Hasdeu: între viață și nemurire*, apărut la Editura „Eikon” din București, cald-călduț, ca pâinea scoasă din cuptor, s-a grăbit să treacă Prutul pentru a-l încerca la publicul basarabean. O primă lansare s-a desfășurat la Biserica de Lemn „Adormirea Maicii Domnului” din sectorul Botanica al capitalei Republicii Moldova. La scurt timp, după aproape două luni, cartea a fost „botezată” din nou la Chișinău, într-o atmosferă cordială, cu un public numeros și select în sala cu coloane albe a Bibliotecii Centrale. Din start, dr. Mariana Harjevschi, directorul general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a adresat protagonistei un mesaj de felicitare, menționând că din 1988 biblioteca-gază poartă numele tatălui Iuliei Hasdeu. De aceea lansarea cărții devine nu doar un simplu eveniment, ci evenimentul anului în curs. Autoarea a fost secundată de scriitorul, criticul literar și prefațatorul romanului Christian Crăciun și de editorul Valentin Ajder, directorul general al Editurii „Eikon”, originar din Basarabia, care a făcut o donație de 26 de exemplare a romanului pentru toate filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” și câteva exemplare pentru biblioteca Liceului Teoretic „Iulia Hasdeu” din Chișinău.

Moderatorul, Alexandru Moraru, șef sector la Biblioteca Centrală a oferit în continuare cuvântul doritorilor de a-și spune opinia despre carte și cea care a scris-o, acordându-le în deplină măsură cinstea care li se cuvine, vorba marelui scriitor Tudor Arghezi. Un grup de elevi, ghidați de profesoarele Ala Radu și Marcela Dorin de la Liceul Teoretic „Iulia Hasdeu”, au prezentat un minispectacol literar pe versuri de Iulia Hasdeu.

Maria Pilchin, directorul Bibliotecii Centrale, citind romanul, în cunoștință de cauză, l-a „disecat” astfel încât să trezească curiozitatea, în special a elevilor și a studenților, prezenți în număr mare la manifestarea culturală, arătând chiar de la început că e o carte specială, bine documentată, analitică, fiind o provocare pentru cititor, cu cele 450 de pagini, dar care se citește ușor și cu plăcere. Vorbitoarea conchide spre finalul dezbaterii că este romanul cu care poți să dialoghezi, adresând felicitări organizatorilor.

Dr. Mariana Harjevschi, directorul general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a făcut tot posibilul ca romanul să fie lansat în incinta bibliotecii, unde dinastia Hasdeu este Acasă, unde busturile celor trei – Alexandru, Bogdan Petriceicu și Iulia – sunt o prezență permanentă la evenimentele dedicate lor, apropiind asistența de spiritul și valoarea lor care, odată cu trecerea anilor, devine și mai prețioasă.

În aceeași măsură, felicitările s-au îndreptat și către protagonistă și editor. Seria luărilor de cuvânt cu mesaje de felicitare și încurajare a continuat-o criticul Christian Crăciun care, între altele, a menționat că fiecare cititor se va regăsi în această carte și se

va îmbogăți, iar Vasile Malanețchi, directorul Muzeului Național de Literatură Română „Mihail Kogălniceanu” a apreciat conținutul bogat al datelor despre membrii dinastiei Hasdeu și referințele care completează romanul. Scriitoarea Lucreția Bârlădeanu, la rândul ei, a considerat că în această bibliotecă unde se simte spiritul Hasdeenilor, Iulia Hasdeu este cu adevărat Acasă. Adresând protagonistei felicitări, Lucreția Bârlădeanu a mai spus: „Ați făcut o carte minunată, nimic ce este de calitate nu moare”. Și dacă Iulia Hasdeu s-a luptat să devină prima studentă la Sorbona, cred că autoarea și susținătorii ei ar trebui să se lupte ca romanul să fie introdus în programa școlară, fie și în opțiune facultativă, pentru că merită toată atenția, după care va veni și aprecierea tinerelor generații.

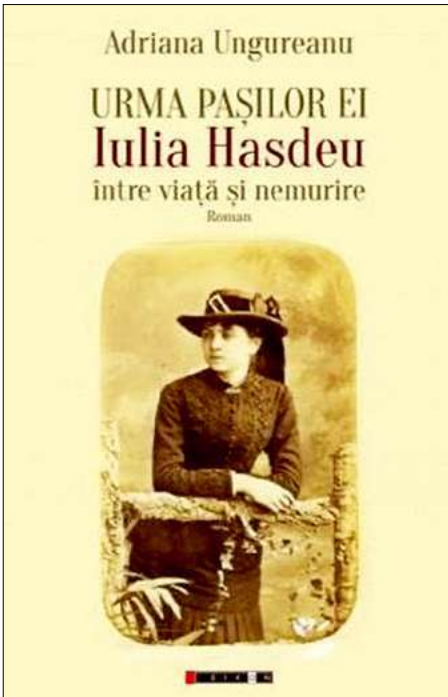
Vădit emoționată, Adriana Ungureanu a mulțumit gazdelor, vorbitorilor și participanților la acest eveniment deosebit. A urmat o sesiune de autografe.

Idea de a realiza un interviu cu autoarea romanului mi-a venit chiar în timpul lansării. Cu părere de rău însă nu am avut parte de un exemplar al cărții, iar fericirii care au avut-o, sub diferite pretexte, au refuzat frumos să mi-o dea cu împrumut. Am menționat acest lucru, deoarece am un obicei (ambție, dacă vreți): nu vorbesc și nu scriu decât doar despre volumele pe care le lecturez, nu pe diagonală, dar amănunțit, cap-coadă. Uneori mă surprind că citesc, când sunt obosită, unele fragmente de mai multe ori până pătrund în esență. După mai multe căutări, am reușit să iau cu împrumut de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” exemplarul cu autograf și să citesc romanul *Urma pașilor ei: Iulia Hasdeu: între viață și nemurire*, subliniez, cu multă atracție, în timp record de trei zile. După aceasta am alcătuit o serie de întrebări, pe care le-am trimis autoarei Adriana Ungureanu și la care cu multă amabilitate am primit răspunsuri inspirate.

* * *

Raia Rogac: *Dragă Adriana, presupun că această nobilă ființă, Iulia Hasdeu, vă este foarte-foarte dragă. Folosesc prezentul pentru că zestrea literară pe care ne-a lăsat-o ne permite acest lucru. Deci, prima întrebare: când, cum, în virtutea căror circumstanțe a reușit ea să vă cucerească inima?*

Adriana Ungureanu: Când eram mică, mama mi-a povestit odată, după multe „de ce-uri” de-ale mele, pe când îmi citea

dintr-o culegere de texte pentru copii, puținul pe care îl știa despre „fata lui Hasdeu”. Anii au trecut și numele a fost dat uitării, dar povestea mi-a rămas undeva în subconștient, deși îmi amintesc că mă impresionase enorm. Pe Hasdeu tatăl l-am studiat la școală, mi s-a părut cumplit, n-aș spune că l-am iubit ca scriitor. E normal, era mult prea complex pentru a-l cuprinde la acea vârstă. După Revoluție însă, plimbându-mă de una singură pe strada Franceză din București, am trăit experiența pe care am împărtășit-o în primul capitol al cărții. Mi s-a părut straniu să știu dinainte cum arată un loc, ca și cum aș fi fost cândva acolo. M-a marcat enorm acea experiență. Mai ales când am desco-

perit numele „Iulia Hasdeu” în medalionul de pe clădire, mi-a vibrat pur și simplu ființa. Din păcate, nimic nu mă determinase să descopăr mai multe despre ea. Revelația s-a produs la Câmpina, mulți ani mai târziu, când, fără să fi citit nimic, știam că Iulia nu fusese vreodată la Castel. De atunci a început să mă preocupe acest personaj la modul serios, până la obsesie – profitând de faptul că aveam casă de vacanță la Breaza (foarte aproape de Câmpina) – dar fără vreo intenție sau aspirație că voi ajunge să scriu despre ea. De fapt, nici n-am planificat vreodată să ajung scriitoare, pur și simplu s-a întâmplat. Așa s-a născut admirația mea profundă, inexplicabilă pentru Iulia Hasdeu – mulți autori care-mi plac au avut viață grea, au murit, au lăsat capodopere în urmă, mai mult ca sigur au adevăruri ascunse de arătat lumii. Nimeni nu a mai reușit să trezească în mine acea datorie morală de a întreprinde ceva și de a „ajuta” să se pronunțe cu respect, în mod corect, numele său. De aceea am și creat-o pe Rebeca, personajul meu principal, ca pretext pentru a aduce lumină în viața acestui copil, pe care nu-l poate apăra nimeni de exagerări, de apetitul oamenilor pentru extraordinar, transmițând mesajul ei simplu, de a fi descoperită ca scriitoare prin scrierile ei profunde.

R.R.: *Care au fost alte surse de documentare în perioada de concepere a romanului, pe lângă cele bibliografice? Credeți că ați citit tot ce s-a scris despre Iulia Hasdeu?*

A.U.: Doar o persoană autosuficientă și limitată consideră că a epuizat tot. Adevărul nu este niciodată complet, timpul oferă darurile sale pentru a fi întregit. Dovadă stă chiar cartea mea, care aduce multe elemente necunoscute publicului. Drumul descoperirii este departe de a fi încheiat, am citit foarte mult despre Iulia Hasdeu – din păcate, mai toate spun același lucru. Referința de bază o constituie romanul lui C. Manolache *Scânteietoarea viață a Iuliei Hasdeu*, apărut în 2000 la Editura „Saeculum I.O.” din București. Am triat doar acele surse credibile, în primul rând cele științifice, bazate pe dovezi și trimiteri la sursă, apoi pe cele care aduceau grad de noutate și care au fost ignorate sau evitate. În cartea mea s-a găsit loc pentru orice informație utilă care conduce spre adevărul Iuliei Hasdeu. Peste câțiva ani, probabil, va exista o ediție revăzută și adăugită, care va completa ideile deja existente.

Pe lângă sursele numeroase menționate în bibliografie, am apelat și la persoane care au un cuvânt important de spus în domeniul lor: mediumuri, adepți ai spiritismului, istorici, psihologi, astrologi, masoni, membri ai unor comunități minoritare – nu toți doresc expunere publică. Am promis discreție și la mine vorba rămâne vorbă; cei care mi-au permis, au primit recunoștința mea în mod oficial. Am găsit o modalitate să mulțumesc tuturor. Apoi am fost ajutată de Muzeul Național al Literaturii Române, care mi-a oferit, cu multă încredere, accesul la manuscrisele originale (în format facsimil) de care dispun. Surpriza plăcută a venit însă de la cei care știau la ce lucrez, nu neapărat cunoscuți, care m-au atenționat de fiecare dată cu orice descoperire în legătură cu Iulia – articole, evenimente, cărți, piese de teatru etc. A fost o colaborare extraordinară, percepând astfel dorința oamenilor de a o cunoaște pe Iulia în întregul ei. Dezamăgirea ar trebui să răsară de la unii „hasdeologi” care, în cel mai bun caz, mă induceau în eroare – prin informații greu verificabile ori deturnându-mă pe piste false, iar în cazul cel mai fericit, ignorându-mă cu desăvârșire, ori ironizându-mă. Un profesor căruia îi voi rămâne recunoscătoare, îmi tot repeta: „Când cineva nu cooperează, înseamnă că nu are ce spune sau ascunde ceva care, mai mult ca sigur, nu există” – un sfat util, în orice împrejurare. Cea mai deschisă și sinceră (dar nu de la început, din motive întemeiate pe care le-am menționat

într-un articol) s-a dovedit a fi doamna Jenica Tabacu, directoarea Muzeului „B.P. Hasdeu” din Câmpina.

R.R.: *Ați amintit în carte și de Crina Decusară Bocșan, președinta Asociației UNESCO „Iulia Hasdeu” din București, care a lansat mai multe cărți la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău. Cum ați colaborat cu Domnia Sa?*

A.U.: Fiind un om corect, întotdeauna voi da Cezarului ce-i aparține. În numele Iuliei, îi rămân recunoscătoare pentru felul în care a mobilizat resurse și a întreprins activități culturale inedite. Eu am fost cea care m-am îndreptat spre Asociație, la recomandarea unui domn care lucrează la Biblioteca Metropolitană din București. Am fost ajutată să o contactez prin cineva care știa de *nebunia* mea din Strada Franceză încă de când eram studentă... Mă spovedisem prietenei mele, fiica unor domni, care fuseseră ani buni vecinii mei și buni cunoscuți de-ai doamnei Crina. Intenția mea a fost validarea efortului meu de documentare, să nu cumva să întreprind ceva greșit și să provoc vreo nedreptate istorică. Referitor la carte, nu mi s-a oferit vreun ajutor concret. În schimb, am primit onoarea titlaturii de vicepreședinte al Asociației. Consider că m-am implicat cu sufletul în a face cunoscut acest ONG (avea vechime bogată, însă puțini auziseră de ea) prin pregătirea unor activități, cum ar fi redactarea articolelor pentru revista Asociației *Mesaj Literar*, participarea în calitate de moderator sau simplu martor la evenimente. Am fost chiar și în câteva excursii de neuitat împreună. Timpul petrecut acolo s-a dovedit de foarte bună calitate, benefic spiritului meu, până la un punct. N-am înțeles – de fapt, n-am vrut să accept – că rolul de portavoce a Iuliei i se atribuie doar unei singure persoane, în exclusivitate. Din păcate, stilul meu de „a-mi băga nasul peste tot” a deranjat, punându-mi-se, nu o dată, întrebarea: „Ce urmărești tu de fapt?” Cât timp s-a crezut că mă rezum la cartea lui Manolache, asemenea celor mulți care au scris doar articole (nu și cărți), aș fi fost potrivită. Problema a fost că eu mi-am dorit mult mai mult. Indignarea mea s-a declanșat când am descoperit că cei mai mulți membri ai Asociației, cu foarte mici excepții, nu știau prea multe despre Iulia ori despre Bogdan Petriceicu, nici după 25 de ani de activitate, ceea ce nu mi s-a părut normal. În final, am ales să-mi văd singură de drum și să-mi asum faptul că sunt multe de îndreptat, fără nicio intenție de a surpa efortul celor de dinaintea mea. În orice caz a fost o experiență pentru care rămân recunoscătoare.

Prin forțe proprii mi-a ieșit o carte de calitate și am apreciat enorm faptul că au venit mulți membri ai Asociației la evenimentul lansării, desfășurat la Librăria „Humanitas” de la Cișmigiu. În virtutea aceluși spirit de corectitudine pe care tot îl invoc, mi-am exprimat gratitudinea față de doamna Crina, menționând-o la „Mulțumiri”, pentru tot ce a fost frumos în acea perioadă, cât am fost implicată în activitatea Asociației. Din păcate, mi-a fost foarte greu s-o citez și am constatat că n-am fost un caz singular.

R.R.: *De ce nu Alexandru Hâjdeu, Tadeu Hâjdeu sau cel mai erudit exponent al dinastiei Hasdeu, în cel mai bun sens al cuvântului, B.P. Hasdeu?*

A.U.: Pentru că dintre toți eu pe Iulia o percep cel mai bine. Bogdan și-a îndeplinit menirea de a vorbi despre atavism, invocându-și strămoșii, a căror valoare este de necontestat. Pe el îl voi dezvălui curând, într-o broșură dedicată, dar dintr-o singură perspectivă, aceea asupra căreia istoricii și oamenii de litere au insistat cel mai puțin: calitatea de economist.

În schimb, pentru Iulia mă iau la „trântă” cu critici, încerc să conving oamenii că nu este fantomă, ci scriitoare, că poate fi un model real al tinerilor din zilele noastre, iar genialitatea ei consta în felul în care percepea lumea și, intuitiv, simțea ce avea să se întâmple. Încă mai descopăr adevăruri nespuse corect, file ascunse, răstălmăcite ori informații însușite de alții ca fiind propria descoperire când, de fapt, provin de la Hasdeu-tatăl. Puținul timp pe care l-a avut Iulia a fost dedicat scrisului. Cine pretinde că o admiră, este invitat să o citească. Iulia Hasdeu merită să aibă parte, când este acolo, Sus, de tot ce n-a avut atunci când era aici, pe Pământ: recunoașterea sa prin nume și renume.

R.R.: *În continuare, să trecem direct la motivul care ne îndreptățește să realizăm această convorbire de suflet – noul dumneavoastră roman Urma pașilor ei: Iulia Hasdeu: între viață și nemurire. Felicitări, cartea, după cum am putut observa, a întrunit deja mai multe recenzii favorabile. Scopul meu este să facem o dezlegare mai amplă a romanului, dar și o trecere în revistă a unui eveniment de suflet – lansarea sau, dacă vreți, botezul copilului dumneavoastră spiritual la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău. Cum apreciați evenimentul?*

A.U.: Da, într-adevăr, spre surprinderea mea, recenziile sunt echilibrate, ceea ce mă bucură nespuse. Când lauda sau critica este în exces, recenzia emană impresia dubioasă a imparțialității.

Înseamnă că a fost realizată fie de un prieten, fie de un dușman încrâncenat. Niciunul dintre aceștia nu merită luat în seamă. Pe lângă emoțiile recenziilor, am avut nesăbuinta să invit la unele lansări și vorbitori care nu credeau în lumea de dincolo, cărora ezoterismul le pare o prostie, dar, spre marea mea noroc, au demonstrat profesionalism, apreciindu-mi calitatea scrisului.

Dintre toate lansările, emoțiile cele mai mari le-am avut la evenimentul de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău, după ce mai fusese o premieră cu o lună și ceva mai înainte, tot în acest oraș. Am luat-o ca pe o șansă să o cunoscă mai multă lume pe Iulia, o onoare de a fi într-un spațiu cultural consacrat, de a avea asistență avizată și public interesat. Elevii de la Liceul Teoretic „Iulia Hasdeu”, sub îndrumarea doamnei profesor Ala Radu, mi-au fost alături și tinerețea lor mi-a dat aripi. Dacă ar fi fost după mine, aș fi renunțat la atmosfera solemnă și aș fi discutat altfel cu ei. Oricum, au fost minunați, mai ales în timpul momentului artistic, contribuind substanțial la o lansare „plină de spirit”. Prezența domnului Christian Crăciun, a soțului meu Dan Liviu Ungureanu, precum și amabilitatea domnului Alexandru Moraru – autorul moral al acestui eveniment de succes – mi-au insuflat multă încredere. M-a copleșit opinia Mariei Pilchin, care emana atâta căldură umană și bunătate sufletească, inteligență și spirit de pătrundere în tainele unor detalii pe care puțini înaintea dânzei le-au perceput. Apoi m-a impresionat mult domnul Malanețchi, care a reușit să ajungă și să dea plusvaloare evenimentului, a vorbit concis, detașat, ca un bun cunoscător și cercetător autentic. Un alt moment înălțător a fost atunci când doamna Mariana Harjevschi a preluat cărțile pe care le-am donat bibliotecii și mi-a înmânat Diploma de Excelență pentru contribuția adusă cercetării și renumelui familiei Hasdeu. Această mărturie se află înrămată în *Camera Gândurilor* – locul din casă unde se nasc toate scrierile mele.

În mod paradoxal, deși mi-am dorit foarte mult prezența dânzei, sperând să-mi fie prietenă, doamna Lucreția Bârlădeanu s-a dovedit a fi omul care n-a înțeles că avem loc toți sub soare, trădând o oarecare frustrare aș spune, poate și pentru faptul că urma să lanseze o carte similară dedicată Iuliei Hasdeu. Mi s-a părut lipsit de profesionalism să postuleze, ca și cum s-ar fi putut demonstra cumva, că nu știu care femeie din România consideră că este reîncarnarea Iuliei, dar să ignore deznodământul acelu

om... Nu intru în detalii, tocmai pentru că sunt dureroase, fiind vorba despre doamna directoare de la Castel. Apoi afirmația cum că „Hasdeu ar fi fost bun prieten cu pictorul Maillart” este, iarăși, forțată și insuficient documentată din moment ce însăși această doamnă directoare a povestit într-o cuvântare a dânsei, la care am fost martoră, că există probe care atestă că aceștia nu s-au înțeles deloc la cumpărarea tabloului Iuliei, după ce aceasta murise. Cartea mea nu este la un asemenea nivel. Pentru a evita expierea celor care mă așteptau la cotitură, am recurs la o tehnică deloc uzitată în cazul unui roman: trimiterea la sursă. Presupunerile le-am lăsat Rebecăi, certitudinile – Iuliei. Acesta este motivul pentru care unii ca doamna Bârlădeanu, care doar răsfoiesc cartea, se pripesc în a afirma că nu am scris roman, dar în același timp nu știu nici ei să spună ce este. Însă cei care îi pătrund tainele studiind-o, descoperă povestea Rebecăi, care pornește în timp și spațiu pe urmele Iuliei Hasdeu, dezvăluind-o pe aceasta din urmă, din toate perspectivele astfel încât să satisfacă toate curiozitățile cititorului. Mi-am țesut ideile într-un roman complex, original, delimitând ceea ce se spune și ceea ce se crede, de ceea ce a fost cu adevărat.

R.R.: *Se vede că lansarea romanului la Biserica de Lemn „Adormirea Maicii Domnului” a fost de bun augur...*

A.U.: A fost cea mai inedită lansare a mea de până acum, cu lume de foarte bună calitate, într-un spațiu rustic, cu spiritualitate înaltă – am ținut cont de faptul că Iulia era ortodoxă, credea în

Dumnezeu, iubea ia românească. S-a dorit a fi un fel de „șezătoare” în care să povestim despre Iulia și să ascultăm cântecele minunate ale Mariei Gheorghiu – la fel de obsedată, aproape ca mine, dar de Regina Maria. Ideea locului și a conceptului nu-mi aparține, eu doar mi-am dorit să fie oricând în aprilie – luna preferată a Iuliei. De organizarea propriu-zisă s-au ocupat Cristina Doba și Tatiana Slivca, pentru care le mulțumesc și pe această cale.

R.R.: *Ferice de dumneavoastră că ați găsit filonul potrivit, neexplorat în practica de scriere a romanelor de acest gen, apropiate celor biografice: ați mers nu doar la propriu pe urma pașilor Iuliei Hasdeu, chiar și la o distanță mare de ani, dar v-ați întrerupt în ființa ei prin personajul imaginar Rebeca, care a făcut să o apropie pe Iulia de semenii ei, cu tristețile și bucuriile proprii acestei categorii de vârstă. Care din planurile romanului a fost mai lesne de scris, cel imaginar sau cel documentar?*

A.U.: Am muncit efectiv doi ani pentru a așeza întreaga poveste într-o formă încheată. Este cumplit a uni informațiile culese din peste 50 de surse cu părerile unor oameni, peste care am presărat imaginația mea, urmărind tot timpul scopul propus: adevărul. Uneori aveam tendința să derapez și să mă las acaparată de imaginație, alteori omul pragmatic din mine solicita limitarea doar la realitate. Cel mai mult mi-a luat s-o cunosc bine pe Iulia și apoi s-o construiesc pe Rebeca, astfel încât experiențele acestora să se apropie, dar să nu pară suprapuse forțat. Este un efort pe care puțin îl înțeleg. Indiferent ce spun unii și alții, cu riscul de a părea lipsită de modestie, este ceva ce nimeni n-a mai întreprins până acum. Am adus informații care zăceau în cărți și prin biblioteci, care n-ar fi fost scoase în veci de acolo și am readus-o pe Iulia în prim-planul publicului într-un moment deloc planificat. Dar așa a fost dat: pragul de trecere a 130 de ani de la plecarea spre neant și 150 de ani de la naștere.

R.R.: *Ați participat vreodată la ședințe de spiritism? Eu da, la una singură, dar până astăzi nu-mi dau seama ce a fost, totuși...*

A.U.: Nu și nici nu mă tentează. Suntem unii care nu avem nevoie să deranjăm suflete prin metode a căror consecință este greu de controlat. Spiritele evoluat deslușesc semne care vin de la sine, pentru că există o astfel de comunicare, în anumite momente, ce-i drept, nu tot timpul. Mi s-a propus o ședință de spiritism, dar am refuzat categoric. Un alt motiv pentru care îi rămân recunoscătoare Iuliei este invitația indirectă de a pătrunde în tainele acestui

univers al ezoterismului, citind multe cărți, pe care mi le-au dăruit oameni apăruți de nicăieri. Nu sunt practicantă, dar îmbrățișez filozofia spiritistă de bună calitate. Cred în lumea de dincolo și, asemeni Iuliei, cred în comunicarea cu cei duși. Trăiesc cu speranța că fiecare zi ce trece pe acest Pământ mă apropie de Marea Întâlnire cu mama mea, plecată în urmă cu 19 ani. Nimeni și nimic nu-mi va zdruncina această credință.

R.R.: *Eu cred că romanul ar fi bine să fie prezentat și la Liceul Teoretic „Iulia Hasdeu” din Chișinău, care are și profil de arte. Se pot înscena și fragmente din roman...*

A.U.: Tocmai când se puneau bazele unui proiect minuat – lansarea unui tânăr scriitor din Satu Mare și organizarea în România a unei tabere de creație pentru elevii Liceului din Chișinău, s-a declanșat pandemia și totul a intrat într-o coadă de așteptare. Sunt datoare cu mesajul Liceului omonim din București, pentru că în noiembrie trecut am organizat la Muzeul Național al Literaturii Române un eveniment dedicat exclusiv Iuliei Hasdeu, iar elevii din Chișinău au transmis mesaje corespondenților lor din București. Discutasem despre o dezbatere comună a elevilor celor două licee aici, la București, muzeul oferind, cu generozitate, spațiu pentru o asemenea întâlnire.

Am în lucru idei, le păstrez deocamdată, nu știm ce și cum va fi. Am multe de făcut pentru a aduce oarecum situația la zi. Având în vedere evoluția pandemiei și deciziile privind reluarea anului școlar într-o formă hibridă, mi-ar plăcea să organizăm dezbateri pline de vervă chiar și online. Măcar așa deocamdată.

R.R.: *La o nouă ediție a romanului, ar fi bine ca el să fie completat cu un mic capitol imaginar despre urma pașilor Iuliei la bunei...*

A.U.: Da, încă mai caut prin cimitire, în arhive, vreau să ajung la Hotin și abia aștept să devorez literatura basarabeană extrem de bogată dedicată familiei Hasdeu, pe care am descoperit-o la o conferință pe care am susținut-o la Chișinău în octombrie trecut.

N-am înțeles niciodată de ce noi, în România, avem doar cinci oameni care au susținut prelegeri (unii încă mai pot cuvânta) despre dinastia Hasdeu (domeniile lor fiind atent împărțite) și alți cinci care aveau cărțile expuse la vânzare în muzeu (vorbesc la trecut pentru că este în renovare) – trei dintre aceștia fiind printre cei cinci care au ținut mereu prelegeri și doi sunt duși de mult timp. În orice caz, singurul hasdeolog autentic, cu doctorat în B.P. Hasdeu,

a fost doamna Jenica Tabacu, care, din nefericire, nu mai e. În contrast cu noi, Chișinăul abundă de cărți dedicate familiei Hasdeu. Am apreciat enorm cuvintele domnului Moraru care spunea: „Tot ce se scrie despre Hasdeu, noi trebuie să avem”. Ar fi frumos să învățăm că tot ce s-a scris în Republica Moldova despre Hasdeu ar trebui să existe și pe malul nostru al Prutului, mai ales la Castel – măcar în format electronic, pentru că știu că nu este spațiu fizic de depozitare.

Revenind la întrebare, da, în carte ar putea fi și ceva real, nu doar imaginar. Orice este posibil. Încă mi se mai dezvăluie informații, pe care le scot la suprafață prin articolele publicate. Cele mai valoroase le inserez în *Revista Nouă* și *Urmuz*, prin bunăvoința domnului Florin Dochia, având în vedere că prima revistă a fost fondată chiar de Bogdan Petriceicu Hasdeu. Țin enorm la această revistă, deși toate colaborările mele sunt valoroase.

R.R.: *De ce totuși nu ați încercat să vizitați măcar un apartament din Paris în care a locuit Iulia Hasdeu? Eu cred că reprezentanții Ambasadei României din capitala franceză vă puteau facilita acest lucru...*

A.U.: Cei de la Ambasadă au fost extrem de amabili. Mi-au oferit suportul în limita posibilităților și a competențelor. Rolul lor nu este să mă ajute la deschiderea ușilor unor apartamente, pentru că nici nu se cuvine să deranjez. În schimb, mi-au oferit informații și suportul să organizăm un eveniment dedicat Iuliei Hasdeu cu ocazia sezonului Franța-România. Am încercat să implic Asociația de care pomeneați mai devreme, dar nu ne-am sincronizat, nici noi între noi, dar nici cu alții. Cunoscând-o pe Iulia, știu că iese doar ceea ce vrea ea. Deci, nu a fost să fie.

Revenind la întrebare, am primit doar cât mi s-a dat. Știam sigur că acolo unde s-a deschis ușa trebuia să intru, unde nu, însemna să mă opresc. Din prima zi la Paris am primit nesperat de mult. Alții, înaintea mea, când au pătruns în clădirile Iuliei, au fost certați de vecini pentru gestul lor necugetat. Eu am intrat ca și cum aș fi fost așteptată, n-am deranjat pe nimeni și nimeni nu s-a scandalizat. În plus, în ultimii 140 de ani, interioarele blocurilor și apartamentelor s-au modificat mult. Încă mai caut fotografii cu Parisul de la sfârșit de secol XIX. Am găsit recent un studiu publicat de primăria orașului cu situația clădirilor actuale, când au fost construite, Am încredere că adevărul se va întregi pe parcurs.

R.R.: *Se vorbea că la Paris va fi inaugurată o stradă care să poarte numele Iulia Hasdeu...*

A.U.: Să mă ierte Dumnezeu, dar dacă zvonul a țâșnit din București, în mod clar se vorbea aiurea. Poate asta m-a deranjat cel mai mult, faptul că unii profită de Iulia pentru a ieși ei în față. Își prezintă realizările într-un mod amestecat, de lumea nu mai știe ce să înțeleagă. Și la Asociație ni se tot spunea că la Paris arde continuu o lumânare și cineva pune flori pe placa Iuliei. Am fost acolo și... ce să vedeți? Nimic, nicio lumânare și nicio floare! Nu e normal să fiu privită cu suspiciune, eu, uzurpatoarea unui mit?

Nu știu cât de ușor se găsește o stradă fără nume în Paris, ca să fie botezată, dar știu că de aproape doi ani și jumătate am depus cerere, în numele Asociației, la Biblioteca Națională din București, pentru a „boteza” o sală de lectură „Iulia Hasdeu” și încă nu s-a primit răspuns. În noiembrie trecut am redeschis discuția, profitând de lansarea cărții de antreprenoriat, al cărei coautor eram, acolo. Dacă Iulia n-are stradă la Paris, măcar o sală de lectură să-i fie dedicată la București. La Paris merită altele... dacă vor dori și ea și alții, doar am atâtea idei!

R.R.: *Mă gândesc să propun romanul pentru Programul de lectură Chișinăul citește... Merită acest lucru, mai ales în condițiile de azi când tehnologiile moderne ne impun un alt ritm și standard de viață. O bună parte din tineret e axat pe interesul material și condiții de lux din start, fără să facă studii și să muncească în deplină măsură. Consumismul a atins cote maxime, se schimbă criteriile de apreciere a valorilor, nu mai e în vogă să fii bun profesionist, să iubești și să prețuiești cu adevărat arta, știința. De câte ori am auzit fraze de genul: lăsați-mă cu dragostea voastră de țară, cu patriotismul vostru, cu tradițiile voastre; dacă nu ai bani, ești nimeni și nimeni nu te întreabă când îi ai, de unde îi primești și cât de cinștiți sunt. Altă faină se macină la moară și toți vor de cea mai bună calitate, uitând că grâul mai întâi cineva trebuie să-l semene, să-l crească, să-l cosească etc. Chiar și acum, în condițiile de pandemie, unii își sacrifică viața pentru a salva vieți, alții chefuliesc și se distrează, așteptând ca savanții-epidemiologi să găsească mai repede soluția de neutralizare a covidului pentru a reintra în normal. Eu cred însă că acestea pot fi subiecte pentru romancierii care abordează teme contemporane.*

A.U.: Vă mulțumesc tare mult și apreciez enorm propunerea dumneavoastră. Eu cred că oamenii trebuie să fie în pas cu

timpurile pentru a nu rămâne în urma lor și să accepte realitatea așa cum e. Tinerii citesc într-un fel pe care adulții nu-l înțeleg. Accesul la informație este la un alt nivel și am face bine să ne folosim corect de această șansă. Pentru mine Hasdeu este o enigmă cum se descurca el în atâtea domenii, fiind extrem de actual pe vremea lui. Mie mi-ar fi trebuit vreo 50 de ani să scriu romanul, dacă nu exista Internetul.

Superficialitate a existat dintotdeauna, pofta de distracție așijderea, cultura nu este un fenomen de masă, deși comuniștii așa ne-au învățat. Dragostea de țară se cere reinventată. Cred că este momentul să iubim întreaga planetă și oamenii, să conștientizăm că mor urșii polari și albinele ne amenință cu dispariția, ceea ce compromite flora pe Pământ. Țara trebuie să fie cea acasă unde vii întotdeauna cu drag, ai grijă să rămână curat, dar muncești acolo unde ești plătit bine ca să ai tot ce-ți trebuie acasă. Sigur, Hasdeu ar fi detestat cosmopolitismul meu, deși, în ciuda naționalismului său feroce, era un om universal și mai ales internațional, care iubea noutatea. Dacă am putea explica tinerilor trecutul într-o formă altfel decât s-a făcut până acum, cred că le-am trezi curiozitate. Pofta de trecut se naște cu vârsta, tinerii adoră doar tot ce este nou și actual. Aici ne trebuie imaginație să unim vechiul de nou.

Pe mine Covidul m-a ajutat să iau oamenii așa cum sunt, să-i accept cu bune și cu rele, dar mai ales să mă bucur că suntem toți în viață. Situația nu mă inspiră deloc, dimpotrivă îmi inhibă pofta de scris. Chiar îi admir pe cei care creează în această perioadă. Ca să depășesc momentul mă cufund în amintiri, prefer să retrăiesc clipele frumoase și scriu despre acestea. N-aș fi crezut că sunt martora începutului de sfârșit al acestei rase umane. S-a scris mult despre acest subiect, iar noi credeam că este imaginație, când totul se dovedește a fi pură viziune.

R.R.: *Vreau să subliniez că romanul este atractiv, captivant, te ține cu sufletul la gură până la ultima pagină. Sper să mai reveniți la noi, în special la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” de la Chișinău.*

A.U.: Orice apreciere încununează efortul meu sisific. Orice cititor îmi demonstrează că nu a fost în zadar. Îmi este foarte dor de Chișinău, sper să vină vremuri blânde, deși nu mai sufăr deloc de optimism. Dimpotrivă, am senzația unui început de război ultramodern, în care cei de pe baricade folosesc arme biologice,

despre care le vorbeam studenților mei, gândindu-mă la cărțile lui Dan Brown, nicidecum la ceva cert a se întâmpla în realitate. Păcat că omenirea s-a săturat de bine și visează la propria distrugere. Instinctul de apărare mă îndeamnă, cumva, să sper că va fi bine. Cum se spune, „speranța moare ultima”. Să ne ajute Dumnezeu să trecem cu bine peste toate și să ne revedem... îmi doresc din toată inima!

R.R.: Doar Amin mai pot spune! De fapt, aș mai adăuga: nu sunt de acord că v-ați apreciat efortul ca fiind unul sisific. Nu este, pentru că efortul dumneavoastră nu a fost în van. El s-a soldat cu o carte de o rară frumusețe conceptuală, estetică, cu o ținută grafică pe potrivă, o carte de care însăși eroina principală Iulia Hasdeu ar fi mândră.

*Consemnare de Raia ROGAC
Chișinău, iulie-august, 2020*

BIBLIOTECA „TÂRGOVIȘTE” – 25 DE ANI DE LA FONDARE

*Liliana JUC,
șef, Filiala „Târgoviște”*

În anul 2020, Biblioteca „Târgoviște” sărbătorește 25 de ani de la fondare.

Cu acest prilej, este binevenită o evocare și o întoarcere la origini. Așadar, să ne amintim, cum a luat ființă această instituție menită să mențină lumina și cultura în centrul sectorului Buiucani al capitalei.

Biblioteca „Târgoviște”, filiala Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, o instituție publică de cultură cu profil științific, enciclopedic și informativ, a fost fondată la 31 august 1995, fiind concepută pentru a servi o zonă cu mulți elevi și studenți din sectorul Buiucani al orașului Chișinău. Deschiderea a avut loc în cadrul manifestărilor prilejuite de Sărbătoarea Națională Limba Noastră. Contractul de colaborare a fost semnat de către dr. Lidia Kulikovski, ex-director general al BM „B.P. Hasdeu” și Victor Petrescu, ex-directorul Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” din Târgoviște (România). La acest eveniment notoriu au participat oficialități dâmbovițene și demnitari ai capitalei basarabene, printre care: Mihail Gheorghe Cibotaru, ministrul culturii; acad. Mihai Cimpoi, președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova; Serafim Urechean, primarul municipiului Chișinău; Ion Ungureanu, vicepreședinte al Fundației Culturale Române; numeroși oameni de cultură, scriitorii (Ianoș Țurcanu, Iulian Filip), artiști cunoscuți. De atunci, multe s-au perindat, multe s-au realizat, dar și multe s-au schimbat.

Ce este o *biblioteca modernă*? O bibliotecă modernă, întâi de toate, este un spațiu de informare, socializare și loisir, altfel spus, este un spațiu vibrant, unde fiecare beneficiar își poate găsi locul, poate dobândi cunoștințe și abilități, învața lucruri noi și petrece timpul plăcut.

În acești 25 de ani, Biblioteca „Târgoviște”, și-a afirmat rostul, a fost și rămâne în stare de receptivitate, mobilitate, de adaptare rapidă la noi situații, dar și de originalitate, aptitudine de a transforma și a redimensiona. Viața ei culturală a fost una bogată și variată, migrând de la numeroase cluburi cu tradiții (Clubul ecologic „Terra – Planeta noastră”, Clubul de lectură „WITCH” (2006), Clubul de creație „Avanti” (2008), „Studiem împreună” (2009), „Tinerii la bibliotecă” (2009), „Sănătatea pentru toți” (2011), „Să ne iubim țara” (2012), cenaclul „La Târgoviște”) la servicii moderne, precum: „Micii europeni” (2010), „Curioșii” (2010), „Să vorbim și să scriem corect românește” (2012), „Învățăm să creăm povești digitale” (2015), Teatrul de păpuși „Bibliopicii” (2016), „TabCreativ” (2017), „Ecolectură” (2017), „Meșterița” (2017), „Povestea de seară pe Facebook” (2019), servicii unice prin definire și desfășurare.

Biblioteca renovată a trăit o metamorfoză nu doar de imagine, dar și de regândire a activității ei. Schimbarea de design a adus transformări de elucidare a lucrurilor, de stabilire a prerogativelor. Ne putem mândri cu un design nu doar atractiv, dar și favorabil pentru evoluarea Bibliotecii „Târgoviște”, pentru conturarea unei noi identități, unde este remarcat elementul ludic și nota teatrală. Ținem la spațiul pe care îl avem, am inițiat chiar tradiția concursului decorării spațiului conform anotimpului între membrii echipei: „A venit primăvară. Regândește-ți spațiul!”, „Vara la Biblioteca Târgoviște”, „E toamnă iar în calendar!”, „Magia sărbătorilor de iarnă!”. Pline de imaginație, debordând de creativitate, fiecare

membră a echipei își decorează spațiul pe care-l are sub tutelă, creând adevărate opere de artă.

Colecția de carte este unul dintre pilonii primordiali, îmbogățindu-se pe parcursul anilor cu literatură din toate domeniile. Deținem o cifră impunătoare de 46 549 de documente: ediții de referință, monografii, beletristică, literatură științifică, volume pentru copii. Fondul nostru este valorificat prin expoziții tradiționale inedite, prin lansări și prezentări de carte. În ultimii cinci ani, colecția a fost barcodată, inclusă în catalogul electronic al BM „B.P. Hasdeu”. Elaborăm minuțios expozițiile de carte pentru a uimi cititorul, propunându-i cărți bune, sugestii de lectură, pentru a loaliza și fideliza beneficiarul.

Un alt pilon al bibliotecii este cititorul care reprezintă cartea de vizită, mândria și bucuria noastră. Pentru el, ne inventăm și ne reinventăm, pentru a fi viabili, atractivi, utili, indispensabili, iar în Ziua celebrării evenimentului *Biblioteca „Târgoviște” – 25 ani de la fondare*, cei mai fideli au mers (în format video) pe covorul roșu.

Serviciile prestate de BM „B.P. Hasdeu” sunt variate, diferite de la filială la filială. Fiecare și-a creat propria pârtie. Nu suntem o excepție, ne-am edificat un nume prin serviciul „Micii europeni”, Teatrul de păpuși „Bibliopicii”, „Învățăm să creăm povești digitale”, „Povestea de seară pe Facebook la Târgoviște”. Am inițiat serviciile după firea noastră creativă, artistică, dar care răspund și necesităților comunității.

Prin serviciile pe care le oferim, participăm la creșterea unei generații culte, informate, dornice de frumos, cu dependență de

lectură pe viață. De 12 ani, oferim serviciul „Micii europeni”, unde cei mici și cei măricei sunt familiarizați cu noțiunile de *Familie Europeană* și *Valori Europene*. Aceste ședințe îi ajută să descopere savoarea copilăriei în țările UE, iar lectura este incitată de farmecul și frumusețea fiecărui stat din cele 27 țări-membre.

Sporirea atractivității textului literar-artistic o facem prin lectură teatralizată și dramatizare în cadrul serviciului Teatrul de păpuși „Bibliopicii”. *Nocturna Bibliotecilor 2016* a fost o pistă de lansare pentru el, în scurt timp devenind și o prefigurare a mărcii *biblioteca cu tentă teatrală*. Participanții au acumulat mai multă experiență în transmiterea unui mesaj, în descifrarea și abordarea unui text literar-artistic, în comunicarea cu publicul-spectator. Lectura teatralizată facilitează apropierea de opera literară într-o măsură și mai mare (o poezie vei vedea-o altfel, dacă va fi citită cu intonația și expresivitatea cuvenită). Interpretările de rol în scenele, poeziile dramatizate îi fac pe participanți să recepționeze mai bine un text, să poată simți și trăi artistic, într-un cuvânt, învață să descopere frumusețea textului și să transmită această emoție mai departe. Nu se desfășoară nici un eveniment fără prezentarea unui mic spectacol. Teatrul de păpuși „Bibliopicii” de la „Târgoviște” are un feedback pozitiv din partea părinților, bucuroși să-și ocupe odraslele cu ceva interesant, util. Deținem o colecție impunătoare de păpuși, două cortine, una pentru Spațiu Copii, cealaltă – Spațiu Științe și Cunoștințe (un plan de advocacy realizat). Pentru diversitate, dar și pentru a etala bunele practici din cadrul serviciului, am mers cu spectacole la evenimentele Zilele Bibliotecii „Codru”, Zilele Bibliotecii „Nicolae Titulescu” (30 de ani), Comemorarea poetului Mihai Eminescu la Brigada „Ștefan cel Mare și Sfânt”; am susținut spectacolele „Partenerul și cititorul anului 2019”, „Ziua Radioului la Biblioteca Târgoviște” etc. Prin acest serviciu ne percepe lumea din afară, prin el comunitatea ne admiră. Teatrul de păpuși „Bibliopicii” a devenit un brand și ținem la el cu multă ardoare.

Valorificarea și stimularea dragostei față de folclorul românesc și expresivitatea limbii române, cunoașterea/descoperirea mai multor povești și parabole îi revine unui, sper, cotat serviciu „Povestea de seară pe Facebook la Târgoviște”. Din dorința de a aduce povestea în casa fiecărui copil, a venit un mare proiect: *Povestea de seară pe Facebook*. În fiecare lună, Spațiul Copii este transformat în studio de filmare a poveștilor teatralizate. Am

format și echipa de lucru: regia de sunete, asistent platou, decorator și operator, regizor și narator. Este un joc, doar că e unul rezultativ, cu produse majore. Ne unim forțele în crearea unui *frumos altceva*, unde obișnuitul cedează locul neobișnuitului. Elementele de decor sunt confecționate tot de bibliotecarii pasionați. Păpușile de deget, păpușile de mână constituie un mare arsenal de artefacte. Astfel, îl punem și mai mult în valoare. Poveștile prind viață în acest studio improvizat în incinta bibliotecii și, în fiecare marți, la ora 20.00, pe pagina de Facebook a instituției, apare câte un nou filmuleț. „S-a întors *Povestea de seară*”, zic unii părinți! „Frumoasă idee”, ne încurajează alții, „tocmai potrivită pentru timpul nostru”. „Am vrea să vorbim despre povestea de seară. De unde v-a venit ideea? Cine este inițiatorul ei? Cum faceți? Ce povești alegeți pentru a fi narate? Câte povești aveți de acum montate/filmate?” Acestea sunt întrebările reporterilor. Atenția sporită a televiziunilor este cel mai grăitor impact al acestui proiect. Am înțeles că facem ceva diferit nu numai după reacțiile vizitatorilor paginii de Facebook, a părinților care-și exprimau uimirea și mulțumirea atunci când veneau la bibliotecă, dar și după interesul pe care l-am provocat în mass-media.

Întotdeauna ne doream cărți bune și lecturi de calitate, promovarea unei literaturi de calitate și valorizarea operelor merituose. Acest lucru am îndrăznit să-l facem prin fondarea serviciului „Biblioterapie”, care, mai târziu, își schimbă denumirea în „Ecolectură”, fiind, astfel, mai aproape de conceptul pe care îl are în sine – cultivarea și promovarea unei tradiții de a citi *eco*. Pe data de 27 octombrie 2017, am inițiat un serviciu de cultură și recreere, destinat grupului de vârstă adulți. Prin aceste ședințe cu discuții literare, am reușit să fidelizăm participanții, să incităm curiozitatea cititorilor, să punem în circuit opere valoroase, să le explorăm și să le proiectăm în experiența de viață profesională și personală, să edificăm o tradiție – cea de a face *ecolectură*.

Desigur, suntem conectați și la tehnologiile informaționale. Aici vorbim de „Învățăm să creăm povești digitale”, un serviciu care transmite tehnica de realizare a poveștilor digitale și este unul de perfecționare a competențelor digitale, de lucru creativ cu tehnologiile informaționale; „TabCreativ” – însușirea și utilizarea creativă a noilor aplicații pe tabletă; „Învățăm calculatorul” – serviciu destinat signorilor, ce prevede formarea deprinderilor în domeniul tehnologiei.

În cadrul serviciului „Meșterița”, participanții au deprins noi abilități de lucru cu stofa, hârtia, materiale reciclabile, plastilina. Ghidați de Violeta Lisnic, șef Sector copii, participanții au modelat, creat, pictat, inventat. Copiii au învățat să confecționeze lucruri drăguțe din materiale minime, să-și exploreze la maxim creativitatea, să dorească să se recreeze plăcut și util. Aceste ore de meșterit au contribuit la dezvoltarea abilităților practice, la însușirea tehnicilor de lucru cu diverse materiale.

Parteneri de încredere – un suport sigur în dezvoltarea serviciilor de calitate. Colaborarea eficientă rezidă în făurirea în comun a unor activități, unde ambele părți își afirmă eficiența. La capitolul *parteneriate și colaborări* prodigioase, enumerăm postul Radio Moldova, Liceul „Dante Alighieri”, Liceul Academic Republican de Arte Plastice „Igor Vieru”, Școala Profesională Nr. 2, Școala polivalentă Nr. 9, instituții preșcolare, Brigada de Infanterie Motorizată „Ștefan cel Mare” Nr. 2, Institutul de Cercetări Juridice și Politice, Grădina Botanică.

Biblioteca „Târgoviște” își aduce contribuția la realizarea Obiectivelor Dezvoltării Durabile. În special, la următoarele obiective: 4) Educație de calitate; 15) Viață pe pământ (serviciul „Meșterița”); Sănătate și stare de bine (organizarea de lecții publice); 11) Orașe și Comunități Durabile (bibliotecar-ghid *BiblioTur, Descoperim Chișinăul altfel*); 16) Pace, Justiție și Instituții puternice (organizare de lecții publice *Drepturile mele*); 17) parteneriate pentru Obiective (Centrul Comunitar de Sănătate Mintală, Radio Moldova, Brigada de Infanterie Motorizată „Ștefan cel Mare”, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice etc.).

Ne-am racordat, înregistrând succese, la toate inițiativele, programele, campaniile propuse de BM „B.P. Hasdeu”: *Săptămâna Creativității și Inovației, Campania de promovare a Științei Hasdeu, Programul de lectură Chișinăul citește, Programul estival Provocarea verii 2019: Citește! Descoperă! Creează!*, conferințe, excursiile *BiblioTur: Descoperim Chișinăul altfel*. De o mare onoare a fost participarea la *Festivalul Poveștilor pentru Toate Vârștele* de la Biblioteca Județeană „Panait Istrati” din Brăila cu poveștile *Lucruri sfinte și Vremuri de odinioară*; la *Duplexul profesional* BM „B.P. Hasdeu”, *Filiala „Târgoviște”, Chișinău – Biblioteca Metropolitană București* cu comunicarea *Nota teatrală în serviciile și programele Bibliotecii „Târgoviște”* și cu spectacolul *Biblioteca mea* prestat de Teatrul de păpuși „Bibliopicii”.

Am știut să ne facem *zen* prin servicii unice, prin denumire și desfășurare, ce au conturat identitatea Filialei „Târgoviște”. Creăm și perseverăm, pentru că se știe: munca făcută cu dăruire duce la perfecțiune, iar nouă, membrilor Echipei „Târgoviște” (Marta Moiseev, Violeta Lisnic, Natalia Caruntu, Natalia Minciuna și subsemnata), ne place să facem lucruri obișnuite în mod extraordinar!

BIBLIOTECA „ALEXANDRU DONICI” – 50 DE ANI ÎN SERVICIUL COMUNITĂȚII

*Vera GOLDMAN,
șef Filială „A. Donici”*

Ziua de luni, 24 august 2020, a fost marcată la Biblioteca „Alexandru Donici” de un eveniment cultural de amploare dedicat celor 50 de ani de la fondarea bibliotecii. 50 de ani în serviciul comunității este o cifră frumoasă, iar noi considerăm că viața unei biblioteci trebuie sărbătorită la fel precum omagiem oamenii, deoarece ea reușește să adune inteligența, pasiunea, curajul și profesionalismul celor care au slujit-o și o slujesc. Cu acest prilej, au fost organizate o serie de activități culturale, care s-au desfășurat în regim online, pe platforma Zoom.

La ceas aniversar, cu ocazia celor 50 de ani de la fondare, Biblioteca pentru copii „Alexandru Donici” a fost felicitată de către administrația Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” în persoana doamnei director general dr. Mariana Harjevschi și a doamnei director adjunct Elena Butucel.

La deschiderea oficială a evenimentului doamna dr. Mariana Harjevschi a venit cu un mesaj de felicitare din partea administrației Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”:

„Mă bucur enorm că avem astăzi posibilitatea să urăm un sincer La mulți ani colegilor din cadrul Filialei „Alexandru Donici”. Bineînțeles că este o situație diferită comparativ cu celelalte aniversări, dar totuși mă bucur enorm că suntem alături de colegi și cititori prin intermediul tehnologiilor. Pentru mine, Biblioteca „Alexandru Donici” a fost permanent mică, dar cochetă, și una care a știut, într-adevăr, să facă față provocărilor. Echipa de bibliotecari întotdeauna a reușit să valorifice pasiunea pe care o au și, în consecință, mereu au găsit idei creative și servicii inovative pentru utilizatorii săi. Cred eu, această filosofie a pasiunii și a imaginației, pe care o au colegii de aici, va fi atât de contagioasă, încât va fi continuată și în următorii

50 de ani. Urez Bibliotecii „A. Donici” să fie în continuare o echipă creativă, pasionată de ceea ce face, iar nouă nu ne va rămâne decât să ne bucurăm de reușitele pe care le au. La mulți ani!”

Ulterior, doamna dr. Mariana Harjevschi a oferit Bibliotecii „Alexandru Donici” o diplomă cu prilejul aniversării a 50-ea de la inaugurare, în semn de recunoștință pentru contribuțiile substanțiale la organizarea și desfășurarea activităților cu publicul în scopul educării dragostei față de carte și lectură și pentru cooperarea eficientă cu comunitatea și instituțiile partenere.

Atunci când vorbim despre o bibliotecă, ne gândim nu la o clădire, dar ne gândim, în primul rând, la oamenii care o însuflețesc și îi dau culoare. Astfel, subsemnata, șefa filialei, am relevat parcursul de excepție al Bibliotecii „Alexandru Donici” timp de cinci decenii cu activități remarcabile ce au contribuit în mod direct la educarea și formarea tinerei generații.

Ce a fost și ce este Biblioteca „Alexandru Donici”?

Biblioteca „Alexandru Donici” ocupă un loc aparte în istoria culturii și învățământului național. Istoria bibliotecii începe la 24 august 1970, dată la care a avut loc inaugurarea bibliotecii numărul 5 pentru copii. În anul 2006, bibliotecii i s-a conferit numele fabulistului Alexandru Donici. În prezent, Filiala „Alexandru Donici” face parte din echipa Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, este localizată pe strada Studenților 12/3, sectorul Râșcani al orașului Chișinău. Este demn de menționat faptul că biblioteca posedă o colecție valoroasă de carte în număr de 22.000 de documente tipărite, atât în limba română, cât și în cea rusă.

Evenimentul a continuat cu prezentarea de către doamna Diana Corețchi, șef sector al filialei, a serviciilor, programelor de lectură și a altor activități informativ-culturale din cadrul Bibliotecii „Alexandru Donici”. Prin realizările pe care le-a obținut pe parcursul acestor ani, Biblioteca „A. Donici” a fost și este mereu deschisă spre cunoaștere și educare, s-a afirmat ca un laborator de creativitate, ca o instituție cu servicii de calitate axate pe nevoile utilizatorilor.

Prin urmare, Iulia Beschieri, moderatoarea evenimentului, a invitat participanții la un moment de amintiri despre activitatea bibliotecii pe parcursul celor 50 de ani și a propus spre vizionare expoziția foto cu genericul *Biblioteca în an aniversar* și video-ul *Biblioteca în timp*. Evenimentul a captat atenția publicului prin recitalul de poezie *Omagiu cărții*, realizat de elevii Liceului „Socrate”.

De asemenea, am avut parte de întâlniri de suflet alături de scriitorii Ianoș Țurcanu, Petru Iacob, Dumitru Mircea și Mihail Coca. Scriitorul Ianoș Țurcanu, poetul dragostei, omul-gânditor, care a scris și scrie versuri despre cel mai înălțător sentiment – dragostea, a fost prezent la un dialog online în ziua aniversării. Dând naștere la mai multe cărți pentru copii și adulți, domnul Țurcanu ne-a relatat despre noile sale apariții literare și a ținut să menționeze:

„Cel mai bun medicament pentru suflet este cititul, iar cea mai bună farmacie este biblioteca. Este foarte important să nu uităm de carte, de cultură, de tot ceea ce înseamnă lumină”

Domnul Țurcanu și-a adus aminte cu drag de precedenta întâlnire de la Biblioteca „A. Donici”, care a adunat atunci o gașcă de copii activi și frumoși, iar pe viitor dumnealui îi dorește să ne întâlnim iarăși într-o ambianță plăcută cu noi creații și oameni de suflet.

Demn de menționat este că în incinta Bibliotecii „A. Donici”, mai multe ediții la rând, a fost organizat Cenaclul literar-artistic „Lumina Sufletului”. Ceva impresionant și sensibil, unde am admirat oameni frumoși la chip și la suflet, oameni care știu să dăruiască iubire, emoție prin ceea ce spun și ceea ce fac. La ceas aniversar, domnul Dumitru Mircea (Mămăligă) și doamna Natalia Pîntea au contemplat momentele impresionante din cadrul cenaclului. Mai mult ca atât, scriitorul și redactorul Dumitru Mircea (Mămăligă) a venit cu un mesaj de felicitare și a menționat cu înaltă apreciere schimbările spre bine pe parcursul a celor 50 de ani de la fondare a filialei.

Cuvinte de felicitare ne-a adresat scriitorul și inginerul Mihail Coca: „Luna august este bogată în sărbători. Adresez colectivului bibliotecii sincerele felicitări, urări de bine, prosperitate. La mai mult și la mai mare!”, prezentând apoi propria carte *Viața secretă a Generalului P.I. Fiodorov*.

A urmat mesajul de felicitare din partea scriitorului Petru Iacob:

„Aduc recunoștință pentru munca dumneavoastră care s-a răsfânt asupra mea și asupra altor sute și mii de cititori. Acest jubileu înseamnă ceva ieșit din comun, o apreciere în mod deosebit a căutărilor, speranțelor, visurilor, realizărilor noastre. În cei 50 de ani, doar bunul Dumnezeu știe, pe câți aceste cărți de suflet, aceste sfaturi ale bibliotecarilor i-au scos spre niște cărărușe care duc spre potecile

vieții. Vă doresc să vă țineți bine și înainte, să dezvoltați aceste frumoase începuturi”.

Amatorii creației sale s-au delectat cu poezii citite direct de către autor. Mulțumiri domnului Petru Iacob, care a fost prezent și a venit cu gânduri bune, pe care, sperăm, să le realizăm cu succes.

Evenimentul a continuat cu mesaje de felicitare din partea celor pasionați de carte și de bibliotecă. Utilizatorii Bibliotecii „Alexandru Donici” au dat dovadă de multă receptivitate, participând și ei la acest eveniment. Ne bucură nespuse de mult faptul că atât cadrele didactice, cât și elevii sunt receptivi la invitațiile noastre și, totodată, ei înșiși devin promotori ai cărții și ai valorilor frumoase. Utilizatorii fideli au venit cu mesaje de felicitare. Mai mult ca atât, au prezentat cartea lor preferată din cadrul Concursului de lectură *Bătălia cărților – 2020*. Acest lucru ne bucură enorm, mai ales că este un indicator că publicul devine conștient de importanța bibliotecii și înțelege rolul ei ca organizație culturală.

Doamna Elena Dabija a dat citire mesajului de felicitare:

„Dragă bibliotecă, la 50 de ani frumoși, primiți sincere felicitări din partea echipei CAIE și din partea Comitetului Sindical. Acest lăcaș sfânt trebuie să dăinuie împreună cu bibliotecarii care muncesc zi de zi. Mândriți-vă de această nobilă profesie, mândriți-vă că sunteți regine printre cărți”.

A urmat mesajul doamnei Natalia Cravciuc, șefa Filialei „Miron Costin”:

„Cu ocazia jubileului de 50 de ani, ne exprimăm considerația pentru succesele bibliotecii dumneavoastră. Admirăm echipa dvs., am avut mai multe conexiuni în cadrul proiectelor la care am lucrat împreună. Succesul dvs. este rodul unei echipe de buni profesioniști, care iubesc munca și se remarcă prin căldura sufletului și dăruirea de sine. O bibliotecă condusă de o persoană foarte inimoasă, care a reușit să facă din această instituție un loc în care oamenii să se întâlnească, să se informeze, să schimbe idei. Vă dorim să fiți puternici, să creșteți și să ne oferiți în continuare servicii de bibliotecă de înaltă calitate”.

Spre finalul evenimentului, participanții au avut ocazia să admire expoziția de desene a elevilor Liceului Teoretic „Ștefan cel Mare” în baza cărții *Moldița-Crăița și Zimbrișor-Cornișor de pe muntele DOR* de Viorica Covalschi. Cartea, fiind bogat ilustrată, a devenit sursă de inspirație pentru elevi. Ei au reușit să creeze

niște desene excepționale, viu colorate și bogate în detalii, ceea ce le conferă o notă de realism.

Bibliotecarii, colegii de breaslă, partenerii și utilizatorii au adunat realizările prezentului și au contemplat trecutul impresionant al Bibliotecii „A. Donici”. Subiectele abordate au fost un bun prilej de discuții și schimb de experiență, au generat diverse idei pentru viitoarele colaborări. Credem că în viitor colaborarea noastră va fi la fel de rodnică și prosperă, cu noi provocări în această sferă de activitate, destul de instabilă uneori, dar fermecătoare.

Adresăm tuturor participanților, care au fost alături de noi, Biblioteca „Alexandru Donici”, sincere mulțumiri și recunoștință pentru încurajare, apreciere și susținere profesională. Fie că ați rupt din timpul vostru o secundă, un minut sau, poate, ceva mai mult pentru a ne spune „La mulți ani!”, cu toții ați reușit să ne faceți ziua mai frumoasă! Suntem mândri că facem parte din Echipa Hasdeu!

DOISPREZECE ÎNTR-O BARCĂ

Cristina DICUSAR,
bibliograf, Secția „Memoria Chișinăului”,
doctorandă, specialitatea „Literatura română”, USM

În anul 2020, ideea de a trece cenaclurile, atelierelor și festivalurile literare pe platformele online a fost, pentru mulți, o soluție salvatoare. Nu face excepție nici Atelierul de scriere creativă „Vlad Ioviță”, condus de Dumitru Crudu, și care avea loc, în perioada izolării, aproape în fiecare zi. Drept urmare, s-au scris și s-au discutat multe texte, au apărut nume noi, s-au organizat tabere de creație și, astfel, din cenușa acestor zile, petrecute scriind, s-a născut o nouă antologie de poezie.

Experimentale la nivel de abordare poetică, textele antologate în volumul *Patru plus patru plus patru* (Prut Internațional, 2020) sunt încercări de a restabili, prin confesiune, un echilibru dintre lumea interioară și cea exterioară.

Poemele incluse în volum au fost scrise (majoritatea) atunci când Atelierul de scriere creativă „Vlad Ioviță” avea loc online și când poeții din antologie s-au pomenit în aceeași barcă: izolați în propriile case din cauza situației pandemice. Respectiv, o bună parte din poeziile selectate au legătură mai ales cu dorința de comunicare, cu imposibilitatea de a evada, cu refugiu într-o realitate virtuală, în amintiri, ficțiuni și cu, în sfârșit, adevăratele confruntări cu propriile traume și caractere.

Temele de scris care au fost propuse de conducătorul Atelierului „Vlad Ioviță”, Dumitru Crudu, sau de alți

invitați (poeți sau critici literari: Cosmin Perța, Ion Buzu, Romulus Bucur, Ciprian Măceșaru, Radu Andriescu, Radu Vancu, Irina Nechit, Lucia Țurcanu ș.a.), au slujit ca punct de pornire pentru destinații diferite. Astfel, fiecare poet are o direcție care îl caracterizează și îl deosebește de ceilalți.

Pe scurt, câteva caracteristici ale poemelor (și) poeziilor din volum.

Dorina Cârțu este cea care „deschide” antologia, fiind și unica poetă care a folosit rima, în chiar primul dintre cele două poeme incluse în antologie: „mă gândesc la noi/ la acea dragoste/ frumoasă/ ce s-a sfârșit/ urât/ Când văd un cuțit/ mă gândesc la mine/ și la cât am /suferit” – rimă care îi conferă poemului o dimensiune ludică și autentică. Poeta are predilecție pentru versuri simple, cu ritmul dislocat, și concentrate prin repetiția a câte un cuvânt central pentru fiecare poem: „o simplă atingere/ și/ mă cuprinde frica” și, mai jos: „Noi/ stăteam pe iarbă/ și ne sărutam/ iar mie îmi era/ frică”.

Dacă la poezii și aizecești basarabeni de factura lui Grigore Vieru figura maternă este idealizată, în poemele **Olesei Enachi**, maternitatea este pusă într-o lumină diferită: „păreau fericiți/ când mama a rămas gravidă/ și a pierdut fătul/ pe care eu l-am invidiat/ eu/ care aveam/ deja șase ani”. Poemele Olesei Enachi se caracterizează printr-un stil decadent („Ies/ la fereastră/ și nu știu dacă să privesc/ luna/ sau să mă arunc/ pe geam”), prin teatralitate („Am aruncat narcisele/ pe care mi le-ai dat/ Am luat/ vaza/ în care au stat până/ le-au căzut toate petalele/ și am dus-o la gură/ Am început să beau/ cu înghițituri mici/ și cu lacrimi șiroindu-mi/ pe față) și patetism („Pentru că poezia doare”).

Discursive și ascuțite, poemele lui **Theodor Fusu** au o voce bine conturată: „îți dezvălui un secret, azi m-a înțepat/ o albină/ și am scris această poezie cu mâna umflată/ și plină de venin”. În spatele acestui venin, folosit pe post de cerneală, se ascunde o sensibilitate autentică: „Aname pentru tine/ mă voi ruga, nu pentru toți”, combinată cu replici ludice: „Cum?/ Iarăși te-ai pus pe suferit?”. Apropiat, ca stil, de mizerabiliști, Theodor Fusu se distinge mai ales prin nevoia unui dialog, poemele lui fiind aproape mereu fragmente de conversații, ducându-ne la ideea unei piese de teatru.

Aliona Ivanova face o poezie minimalistă, concentrată pe obiecte mici, aparent nesemnificative, dar care devin centrale. Flanela violetă, nasturii, colacii... sunt un pretext pentru a ține „ochii închiși/ strâns-strâns/ între prezent și viitor/ ca pe o

muchie de cuțit”. Personajul din poeme e ca un astronaut în imponderabilitate, poezia funcționând pe post de costum de protecție, creându-i climatul vital atât de necesar. Poeta are speranța unui interlocutor, prezența căruia e resimțită mai ales prin absență: „Când mi se face dor de tine/ îmi pun flanela violetă/ în care eram îmbrăcată/ când ne-am cunoscut” sau „fac cercuri prin casă/ valsând/ cu umbra lui tata”.

Cele două poeme ale lui **Peter Raicu** sunt nostalgice după o copilărie din care a rămas doar aerul din mingea de fotbal: „emblema s-a șters demult/ pielea s-a ros/ iar cusătura s-a rupt/ și a mai rămas doar aerul ăla/ cu care o/ umflam” – poem care face, intenționat sau nu, intertext cu *Breath/Respirația* lui Adrian Rice. Ambele poeme ale lui Peter Raicu pornesc de la frica de a păși într-o lume a maturității, cu o copilărie rămasă, de-a dreptul, în aer.

Poemele **Adrianei Rusu** sună la fel cum ar suna o colaborare dintre *Gorillaz* și *Grimes*. Atmosferă de joc video violent combinat cu delicatețe postumanistă: „ai rămas fără piele, doar niște particule,/ particule albastre de neon”. Zona tehnologiilor este des explorată de autoare: „Nu/ Apocalipsa nu te va prinde/ stând pe pat/ cu telefonul în mână/ jucând Candy crush Tasty!”, „La televizor/ un astrolog/ spune că luna neagră a intrat în berbec/ Long story=short// Situația se va agrava”, „Joc Horizon și eroina cu care joc seamănă cu/ mine/ are părul roșcat/ Trăiește într-o lume în care/ omenirea a/ supraviețuit unei apocalipse/ Urmează doar să aflu cu ce preț”. Cuvântul „apocalipsă” este folosit adesea, iar personajului poemelor îi sunt mereu la îndemână imagini care să confirme un scenariu apocaliptic (nu neapărat în sens literal) („au tăiat copacii/ și au rămas gunoaiele/ Peste tot numai sticle goale/ pachete de țigări/ resturi dintr-o saltea// [...] Calc pe amintirile cuiva/ și cu fiecare pas/ trosnește ceva în mine”), suprapus realității: „realitatea e mereu mai dureroasă”.

Personajul din poemele **Dumitriței Sârbu** este blocat în situații imposibile și încearcă mereu o formă sau alta de escapism: „am fugit de acasă/ desculță prin/ cireada de vaci/ ca să scap de el”, „Vă cer să mă ajutați/ ca să scap/ de aici”, „mintea mea/ a evadat din realitate”, „mâncam cartofi copti/ fugind pe o bicicletă”. Poemele autoarei vorbesc despre o dramă de familie la modul cel mai incisiv cu putință: „ești prea proastă/ ca/ să-mi fii/ mamă”, „unde-știi idiotii care/ m-au dus la lumină?”, „Din 2003 până în 2009/ am crezut că/ m-a născut bunică-mea”. Și, probabil, cel mai dur dintre

toate e poemul *TATĂ*: „Bunica ne-a adunat/ pe toți patru la prânz/
unde un prost mă tot înțepa/ din vorbă și nu mă lăsa/ să bag mân-
carea în mine// Până aici/ mi-am zis și/ i-am tras o palmă peste
față/ apoi și un genunchi/ în gură/ căzând/ amândoi/ fix în fața
beciului/ încolăciți/ „Îl sun pe tata să vină să mă ia!”// Auzi ce
spune asta/ că/ vrea să-l sune/ pe tata să vie să-l ia/ mă gândeam eu
mirată/ de parcă/ mi-ar fi intrat/ un os în gât și/ mi s-ar fi bulbucat
ochii./ „Tata”./ Prea des aud cuvântul ăsta./ „Tată”, răspunde-mi la
telefon/ că vin eu să te iau”.

Între obsesia față de scris (astă-iarnă/ scriam fiecare/ fulg care
cădea/ astă iarnă/ numărăm fulgii) și incapacitatea exprimării („o
mie de cuvinte/ nu mi-ar fi de ajuns// pentru a exprima o sin-
gură privire” sau „prea puține cuvinte/ ca să pot scrie un poem
de/ dragoste”), poemele lui **Sergiu Stati** sunt exorcizări ale unor
stări obsesive și încearcă o recompunere a lumii post-traumă din
fragmente dispartate, în absența celuiilalt: „într-un pahar/ cu suc de
portocale/ un fluture înecat// puține cuvinte/ și puțină iubire// pe
masă/ cămașa mea udă/ alături de poza ta (...)”.

Poemele **Cristinei Tataru** sunt scrise în cheie minimalistă. Eul
acestor poeme contabilizează distant lucrurile care se întâmplă,
obiectele implicate, ca pretext pentru revelația finală. Ambele po-
eme se citesc ca unul singur, în două părți, și au final abrupt: „(i)
mi spui cât de mult mă iubești/ lovindu-mă/ din greșeală/ cu capul
de podea”.

Victoria Toma scrie o poezie „la rece”, orientată spre autoana-
liză, mai puțin primul poem, care rămâne un experiment ingenuu
al autoarei, dar care anunță tema principală a poemelor – singu-
rătatea, detașarea/pierderea celuiilalt: „îți cerșesc milă/ pentru că/
între noi nu mai există iubire/ așa cum mi-ai dat viață/ vreau să mă
omori tot tu” sau „când mă gândesc la ce se întâmplă/ acum afară/
la tine/ mi se ridică un nod în gât”. Cele patru poeme ale autoarei
pot fi citite ca un poem-matrioșcă, în fiecare dintre ele existând un
fir care duce spre următorul.

Judecând după cele două poeme prezente în antologie,
Daniela Trifan este o poetă care pariază pe simplitate, pe împle-
tirea discursului banal cu imagini mai puțin convenționale: „la-
să-mă să mă pierd/ și să nu mă mai regăsesc// lipită/ de pieptul
tău/ ca un tatuaj”.

Prezentă în volum cu 17 poeme, toate remarcându-se prin
prospețime, prin insistența asupra cadrului rural și familial, dar

mai ales prin abordarea zonelor dure ale existenței („oare iubirea este atunci când/ mama/ te bate până obosește”, „mama și tata mă întreabă/ dacă mă doare/ și nu le răspund/ nici măcar nu urlu/ deși aș vrea”), **Augustina Vișan** este o poetă explozivă, care mizează pe limbajul confesiv intercalat de imagini violente, bine gândite și bine amplasate în cadrul „poveștii”: „tata aruncă/ sârma aia/ în mijlocul ogrăzii/ și eu o aud/ cum se izbește/ de pământ/ ca și cum aș auzi/ un urlet” sau „Spun minciuni/ în fiecare zi/ Când vine vecinul/ tata îmi strigă/ să-i spun că nu este/ acasă/ *Tata nu este acasă/ Da unde-i/ Nu știi/ Nu l-am văzut azi/ îi spun/ și mă simt/ ca și cum aș fi într-o mașină/ și m-aș uita în spate*”.

Pentru unii poeți din antologie, acestea au fost printre primele texte scrise. Alții au câțiva ani buni de experiență în ale scrisului. Criteriul selecției nu a fost însă experiența autorului, ci calitatea textelor și nevoia de poezie ca pretext pentru apropiere și comunicare într-o perioadă în care autorii au fost lipsiți de acest lucru și în cazul cărora poezia a funcționat ca un panaceu.

DE LA MANIPULARE LA HOHOTE DE RÂS

(Prefața la antologia
„Omul nou”)

Dumitru CRUDU,
scriitor

Această antologie cuprinde cinci decenii de poezie proletcultistă. Poezie fără valoare estetică, așa cum o calificase academicianul Mihai Cimpoi în *Istoria deschisă a literaturii române din Basarabia*, dar foarte importantă pentru a înțelege acea perioadă sovietică de pomină. Sociologii, istoricii, antropologii, filosofii și toți cei interesați să descopere rădăcinile unui comportament inexplicabil și ale unor atitudini iraționale din prezent ale basarabenilor și transnistrenilor ar trebui să citească această poezie, pentru că ea le-ar putea oferi anumite răspunsuri și niște explicații plauzibile, de ce aceștia votează masiv cu stânga filorusă și sunt nostalgici după imperiul de cândva. Această poezie a fost tăișul de baionetă al propagandei sovietice. Ea a fost folosită ca armă propagandistică pentru a manipula masele și a rescrie istoria. Pentru a-i face pe basarabeni să-și uite trecutul și să se mankurtizeze. Dar nu numai să-și uite trecutul, ci să-l desfidă, să-l urască și să se decică de el. Adică de ei înșiși și de propria lor identitate, pe care o aveau până a fi ocupați. Conform acelei propagande odioase, ilustrată cu asupra de măsură în această poezie, basarabeni trebuiau să fie convinși (sau impuși) să renunțe la identitatea lor de români ca la o haină străină pentru a îmbrățișa un alt destin: cel de oameni sovietici, urmând exemplul celor din RASSM, unde experimentul a început în 1924 și a constat în a-i face pe moldovenii dintre Nistru și Bug să nu se mai autoidentifice doar ca moldoveni, ci ca moldoveni sovietici, și a reușit într-un mod strălucit. Urmând modelul transnistrenilor, basarabeni nu mai trebuiau să se perceapă pe ei ca basarabeni (iar ca români în nici un caz), ci ca moldoveni sovietici.

Moldovenii puteau să fie doar în măsura în care erau moldovenii sovietici și se puteau opune românilor, ca și cum ar fi fost vorba de un alt popor, care ar fi vorbit o altă limbă.

Iar cei care se înverșunau să se mai creadă români, deveneau automat dușmanii poporului sovietic și, drept urmare, erau stârpiți fără nici un fel de milă. Ba mai mult decât atât, basarabeni ocupă trebuiau să fie mândri că au fost înglobați în poporul sovietic și că Patria lor a devenit Uniunea Sovietică și să creadă cu tărie că istoria lor e una de dată recentă și că aceasta a început pe 28 iunie 1940 (pentru basarabeni) și pe 12 octombrie 1924, pentru cei din Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească.

La această monstruoasă spălare pe creier a contribuit din plin și literatura realismului socialist, intrată cu surle și trâmbițe în manuale și predată cu multă pompă la școală: iar rezultatul a fost că generații întregi de copii au rămas descumpăniți pentru toată viața.

Una dintre întrebările pe care mi le-am pus citind această poezie e dacă poezii ar fi putut să n-o scrie. Ar fi putut, dar pentru asta ar fi trebuit să renunțe la ambiția de a fi poet. Tăcerea – asta era singura modalitate de a te opune. Pentru că, altfel, dacă voiai să fii poet și să publici cărți, nu aveai de ales și trebuia să scrii în această cheie, executând comenzile partidului. Dacă refuzai, nimeni nu te mai publica, realismul socialist fiind singura modalitate estetică acceptată în epocă.

Se pare că mulți dintre poezii din această antologie știau că realitatea e alta, mai ales cei născuți și formați în România, dar și-au călcat pe conștiință pentru a parveni social și pentru a se bucura de tot soiul de beneficii materiale și de privilegii sociale. Trădarea era răsplătită foarte generos în vremurile sovietice.

Unul dintre cei care a executat aceste comenzi politice cu un zel fără precedent a fost poetul Emilian Bucov, nu întâmplător l-am așezat în centrul antologiei și i-am acordat cel mai întins spațiu. Ca nimeni altul, Emilian Bucov a turnat în versuri cu patimă și entuziasm tezele propagandei sovietice. Nu cred să existe vreun alt poet sovietic care să fi scris atât de multă poezie propagandistică și cu atâta ardoare și însuflețire. În perioada interbelică, poetul a fost ilegalist și a stat și la pârnaie, dar nu pentru ideile sale de stângă, așa cum avea să se laude peste ani. Mânia sa față de burghezi, se pare, era subvenționată de către sovietici, la fel ca și dragostea sa înflăcărată și tumultuoasă față de cauza roșie, pe care și-a

manifestat-o atât de gălăgios după 28 iunie 1940. Cu toate astea, i se cășunase pe literații și criticii interbelici. Supărarea sa literară era că cele două cărți de poezie pe care le-a publicat în timpul României Mari (*Discursul soarelui* în 1937 și *China* în 1938) au fost fie ignorate de critica literară, fie luate la refec. Una peste alta, Emilian Bucov a salutat cel mai vocal venirea sovieticilor și s-a angajat imediat să-i slujească, scriind niște versuri antiromânești, debordând de dușmănie. Cu toate că știa prea bine care-i adevărul, albului i-a spus negru și negrului – alb. Ocupația Basarabiei de către trupele sovietice a cântat-o în nenumărate poezii cu o bucurie de nestăvilat, prezentând-o drept eliberare. O eliberare pe care, ca și cum, basarabeni ar fi așteptat-o încă din burta mamei.

Eliberarea de sub regimul burghezo-moșieresc român era una dintre temele centrale ale realismului moldovenesc sovietic. Nimeni însă nu a ilustrat-o mai bine ca Bucov, care nu s-a sfîit, într-o poezie, să le mulțumească soldaților sovietici că au ocupat Basarabia, iar în alta, să-i pună pe basarabeni să-i întâmpine cu mămăligă și sare.

Poeții din acea perioadă au pus umărul plinar la spălarea pe creier a basarabenilor, dar nimeni, așa cum am mai spus-o mai la deal, nu a făcut-o cu atâta râvnă ca Bucov, care zicea într-o poezie că „pentru prima dată pieptu-mi strigă, fără să se ferească:/ sunt comunist! Comunismul trăiască!” și în alta: „Mi-am strâns din piept toată mândria/ și am strigat: sunt cetățean sovietic”, vrând să-și convingă cititorii (și se pare că pe mulți i-a convins, dovadă fiind felul cum votează acești oameni astăzi) că ziua de 28 iunie e cea mai frumoasă zi din viața lor – un dar din partea sovieticilor cei generoși și buni la suflet – și că e o sărbătoare de neprețuit. O sărbătoare a tuturor basarabenilor, „treziți la viață de stelele Kremlinului”, cum avea să spună poetul în una dintre creațiile sale.

Râvna lui Bucov „de a-și regla bătăile inimii/ după ceasornicul nalt al Kremlinului” a fost răsplătită regește, poetul primind onorarii barosane și premii peste premii, din care și-a putut cum-păra în anii cincizeci o Volgă, fiind primul scriitor care avea Volgă sa, așa cum vor povesti peste ani contemporanii săi, în cărțile lor de memorii. Totuși, avea și el o dramă. Nu a primit Premiul de Stat al Uniunii Sovietice. A primit toate celelalte premii, dar nu și Premiul de Stat al Uniunii Sovietice, și asta îl făcea să sufere, iar amarul și-l îneca în alcool, după cum își vor aminti mai târziu alți tovarăși de-ai săi de condei. Nu este exclus să fi avut și muștrări de

conștiință, iar acestea, posibil, să-l și fi determinat să-i ia apărarea Leonidei Lari în anii șaptezeci, atunci când poeta începuse să fie strânsă cu ușa și cenzorii vremii nu-și dădeau asentimentul ca să fie publicată. Niciodată însă nu și-a turnat cenușă în cap și nu și-a abjurat producția literară proletcultistă, crezând pe semne că Uniunea Sovietică va fi veșnică, la fel ca și operele sale. Criticii literari din acele timpuri zic că niciodată nu-și recitea textele, iar asta poate să însemne doar un singur lucru: că până și pe el îl plictiseau. Cele câteva poezii ale sale (extrem de puține, de altminteri), în care lipsește cu desăvârșire ideologia, sunt niște poezii de dragoste chiar bune, și acestea demonstrează că ar fi putut să scrie și altfel, dacă ar fi vrut sau nu i-ar fi trecut dragostea chiar așa de repede, sau ar fi fost alte vremuri afară, dar nefiind alte vremuri afară, a scris pentru bani și privilegiile niște versuri complet anodine, care ilustrau politica partidului în privința românilor basarabeni, iar cele mai bune texte ale sale (dacă ar fi să-i panoramăm opera din perspectiva zilei de azi) rămân a fi totuși poeziile sale moderniste de dragoste, dar și ele scrise în perioada interbelică. Dar să scrie poezii bune, desigur, poetul nu și-a propus niciodată. El preferând să îngroașe maculatura sovietică, decât să-și fixeze niște obiective estetice mai înalte sau să-și facă, la bătrânețe, un examen de conștiință. De aceea, chiar și când nimeni nu-i mai cerea asta, Bucov practica aceeași formulă estetică. Și oare n-avea dreptul s-o facă? Sigur că avea.

Singura bubă e că Bucov, în poeziile sale, se erijase într-un tribun, care vorbea în numele întregului popor. Or, nimeni nu ar fi avut nimic cu el dacă s-ar fi confesat undeva că el crede că Patria sa e Moscova și că el e fiul poporului sovietic, dar problemele erau că el pretindea că acesta era singurul adevăr posibil, adevărul absolut, și cine nu-l împărtășea, era dușmanul poporului sovietic. Acest adevăr el încerca să-l impună și cititorilor săi. Tuturor. Vorbind și în numele lor, vorbind în general în numele basarabenilor, ca și cum ar fi fost porta-vocea lor, porta-vocea unui întreg popor, căruia încerca să-i bage pe gât acest adevăr și alte de același tip. Prin asta și păcătuiește poezia sa, că nu este scrisă în nume propriu, ci în numele nostru, al tuturor: „Când spun: sunt fiul Moscovei,/ vorbesc de Chișinău/ de mama și de frații mei,/ de viitorul meu”; „spre Moscova orice privire se îndreaptă/ la Moscova toate cărările duc (...)/ Salut, capitală!/ al țării și al lumii nădejde și scut -/ tărie și slavă./ Lumină și fală, -/ primește al

nostru fierbinte salut”; „Și te-am dorit eu – basarabeantul –/ cum dorește ploaia nisipul din pustie”.

Nu cred că poezia sa ar fi avut o mai mare valoare estetică, dacă ar fi dat dovadă de mai puțină megalomanie, dar etică, cu siguranță. El însă a încercat – într-o manieră dictatorială – să ne impună și pe noi să gândim la fel, fără a-și împărți însă și cu noi banii cu care era răsplătit regește pentru aceste texte mediocre.

Firește că Bucov n-a fost singurul poet care-și silea cititorii să-l urmeze. Până și un poet atât de fin și de cultivat ca Paul Mihnea (altfel, un poet manierist meritoriu) într-o poezie dedicată Moscovei susținea că aceasta nu ar fi doar centrul lumii, ci chiar centrul Universului și al Cosmosului, și mulți dintre noi l-am crezut. Cum, de altfel, l-am crezut și pe Emilian Bucov.

Dar, spre deosebire de Paul Mihnea, care, în afară de câteva cărți sau texte răzlețe în alte cărți, Emilian Bucov a contribuit masiv la deznaționalizarea românilor basarabeni publicând sute de cărți la această temă și mii de poezii. El fiind vârful de lance al spălării noastre pe creier, în jurul lui s-au grupat toți ceilalți poeți sovietici, care nu încercau neapărat să placă cititorilor și criticilor literari, ci cenzorilor și membrilor Comitetului Central al Partidului Comunist.

Pentru poeții sovietici moldoveni cel mai important lucru era să fie laudați și mângâiați pe cap de conducătorii sovietici. Iar pentru asta erau gata să și-o vândă și pe mama sau dinții din gura prietenilor. Nu pot să uit nici acum o secvență dintr-un roman biografic al lui Nicolae Esinencu în care acesta povestea cum urmărea din sală spectacolul său *Fumoarul* care se juca la Teatrul de Stat „Pușkin”, actualmente „Mihai Eminescu”, și cu ochii nu era la cum jucau actorii pe scenă, ci la secretarul Comitetului Central al Partidului Comunist, pentru a vedea cum reacționează acesta, și asta se întâmpla în plină perestroikă. Și atunci, ce să mai spunem despre starea de spirit care domnea în sufletul scriitorului basarabeano-transnistrean pe vremea lui Stalin sau a lui Brejnev. E clar că mai toate poemele sau prozele lor și le-au scris gândindu-se să-i mulțumească pe șefii de la partid și făcând orice puteau ca să-i cucerească, scuzați-mi cacofonia, cu poeziile lor.

Înainte de Bucov însă de un exces de zel ieșit din comun au dat dovadă și poeții născuți în fosta RASSM, cu capitala mai întâi la Balta și apoi la Tiraspol, dar mulți dintre ei au terminat-o foarte prost, fiind împușcați în timpul represiunilor staliniste din anii

'30. Și executarea lor pare cu atât mai stranie cu cât aceștia au cântat într-un mod aproape habotnic noua orânduire sovietică, care le-a adus lumină în casă și în suflet, în niște versuri proletcultiste scrise ca la carte. Paradoxul e că cei care au murit sub gloanțele comisarilor sovietici, au lăsat după ei o operă literară în care proslăveau viața sovietică. Și nu una disidentă. Și atunci, te întrebi: oare care să fi fost vina lor, de au fost lichidați peste noapte? Singura lor vină să fi fost doar aia că aceste texte și le-au scris în română? Dar tot în română și le-au scris și cei lăsați în viață. De ce pe unii i-au împușcat, iar pe alții – nu, odată ce toți scriau în română și toți scriau poezii sovietice? E o întrebare la care, încă, istoricii mai caută un răspuns.

Nistor Cabac, care a fost împușcat în 1937, cred că nici cu spațele nu bănuia, în 1932, când publica volumul de versuri *Prima brazdă*, în care cânta din toată inima viața din colhoz, ce sfârșit îl așteaptă. *Cu toată inima* se va numi o altă carte de-a sa de poezii care îi va apărea la Tiraspol în 1935, adică cu doi ani înainte de-a fi executat. O carte profund sovietică. La fel cum a fost întreaga sa literatură. Și atunci, lichidarea sa pare ceva de domeniul absurdului. Iar în lumina sfârșitului, destinul său devine tragic. La fel ca și al celorlalți poeți proletcultiști moldoveni, uciși de comisarii sovietici.

Când au avut loc represiunile staliniste, Fiodor Ponomari încă nu debutase ca poet și, nu este exclus, că anume asta să-i fi salvat viața. Că au fost împușcați poeți transnistreni, firește că știa, dar nu a scris nici un rând despre asta, atunci când a început să publice poezie, și e clar de ce. Pentru că ar fi sfârșit-o în Gulag. În loc de asta, el le ridica ode conducătorilor sovietici (adică celor care au dat ordin să fie lichidați poeții transnistreni în anul 1937), glorificându-i ca pe niște zeități. Sau asemănându-i părinților. Asemănându-i cu niște părinți foarte grijulii și foarte drăgăstoși, care, atunci când odrasla lor „se poticnește”, o susțin la greu și o ajută să ajungă din nou „în rând cu lumea”. Fiodor Ponomari merge până acolo încât în una din poeziile sale despre Lenin afirmă că „tu fără mine ai fi trăit/ eu fără tine – ba”.

Cu toate că poezia scriitorilor transnistreni este nulă din punct de vedere estetic, ea are o valoare extraliterară. Poeziile lor propagandistice au fost primele texte tipărite în românește în satele și orașelele din stânga Nistrului, unde locuiau masiv românii. Unul dintre acești poeți povestea într-un interviu că atunci când și-a

văzut un text publicat într-un ziar a început să plângă de fericire. O carte în limba română (într-un timp, au apărut chiar și cu grafie latină) era un eveniment pentru acele locuri și vremuri, chiar și dacă nu aveau valoare literară. De aceea, cărțile se vindeau, tirajele se epuizau și poeții aveau cititori. Cu toate că literatura transnistrenilor sovietici e un appendice al propagandei sovietice, totuși a reușit „să întrețină în condițiile infernului proletcultist flacăra, deși plâpândă, a latinității printr-o limbă săracă, stângace, dar în multe cazuri vie și curată, mustoasă, în sens folcloric”, consideră criticul literar Mihai Cimpoi în *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*.

După cel de-al Doilea Război Mondial, Uniunea Sovietică ocupă din nou Basarabia și formează Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, în care va intra și o parte din fosta RASSM, iar între poeții de pe cele două maluri ale Nistrului se va duce o luptă surdă, observă sociologul Petru Negură în cartea sa *Nici eroi, nici trădători*, apărută întâi în limba franceză la Editura „L’Harmattan” și abia după aceea și în românește, la Editura „Cartier”. Este adevărat asta, dar tot atât de adevărat e că cele două grupări literare nu se deosebeau prin nimic. Ambele cultivau realismul socialist. Ambele cântau omul sovietic. O deosebire totuși ar fi că basarabenii făceau realism socialist într-o limbă română mai puțin pocită, decât cei de peste Nistru. Încolo, nicio diferență. Lupta dintre ei fiind, pur și simplu, o luptă pentru putere și privilegii.

Între poezia *Noi, foștii robi* a transnistreanului Petrea Cruceniuc, care își imaginează că Vladimir Ilici Lenin ar fi mers în satele moldovenești, pentru a-i deștepta „pe moldoveni” și a le face dreptate, și poezia *O viață cât vremea de mare* a basarabeanului Bogdan Istru (care până la ocupația Basarabiei de către sovietici, când și-a schimbat și el mantaua, fusese chiar un poet talentat, unul dintre cei mai buni, un poet modernist, despre care a scris până și Călinescu în *Istoria* sa, iar cele mai bune poezii ale sale după moarte s-au dovedit alea din interbelic, de până la ocupație), în care acesta spune: „un ceai și o coajă de pâine/ ruga să-i aducă, grăbit./ la masă-ntre cărți adâncit/ Sta Lenin cu gândul la tine./ Sta Lenin atunci cu gândul/ la tine, copil moldovan”, eu nu văd nicio diferență, ambele poezii zeificându-l pe Lenin. Și atunci oare să mai aibă vreo importanță că una e scrisă într-o limbă mai îngrijită, iar alta – nu, odată ce ambele îi fac un uriaș deserviciu cititorului, promovând valorile realismului socialist?

În copilărie, când am citit pentru prima dată poezia basarabeanului (de altfel, acesta era un cuvânt interzis în perioada sovietică) Bogdan Istru, eu nu puteam să înțeleg cum de Lenin putea să se gândească la mine. Acum știu cum. Pentru că și această poezie (la fel ca și a transnistreanului Cruceniuc sau ale celorlalți poeți din acele vremuri și din această antologie) era pusă în slujba mașinii propagandistice. Care avea drept scop să-l umanizeze pe Lenin și să mă facă să-l îndrăgesc și să-l zeific pe conducătorul sovietic. Menirea ei era să mă facă să mi-l iau drept model pe Lenin și, în felul acesta, să devin și eu un om sovietic. Asta era menirea întregii poezii proletcultiste, cu care am crescut noi, generațiile trecute de cincizeci de ani din Republica Moldova. Și, văzându-ne cum votăm și cum gândim, înclin să cred că această poezie – această operă uriașă de manipulare – și-a atins ținta.

Cu toate astea, un lucru nu-l înțeleg: oare cum de acest tip de poezie a putut face atâtea victime, când e atât de penibilă, încât îți vine să râzi în hohote când o citești. Oare cum de am putut-o lua în serios în acei ani? Nu înțeleg. Actorul Andrei Sochircă și regizorul Mihai Fusu au făcut un spectacol după poezia poezilor transnistreni din anii treizeci și toată lumea venită să-l vadă se prăpădea de râs, cu toate că intenția celor doi oameni de teatru nu a fost să facă un spectacol comic, ci dimpotrivă chiar. Dar Uniunea Sovietică a dispărut și a devenit ridicolă și această poezie. La fel cum un bețiv care stă în picioare doar atâta timp cât cineva îl sprijină, dar lăsat singur cade, așa și această poezie, fără Uniunea Sovietică care s-a prăbușit, ea și-a pierdut impactul, iar noi râdem în hohote când o citim, deși unii dintre poeții care au scris-o au avut un destin tragic. Inclusiv cei după poeziile cărora și-au făcut spectacolul Andrei Sochircă și Mihai Fusu. Fiind împușcați de către autoritățile sovietice.

Mă veți întreba de ce am ales anume această perioadă, odată ce în cheia realismului socialist a continuat să se scrie și după 1970. Da, așa e. Poezii și romane proletcultiste s-au scris până a dispărut Uniunea Sovietică, chiar și pe vremea perestroikăi, iar în regiunea separatistă transnistreană se mai scrie și azi în această manieră, acolo timpul oprindu-se în loc, copiii din școlile moldovenești subordonate Tiraspolului mai învățând și acum, după manualele de limba și literatura moldovenească, editate în perioada sovietică, poezii de Fiodor Ponomari sau de Emilian Bucov. Așadar, de ce nu am inclus și textele de după 1970? Poate, pentru că, în acestea,

ideologicul este mai convențional și mai formal decât în cele din anii treizeci-patruzeci din Transnistria sau din anii patruzeci-cincizeci-șaizeci din Basarabia și par făcute mai mult de mântuială decât serios. Dar de ce nu am inclus și texte de Grigore Vieru, doar a avut și el poezii despre Lenin sau partid? Da, a avut, dar totuși acestea nu au prevalat asupra poeziilor sale libere de orice ideologie. De aia, mi se pare că i-aș face un mare deserviciu dacă l-aș include. Dar de Dumitru Matcovschi? Sau din?.. Sau din?.. Din aceleași considerente. Sau, poate, pur și simplu pentru că sunt eu mai laș de felul meu. Sau mai oportunist. Sau mai șantajabil. De, vin și eu din epoca aia și am și eu bubele mele în cap și, dacă le-aș fi inclus, mă tem că foarte mulți scriitori importanți de azi mi-ar fi sărit, pur și simplu, în cap.

Și totuși pe Vieru, Matcovschi, Busuioc sau Esinencu, sau pe... sau pe..., nu i-am băgat, dar l-am antologat pe Zadnipru, căruia îi aparține acea Mioriță moldovenească sovietică – „moldovenii când se strâng/ și-n petreceri se avântă/ la un colț de masă plâng/ la alt colț de masă cântă” – pe care toată lumea o știe pe dinafară. De ce pe el sau pe Valentin Roșca sau pe Paul Mihnea i-am inclus, spre deosebire de Vieru, Matcovschi, Busuioc și compania? Explicația e simplă. Pentru că m-au oripilat textele lor proletcultiste. Acestea fiind scrise cu o habotnicie supradimensionată. Am impresia că s-au dat peste cap când le-au scris, nu altceva. Doar Bucov a mai dat dovadă de atâta fanatism și servilism, dar el primind și o groază de bani pentru asta. Citindu-le, mi se părea că văd o slugă care nu pur și simplu ți-ar curăța pantofii, ci ți i-ar curăța cu limba.

Unii dintre istoricii literari care s-au adresat acelei epoci încercă să le găsească o scuză. Sau un merit. Scuza sau meritul lor ar fi că le-au scris în română și, în felul acesta, au păstrat nestinsă decenii la rând torța limbii române într-o regiune și în niște vremuri când basarabienii erau deznaționalizați masiv. Totuși, să fie oare acesta un merit sau o scuză? Oare să aibă importanță doar cât de frumoasă și plastică e limba română în care scrii și mai puțin sau deloc despre ce scrii?

Eu cred că are importanță și despre ce scrii, mai ales când prin aceste texte poezii vremii încercau să ne spele pe creier și când poeziile lor deveneau niște odioase instrumente de manipulare și de mankurtizare.

Spre norocul nostru totuși realismul socialist a atins apogeul în perioada stalinismului, această ideologie literară fiind extrem

de influență cât timp răfuielele și execuțiile din viața publică s-au ținut lanț, căci, după ce opresiunea s-a mai potolit, și acest curent literar a început să-și piardă influența în societate, ca și numărul de practicanți. Cât timp însă dușmanii erau executați aievea, aceștia erau executați și în textele literare ale scriitorilor noștri. Firește, dușmanii poporului sovietic. După moartea lui Stalin însă, așa cum am mai spus, a început să se înmoaie și să cedeze terenul și realismul socialist. Dar nu este exclus să se reactiveze, vorba lui Vasile Ernu, dacă s-ar reface imperiul de cândva.

** Omul nou.*

*Antologia realismului socialist moldovenesc
(în curs de apariție la editura „Cartier”)*

Nota redacției. Prezenta rubrică, susținută de Natalia Zavtur, șef sector la CNEPB, are ca obiectiv trecerea în revistă a unor publicații periodice de specialitate din țară și de peste hotare. Sperăm să facilităm prin aceasta lectura profesională, atenționând asupra problemelor actuale ale teoriei și practicii biblioteconomice.

BIBLIOTECA, revistă de bibliologie și științe ale informării, editată de Biblioteca Națională a României; apare din anul 1948; actualmente, cu periodicitate bimensuală. Revista prezintă abstracte la articole în română și engleză și este accesibilă online:

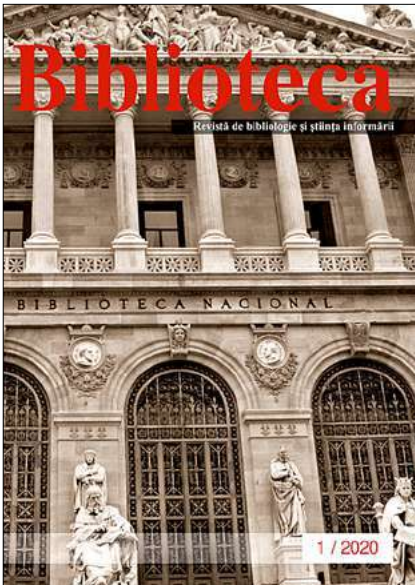
<http://www.bibnat.ro/Biblioteca-revista-de-bibliologie-si-stiinta-informarii-s224-ro.htm>

Numărul 1' 2020 începe cu un editorial în formă de poveste, cea a bibliotecarului, care a însușit profesia prin învățare și multă lectură, apreciind valoarea socială a cărților, asumându-și rolul de „a le duce” în popor. Dacă e repovestită azi, înseamnă că rămâne a fi o poveste vie (pp. 1-4).

Actualmente, munca bibliotecarului este complexă. Or, simpla promovare a resurselor documentare nu este deloc superficială. Se impun nenumărate competențe, pe care doar însușindu-le, bibliotecarul devine un bun profesionist. Ce este *competența*, ce

componente ale ei sunt necesare specialistului de bibliotecă contemporan, cum se educă competențele în sistemul de formare continuă a bibliotecarilor din Republica Moldova – relatează în articolul său Lilia Povestca, specialist principal la BNRM (pp. 5-9).

Multiple experiențe ale bibliotecilor sunt revelatoare, deoarece se muncește cu dedicație, se caută metode inovatoare și forme originale. Bunele practici, reflectate în revistă, confirmă acest percept. Astfel, Biblioteca Municipală Medgidia se evidențiază prin *istoriile sale de succes*: „Medgidia văzută de copii” – curs de fotografie pentru copii; Medghidiacty.ro – curs

de HTML și CSS, ce a servit la crearea unui site al orașului de către elevii de liceu; revista pentru cititori „Templul cărții” în cadrul proiectului „Biblioteca la ceas aniversar 1949-2019” etc. (Asan Neugis, pp. 11-13). Impresionează și vastitatea activității unei biblioteci comunale – Gura Foii (Mariana Niță, pp. 14-15).

Merită atenție articolul dedicat valorificării fondului de *periodice vechi românești* al Bibliotecii Naționale a României. Bibliotecile publice ar putea lua în considerare metodele de promovare a edițiilor retrospective, care oricum se regăsesc în colecțiile lor speciale și de patrimoniu. Este vorba despre: expozițiile cu documente în original, expozițiile cu reproduceri de pe documentele din categoria colecții speciale, expozițiile virtuale, expozițiile itinerante, filmele de prezentare a expozițiilor, cataloagele de expoziții (Mihaela Manolache, pp. 16-22).

Efectiv, în baza unei practici de instruire, Claudia Mărgărit aduce la cunoștință structura unui curs de încurajare a *gândirii creative* a bibliotecarilor (pp. 29-30).

Alte mesaje ale revistei prezintă o vizită la Biblioteca Națională a Spaniei (Mihaela-Tatiana Ulman, pp. 23-26), cunoașterea unor personalități eminente din istoria Marii Uniri (Onuc Nemeș-Vintilă; pp. 27-28).

Numărul 2` 2020 oferă, întâi de toate, reperi metodologice pentru bibliotecari. În acest sens, este util articolul despre resursa web enciclopedică *Wikipedia*, descrisă prin prisma caracteristicilor, conținuturilor, alături de raportul „biblioteca-rul de referință – Wikipedia” (Lenuța Ursachi, pp. 3-8). Catalogatorii pot lua cunoștință de stabilirea *vedetei de autor – nume japonez* (Cristina Marinescu; p. 9).

Rubrica *Viața bibliotecilor* este prezentă cu un articol dedicat Serviciului de Referință al BCU „Carol I”. Autoarea, Corina Doinca, analizează starea de lucruri a serviciului, descoperind probleme de natură organizatorică, oferind un șir de soluții (pp. 10-13).

Este semnificativă relatarea privind participarea Bibliotecii Județene

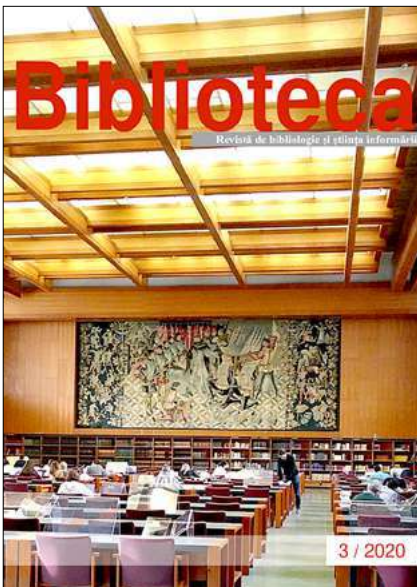

„Lucian Blaga” la Proiectul Premiul „Lucian Blaga” pentru Opera Omnia (Daniela Florian, pp. 28-30).

Trei articole reflectă angajarea bibliotecilor în promovarea culturii universale, având ca expresie: expoziția virtuală la Biblioteca Națională a României, dedicată compozitorului rus P.I. Ceaikovski (Raluca Bucinschi, pp. 14-18); informarea privind evenimentul online al Bibliotecii Naționale din Rusia, consacrat Zilei scrierii și culturii slave (Dina Paladi, p. 19); descrierea Bibliotecii Naționale a Austriei, în urma unei vizite de informare (Claudia Mărgărit, Adriana-Elena Borună, pp. 20-22).

Prezentarea bibliografiei *Publicațiile periodice românești*, elaborată de Biblioteca Academiei Române, este însoțită de menționarea acestei lucrări cu marele Premiu „B.P. Hasdeu” al Academiei Române (Maria Buturugă, Cornelia Luminița Radu, p. 24-27).

Numărul 3' 2020 era de așteptat să se refere la situația extraordinară globală – pandemia, care a survenit brusc, afectând totul, inclusiv bibliotecile. Editorialul abordează această problemă. Autoarea, Elena Tîrziman, cu referire la constatările IFLA, diferențiază tipurile de experiențe ale bibliotecilor în perioada crizei pandemice, tipurile de management de bibliotecă în funcție de evoluția situației; totodată, estimează activitățile, produsele și serviciile, riscurile și vulnerabilitățile bibliotecilor, precum și oportunitățile etapei post-pandemie (pp. 1-3).

Totodată, materialele cu caracter istoric, care ocupă cea mai mare parte a revistei, parcă ar fi contrapuse situației de criză, subliniind vivacitatea bibliotecilor. În acest sens, captivează mesajele privind: aniversarea a 65 de ani ai Bibliotecii Naționale a României (Daniela Brîncoveanu, pp. 9-15); o curiozitate din istoria Asociației Bibliotecarilor din România (Silviu-Constantin Nedelcu, pp. 16-17); o lucrare monumentală din colecțiile Bibliotecii Județene „Dinicu Golescu” Argeș – *Arborele istoric genealogic al României* (Gabriela Tomescu, pp. 18-19); secvențe din viața reginei Elisabeta Carmen Sylva în temeiul manuscriselor

Cabinetului de Manuscrise al Bibliotecii Naționale a României (Cristina Marinescu, pag. 20-22); recenzia la lucrarea scrisă de Iulian Marcel Ciubotaru *Corespondența Principelui Alexandru Ioan Cuza reflectată în fondul de manuscrise al Bibliotecii Județene „Gh. Asachi”, Iași* (Silviu-Constantin Nedelcu, p. 29).

Componenta oficială a vieții bibliotecilor este semnalată de o explicație privind desfășurarea Anului Lecturii 2020 în bibliotecile din România (Dorina Bălan, pp. 27-28) și descrierea Întâlnirii Anuale Generale a Asociației Rețelei Europene a Bibliotecilor, 2019 (Maria Carmen, Nadia Petre, pp. 23-26).

MAGAZIN BIBLIOLOGIC, revistă științifică și bibliopraxiologică; editori: CBN, BNRM, Societatea științifică de Bibliofilie și Ex-Libris „Paul Mihail” din Moldova; apar 4 numere pe an. Articolele sunt însoțite de un rezumat în limbile română și engleză. Se regăsește în colecția CNEPB și este accesibilă online:

<http://www.bnrm.md/index.php/publicatii/bibliografii/15-publicatii/editii-periodice-de-specialitate/26-magazin-bibliologic>

Numărul 1-2` 2020

Sub aspect teoretico-practic, impresionează consistența reflecțiilor autoarei Vera Osoianu vizavi de preocuparea pentru *resursele informaționale ale bibliotecilor publice*. În baza analizei statistice a colecțiilor bibliotecilor publice din SNB, ea constată insuficiența documentară atât pe plan cantitativ, cât și calitativ, însă expune și speranțe de îmbunătățire alături de legislația nouă de bibliotecă, importanța cunoașterii ca valoare, practicilor de extindere a interesului pentru lectură. Credoul profesional al autoarei – faptul că marca bibliotecii rămâne a fi cartea – însuflețește (pp. 56-60).

Pornind de la înțelegerea *schimbării ca vector de dezvoltare* a bibliotecilor, autoarea Aliona Tostogan trece în revistă câteva concepte, având semnificație deosebită în contextul schimbării: diversitatea categoriilor de utilizatori, caracteristicile calității serviciilor, reformularea funcțiilor bibliotecilor, cerințe noi pentru calitatea personalului de bibliotecă (pp. 61-68).

Autoarea din SUA, Hermina G.B. Angheliescu, Ph.D, reflectează asupra *rolului bibliotecilor și bibliotecarilor* în societatea actuală, alături de creșterea importanței Internetului, noilor tehnologii de informare, comunicare și digitizare (pp. 69-75).

Angela Olărescu (BM „B.P. Hasdeu”, Filiala „Hristo Botev”) pune în lumină date și informații despre viața și opera poetului din Basarabia de origine bulgară Teodor Nencev, fapt care amplifică contribuția bibliotecii la promovarea culturii minorităților naționale din Republica Moldova (pp. 76-79).

În contextul Anului Lecturii 2020, prezintă interes articolul Ecaterinei Dmitric privind *analfabetismul funcțional* (lectura superficială), în sensul combaterii acestuia și educării culturii lecturii (pp. 43-47). Autoarea Victoria Vasiliță descrie unele *experiențe inteligente de promovare a cărții și lecturii* din țară și de peste hotare (pp. 48-51).

În baza unei analize ample, Ludmila Corghenci expune activitatea Centrului de Formare Profesională Continuă din cadrul BNRM (pp. 7-14).

Este incontestabilă utilitatea și altor materiale ale numărului citat al revistei, reflectând istorii de succes, experiențe, evenimente din viața bibliotecilor, omagii aduse oamenilor de cultură, interviuri, valori bibliofile, recenzii etc.

Numărul 3-4` 2020 abundă în articole, captivează tematic.

Astfel, este abordată cea mai dramatică problemă a zilei de azi – *bibliotecile și pandemia*. Vera Osoianu, cu referire la unele practici din străinătate, îndeamnă bibliotecarii să fie prezenți în spațiul online, oferind resurse electronice, practicând întâlniri virtuale, prezentând informație veridică despre fenomenul pandemic, despre sănătate și igienă (pp. 4-8). Totodată, autoarea meditează asupra activității bibliotecilor după pandemie, în așa-zisa perioadă „de după deschiderea lumii”, punctând unele obiective (pp. 37-41). Ludmila Corghenci relatează despre noile modalități de formare profesională în condițiile pandemiei, care

asigură comunicarea la distanță prin intermediul tehnologiilor informaționale (pp. 9-11).

Specialiștii BNRM surprind cititorii revistei și prin comunicarea unor experiențe, care oglindesc amploarea activității bibliotecii. Astfel, aflăm despre Repozitoriul Tematic Național în Biblioteconomie și Științe ale Informării, ca instrument de comunicare științifică și facilitare a cercetărilor de specialitate (Ludmila Corghenci, Ecaterina Dmitric, pp. 12-15), despre proiectele BNRM (Mariana Kiriakov, pp. 16-20; Vera Osoianu, pp. 27-30), despre Proiectul Național Anul Lecturii (Margareta Cebotari, pp. 46-52) etc.

Sub aspect teoretico-practic, vizavi de prioritatea anului *dezvoltarea capacităților personalului din biblioteci*, Ludmila Corghenci dezvăluie conținutul componentelor acestei priorități: dezvoltare profesională, învățare orientată, incluziune digitală (pp. 42-45). Pe plan conceptual, Lilia Cara descrie mai multe tehnici de *captare a atenției utilizatorilor* bibliotecii în procesul de comunicare (pp. 21-26).

La rubrica *Studii și cercetări* sunt inserate articolele privind: crearea și valorificarea conținutului digital în instituțiile infodocumentare din Republica Moldova (Veronica Borș, pp. 104-112); activitatea bibliotecilor publice în anii 2018-2019 (Angela Drăgănel, pp. 113-123); planificarea strategică în biblioteci (Silvia Gorceac, pp. 129-139).

Impresionează prin sensibilitatea problemei abordate articolul scriitoarei Maria Pilchin (BM „B.P. Hasdeu”). Este vorba despre formarea *inteligenței emoționale* a utilizatorilor bibliotecii în cadrul lecturilor poetice. Reflecțiile autoarei gravitează în jurul întrebărilor-probleme: ce este inteligența emoțională și cum lectura poeziei o poate influența, în ce măsură bibliotecile și bibliotecarii pot fi angajați în acest proces, cum se poate contribui la crearea unui climat emoțional sănătos al societății, în general, și al individului, în parte, ș.a. Nu a fost omisă nici problema susținerii emoționale a utilizatorilor în situația pandemică (pp. 124-128).

Cu siguranță, sunt sugestive pe plan profesional articolele, care înserează istoriile de succes ale bibliotecilor din țară: Biblioteca Științifică Medicală (Galina Zavtur, Valentina Boldescu, pp. 31-36), biblioteci publice din republică (pe care nu le menționăm nominal doar în pofida numărului mare, însă cu respect pentru fiecare, pp. 60-82).

БИБЛИОТЕКА, revistă rusească de nivel național, de masă, ilustrată, apare din anul 1910, având periodicitate lunară; include articole care reflectă, cu precădere, practici ale bibliotecilor, dar înserând și generalizări teoretice. Un interes aparte reprezintă rubrica „Colecția noutăților” în care pot fi descoperite idei și fapte originale. Revista este disponibilă la CNEPB.

Numărul 1' 2020 al revistei denotă, întâi de toate, preocuparea bibliotecilor pentru culturalizarea/educarea *tinerei generații*. Deja în primul articol autoarea acestuia, cu propria convingere și referindu-se la experiența unor țări ca Japonia, Coreea de Sud, Singapore, susține importanța dezvoltării bibliotecilor pentru copii, fiindcă „din copilărie începe totul, inclusiv dragostea pentru lectură” (Мария Веденяпина, pp. 6-12).

Dialogul cu tinerii utilizatori este omniprezent în bibliotecă, însă tematica și metodologia pot fi desăvârșite continuu. În acest sens revista atribuie valoare *analizelor sociologice* în baza: unui chestionar menit să elucideze dacă bibliotecile pot juca rolul celui de-al „treilea loc” în viața tinerei generații (Татьяна Ладожина, Ирина Бычкова, pp. 23-26); unui chestionar destinat elevilor despre pledoariile profesiei viitoare vizavi de concretizarea sarcinilor bibliotecii privind orientarea profesională (Валентина Лунина, pp. 46-50); unui sondaj al studenților anului I despre

cărțile citite (Алексей Панин, pp. 51-53). Autorul din urmă, pe lângă alte concluzii, punctează una fundamentală: lectura rămâne a fi un proces de conștientizare a vieții, iar cartea – un instrument al cunoașterii.

Este abordată, de asemenea, ideea revigorării *scriitorilor clasici* în lectura tinerilor cititori. Șase modalități de a face acest lucru sunt surprinse în acest număr al revistei (Павел Малофеев, Инна Малофеева, pp. 54-56). Ce am zice, de exemplu, despre principiul „înlăturării” (când spunem că o carte nu merită a fi citită, pentru a provoca lecturarea ei)?

Sub aspect teoretico-practic, prezintă interes și alte subiecte tratate în

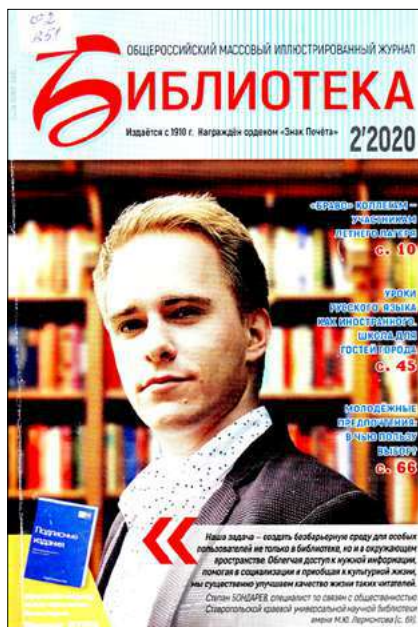
revistă: tururi virtuale prin expozițiile permanente și temporare ale bibliotecii, tehnologii de informare, domenii ale instruirii profesionale, beneficiile parteneriatului social etc.

Numărul 2` 2020. O curiozitate reține imediat privirea: într-un sat „unic”, 95,6% din populație frecvențează biblioteca. Însă nu aceasta este tema reflecțiilor articolului ce evocă faptul curios, ci modernizarea bibliotecilor. Experiența descrisă aici impresionează, mai ales vizavi de crearea *bibliotecilor model* (Ольга Михтахова, pp. 6-9).

Alte experiențe prezentate în publicație se referă la *formele și metodele de lucru* cu utilizatorii: expuse în cadrul unei școli de vară; realizate în contextul parteneriatelor cu specialiști din domeniul culturii; incluse în educația patriotică, ecologică; asociate deservirii unor grupe de utilizatori aparte, cum ar fi persoanele dezavantajate, preșcolarii, cetățenii străini. Este interesant faptul, cum aderă bibliotecile la acțiunile comunitare. De exemplu, în cadrul activității „Noaptea artelor”, o bibliotecă locală a organizat scene pentru spectacole, dans, muzică, expunerea obiectelor de artizanat etc. Artiștii, membri ai unor colective de amatori, și-au demonstrat produsele, realizate pe marginea unor opere literare, astfel îmbinându-se activitatea de bibliotecă, arta și literatura (Татьяна Видякина, pp. 62-65).

Competențele psihologice sunt sensibil necesare bibliotecarilor și utilizatorilor. Un material dedicat acestui subiect relatează cum sunt formate asemenea competențe prin intermediul unei școli virtuale (Дмитрий Эсмантов, pp. 19-21).

Managerilor de bibliotecă le-ar putea fi utile mesajele revistei privind organizarea conferințelor, dedicate reușitelor și erorilor profesionale (Мария Кокова, pp. 22-23), precum și stabilirea scorurilor de către conducătorii începători (Светлана Мячина, pp. 27-30).

БИБЛИОТЕКОВЕДЕНИЕ, revistă editată de Biblioteca de Stat a Rusiei, fondată în anul 1952, apare de 6 ori pe an; poartă caracter științifico-practic. Este inclusă în „Lista revistelor rusești recenzate, indicate să reflecte rezultatele tezelor de doctorat în vederea obținerii titlurilor științifice de doctor și doctor habilitat”. Prezintă, în paralel, abstractul articolelor și referințele bibliografice în limba engleză. Este disponibilă la CNEPB.

Numărul 1` 2020, întâi de toate, pune la dispoziția publicului cititor articolul dedicat moștenirii umanistice a bibliologului clasic rus Nicolai Rubakin. Andrei Sokolov, savant notoriu, inspirat de cartea *Recuperarea lui Rubakin* (Ю. Столяров. *Возвращенный Рубакин*. Москва, 2019), reflectează asupra ideii clasicului privind educarea intelectualilor (inteligenția). Remediu se regăsește într-un concept mai larg rubakinean – *bibliopsihologia*, esența căruia constă în asigurarea concordanței între „psihologia” cărții și cea a individului, un rol major în această privință revenind bibliotecarului. În opinia lui A. Sokolov, sarcina dată, azi și în viitor, ar putea fi efectuată de „creierul inteligent”, care ar sugera cititorului resurse de informare și lectură în funcție de particularitățile sale psihologice, doar că există marele pericol al controlului extern asupra psihicului uman. Dincolo de aceste meditații, autorul susține ideea dezvoltării domeniului de cercetare – *biografie bibliografică*, care ar valorifica activitatea de cercetare științifică a

marilor savanți în biblioteconomie, bibliografie, bibliologie (A.B. Соколов, pp. 7-19). Semnificativ este faptul că în primul număr al revistei „BiblioPolis” a fost publicat articolul L. Kulikovski *Biblioteca publică în serviciul comunității. Teoria lui Rubakin* (nr. 1, 2002, pp. 31-35).

În numărul menționat al revistei rusești mai atrag atenția publicațiile dedicate: tendințelor actuale ale pieței tehnologiilor de bibliotecă din străinătate (Т.Е. Савицкая, pp. 21-30); utilizării instrumentelor analitice în evaluarea site-urilor bibliotecare (О.М. Ударцева, pp. 31-42); analizei reprezentării geografice în Conducerea

IFLA (С.М. Фереира, К. Гамба, pp. 61-72); salvagădării patrimoniului culturii scrise în politica de bibliotecă a Chinei (Е.А. Барышева, pp. 73-84) etc.

Numărul 2` 2020 revine la problema *site-urilor bibliotecilor*, de data aceasta cu referire la utilizarea tehnologiilor de marketing în scopul promovării. În baza analizei tendințelor la nivel internațional (au fost analizate și șapte biblioteci din România), s-a constatat că cel mai răspândit instrument de promovare sunt comunicatele de presă, iar cel mai puțin utilizate – blogurile încorporate, video și transmisiunile online, optimizarea site-urilor prin raportarea la auditoriul din rețelele sociale. Cercetarea a elucidat și posibilități de îmbunătățire a domeniului (А.Е. Рыхторова, pp. 135-146).

Sub aspectul culturii profesionale, este captivant articolul consacrat reflectării *bibliotecii și bibliotecarului* în „Enciclopedia” coordonată de D. Diderot și J. D’Alembert. Este vorba despre Secolul Luminilor, când culturalizarea era considerată mijlocul principal al transformărilor sociale, iar biblioteca – un instrument important al cunoașterii. Desigur, percepția din acea perioadă diferă mult de cea din zilele noastre, însă ideea bibliotecii ca instituție de cultură și a bibliotecarului cultivat nu pierde din actualitate (Т.М. Демичева, pp. 158-165).

Cinci articole, deși dispersate în spațiul revistei, au o tematică istorică comună: biblioteci și bibliotecari din trecut, studierea cerințelor informaționale în retrospectivă.

Printr-o abordare analitico-sintetică, Iurie Stolearov prezintă revista de specialitate *Библиосфера*. Făcând o punte de trecere, menționăm că și aceasta merită a fi inclusă în lectura profesională.

БИБЛИОСФЕРА, revistă fondată în anul 2005 de Biblioteca Publică Tehnico-Științifică a Secțiunii Siberiene a Academiei de Științe a Rusiei. Este inclusă în „Lista revistelor rusești recenzate, indicate să reflecte rezultatele tezelor de doctorat în vederea obținerii titlurilor științifice de doctor și doctor habilitat”.

Reflectă diferite domenii ale științei și practicii biblioteconomice. Adnotările sunt scrise în rusă și engleză, unele articole sunt publicate doar în limba engleză. Revista este accesibilă online:

<http://www.spsl.nsc.ru/professionalam/bibliosfera/soderzhanie-zhurnalov/>

Numărul 4` 2019

Tematica acestui număr este variată, iar conținutul este profund informativ. Astfel, articolul dedicat *formării culturii informației* face trimitere la politicile internaționale în domeniu, practicile actuale în privința dată ale unor biblioteci notabile; prezintă metode de instruire informațională, instrumente de depistare a știrilor false (Н.С. Редькина). Merită atenție materialul dedicat *lecturii digitale* în care sunt caracterizate tipurile lecturii: statică (de pe ecranul gadget-urilor), lectura hypertextului, lectura multimedia; se face distincție dintre lectura tradițională și digitală; este punctat rolul bibliotecilor în educarea utilizatorilor privind lectura digitală (Ю.П. Мелентьева, PDF, engl.).

lul bibliotecilor în educarea utilizatorilor privind lectura digitală (Ю.П. Мелентьева, PDF, engl.).

БИБЛИОГРАФИЯ, revistă fondată în anul 1929 de Camera Cărții din Rusia; apare lunar, este inclusă în „Lista revistelor rusești recenzate, indicate să reflecte rezultatele tezelor de doctorat în vederea obținerii titlurilor științifice de doctor și doctor habilitat”. Include, cu precădere, publicații din domeniul bibliografiei, se adresează și altor sfere înrudite; prezintă abstractul articolelor în rusă și engleză. Este disponibilă la CNEPB.

Numărul 1` 2020 trezește interesul prin elucidarea *competențelor de comunicare ale bibliografului*. Comunicarea utilizatorilor în bibliotecă începe cu bibliograful, care „deschide ușa” spre repertoriul și conținutul resurselor de informare, exprimă angajamentul personalului bibliotecar pentru a dezvolta o interacțiune umană și profesională eficientă. De aici și responsabilitatea formării competențelor de comunicare ale bibliografului. Aspectele formative sunt vaste: cognitiv, motivațional, emoțional, comportamental, reflexiv, tehnologic, lingvistic etc. Contează stilul de comunicare,

recomandabil fiind cel „construit în comun”. Acestea sunt momentele principale ale primului articol al revistei (M.IU. Нецперт, pp. 3-11).

În general, numărul în cauză al revistei poartă amprenta tematicii istorice vizavi de următoarele subiecte: crearea repertoriului retrospectiv-bibliografic național, reconstrucția bibliografică a unor colecții istorice, cercetări biobibliografice dedicate istoricilor, resurse de informare privind istoria bibliografiei și bibliofiliiei, rarități bibliografice retrospective în colecțiile bibliotecilor etc.

Numărul 2' 2020 extinde esențial tematica publicațiilor. Astfel, putem urmări cum sunt utilizate resursele bibliografice online ale bibliotecilor în baza datelor de monitorizare, alături de probleme și recomandări (O.B. Решетникова, pp. 3-16); putem percepe, într-o abordare sintetică, formele și metodele de colaborare biblioteconomico-bibliografică internațională (Т.Ф. Лиховид, П.В. Прихожев, pp. 17-29); putem cunoaște diverse cercetări biobibliografice și istorico-biobibliografice.

Nu trebuie neglijat nici articolul, care abordează problema *documentului tipărit interactiv*. În accepțiunea autoarei O. Drozdova, acesta este documentul, componenta materială a căruia îmbină textul cu elemente mecanice sau din hârtie, care potențează impactul lecturii prin efecte vizuale, sonore, senzoriale; or, informația poate fi prezentată în formatele 2D și 3D. Autoarea punctează importanța documentului interactiv pentru stimularea lecturii unor categorii aparte de utilizatori ai bibliotecii (pp. 113-122).

Natalia ZAVTUR

EXTRAS

DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stînga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rânduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiterile, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rînd liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
- Funcția: în rîndul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
- Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
- Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul convenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține intergral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

BiblioPolis
Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură
Vol. 78 (2020) Nr. 3

BiblioPOLIS

Revistă de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel./fax: (373 22) 210 734; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

BiblioPolis • Vol. 78 (2020) Nr. 3